

Inzetprotocol Waterberging Volkerak-Zoommeer

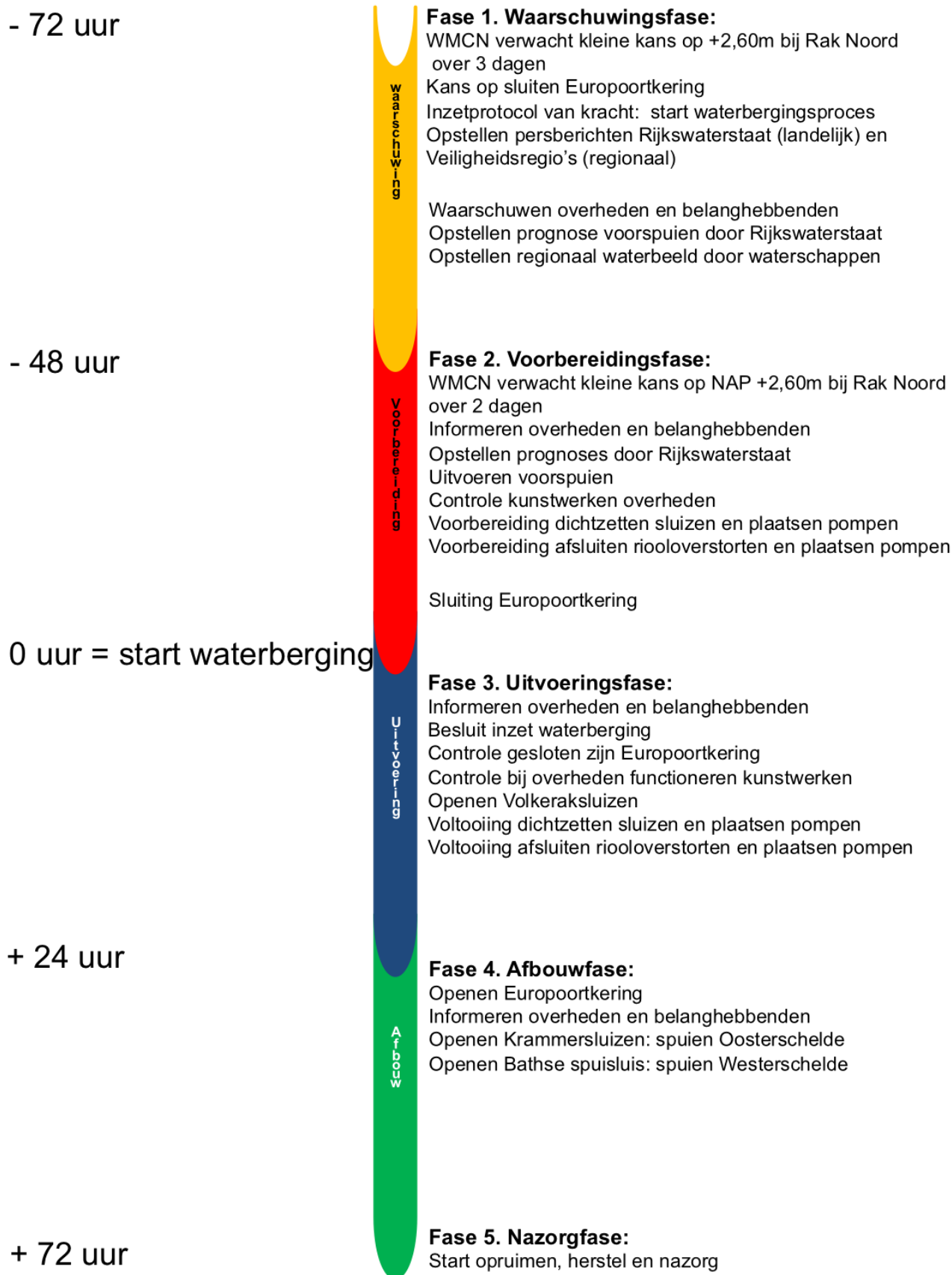
Versie 3.4

Concept 9 november 2015

Inhoudsopgave

	Blz.
1. Inleiding	5
1.1. Probleembeschrijving	5
1.2. Doel van dit inzetprotocol	6
1.3. Leeswijzer	6
1.4. Iedere overheid zijn eigen schema	6
2. Waterberging Volkerak-Zoommeer	9
2.1. Situatie zonder waterberging	9
2.2. Situatie met waterberging	9
2.3. Belangrijkste uitgangspunten inzetprotocol	12
2.4. Effecten van waterberging voor omliggende gebieden	13
2.5. Effecten van waterberging voor de scheepvaart	13
2.6. Definitie binnendijks/buitendijks en primaire/secundaire waterkering	15
3. Betrokken partijen	17
3.1. Rijkswaterstaat	17
3.2. DCC-IenM	19
3.3. Provincies	19
3.4. Waterschappen	20
3.5. Veiligheidsregio's	20
3.6. Gemeenten	20
3.7. Terreinbeheerders	21
3.8. Overige sectoren	21
3.9. Overzicht belangrijkste interacties betrokken partijen	21
4. Fase 0 – Stand by	23
4.1. Beheer en onderhoud inzetprotocol	23
4.2. Beheer en onderhoud draaiboeken, protocollen en plannen	24
4.3. Beheer en onderhoud kennis en informatievoorziening	24
4.4. Beheer en onderhoud kunstwerken en mobiele pompen	25
4.5. Controle procedures en oefenen	26
4.6. Overzicht draaiboeken, protocollen en plannen	27
5. Fase 1 – Waarschuwen	31
5.1. Besliscriterium inzet waterberging Volkerak-Zoommeer	31
5.2. Start waarschuwingsfase	32
5.3. Tijdsduur waarschuwingsfase	32
5.4. Wie waarschuwt wie	33
5.5. Taken en verantwoordelijkheden Rijkswaterstaat en DCC	36
5.6. Taken en verantwoordelijkheden waterschappen	39
5.7. Taken en verantwoordelijkheden veiligheidsregio's	41
5.8. Taken en verantwoordelijkheden gemeenten	43
5.9. Taken en verantwoordelijkheden derden	45
6. Fase 2 – Voorbereiden	47
6.1. Start voorbereidingsfase	47
6.2. Tijdsduur voorbereidingsfase	48

6.3. Wie informeert wie	48
6.4. Taken en verantwoordelijkheden Rijkswaterstaat en DCC	51
6.5. Taken en verantwoordelijkheden waterschappen	54
6.6. Taken en verantwoordelijkheden veiligheidsregio's	60
6.7. Taken en verantwoordelijkheden gemeenten	63
6.8. Taken en verantwoordelijkheden derden	69
6.9. Omgaan met buitengewone omstandigheden	70
7. Fase 3 – Uitvoeren	73
7.1. Start waterberging	73
7.2. Tijdsduur waterberging	73
7.3. Wie informeert wie	73
7.4. Taken en verantwoordelijkheden Rijkswaterstaat en DCC	76
7.5. Taken en verantwoordelijkheden waterschappen	79
7.6. Taken en verantwoordelijkheden veiligheidsregio's	81
7.7. Taken en verantwoordelijkheden gemeenten	84
7.8. Taken en verantwoordelijkheden derden	86
7.9. Omgaan met buitengewone omstandigheden	86
8. Fase 4 – Afbouwen	87
8.1. Start afbouwen	87
8.2. Tijdsduur afbouwen	87
8.3. Wie informeert wie	87
8.4. Taken en verantwoordelijkheden Rijkswaterstaat en DCC	90
8.5. Taken en verantwoordelijkheden waterschappen	93
8.6. Taken en verantwoordelijkheden veiligheidsregio's	95
8.7. Taken en verantwoordelijkheden gemeenten	97
8.8. Taken en verantwoordelijkheden derden	99
9. Fase 5 – Nazorg	101
9.1. Taken en verantwoordelijkheden Rijkswaterstaat en DCC	101
9.2. Taken en verantwoordelijkheden waterschappen	103
9.3. Taken en verantwoordelijkheden veiligheidsregio's	106
9.4. Taken en verantwoordelijkheden gemeenten	108
9.5. Taken en verantwoordelijkheden derden	110
9.6. Calamiteitenregeling	110
10. Communicatie	111
11. Organisatorische borging	113
11.1. Organisatorische borging	113
11.2. Opleiding, Training en Oefenen	113
11.3. Onderhoud inzetprotocol, onderliggende draaiboeken, protocollen en plannen	113
Bijlage 1. Afkortingen	115
Bijlage 2. Gegevens contactpersonen	116
Bijlage 3. Informeren scheepvaart	119

Figuur 1.1. De indicatieve tijdlijn van de belangrijkste besluiten en handelingen voorafgaand aan, tijdens en na de inzet van het Volkerak-Zoommeer voor waterberging.

1. Inleiding

Er zijn handelingen van veel betrokken overheden en organisaties nodig om de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer succesvol te laten verlopen. In dit 'Inzetprotocol Waterberging Volkerak-Zoommeer' is vastgelegd welke overheden en organisaties op welke momenten voor welke handelingen verantwoordelijk zijn.

De fasering in dit inzetprotocol geeft de opeenvolging van stappen weer die de betrokken overheden en organisaties bij inzet van de waterberging moeten doorlopen. Deze fasering geldt alleen voor dit inzetprotocol en staat los van de fasering voor opschaling en afschaling in de plannen van de betrokken overheden en organisaties.

De maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer kan per 1 januari 2016 worden ingezet. Dit inzetprotocol is geschreven voor de lange termijn (de komende tientallen jaren), er van uitgaande dat alle maatregelen die in het kader van de waterberging worden genomen, zijn voltooid. In de periode 2016/2017 zijn voor West-Brabant nog niet alle maatregelen voor het bestrijden van de wateroverlast, zoals die voor de lange termijn zijn vastgesteld, voltooid. Daarom zijn voor deze periode in dit inzetprotocol in kaders noodmaatregelen opgenomen waarmee het tegengaan van wateroverlast in deze periode bij een eventuele waterberging kan worden overbrugd¹.

1.1. Probleembeschrijving

Waterberging Volkerak-Zoommeer is één van de ruim 30 maatregelen uit de Planologische Kernbeslissing (PKB) Ruimte voor de Rivier. Kenmerkend voor deze maatregel is dat in perioden met extreem hoog water in het Benedenrivierengebied door zeer hoge rivierafvoeren en een gesloten Maeslantkering (en Hartelkering) water wordt weggeleid naar het zuidelijker gelegen Volkerak-Zoommeer. Het water wordt afgeleid door de Volkerakspuisluizen, de 'voordeur' naar het Volkerak-Zoommeer, open te zetten en de 'achterdeuren' van het Volkerak-Zoommeer, zoals de scheepvaart- en spuisluizen in de monding van de Brabantse rivieren, en de sluisen bij Oude Tonge en Ooltgensplaat, te sluiten.

Om het water veilig op het Volkerak-Zoommeer te kunnen bergen, zijn voorzieningen getroffen waarmee de hoogwaterbescherming van het achterland op het geldende beschermingsniveau wordt gegarandeerd, en waarmee wateroverlast in het achterland van het Volkerak-Zoommeer wordt voorkomen of (lokaal bij een zeer geringe overlast) tot een minimum wordt beperkt. Een deel van deze voorzieningen zijn tijdelijke maatregelen die van kracht worden zodra de kans bestaat dat de maatregel Waterberging op het Volkerak-Zoommeer in de komende dagen zal worden ingezet. Dit 'Inzetprotocol Waterberging Volkerak-Zoommeer' vat de 'spelregels' samen voor deze tijdelijke maatregelen en de bijbehorende verantwoordelijkheden van alle betrokken actoren.

---

¹ In de periode 2016-2023 zullen de regionale waterkeringen langs de Mark-Dintel-Vliet boezem worden verhoogd en versterkt met het oog op de regionale norm (T100) die voor deze waterkeringen geldt en met het oog op het effect van de inzet waterberging. Uit een analyse van mogelijke effecten van de inzet waterberging voor West-Brabant is gebleken dat de regionale waterkeringen met het oog op het effect van de waterberging hoog genoeg zijn. Overbruggingsmaatregelen voor de periode 2016-2023 zijn gerelateerd aan de regionale norm en zijn daarom niet in dit inzetprotocol opgenomen.

De maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer zal op de korte termijn met een kans van 1/1430 per jaar worden ingezet. Op de middellange termijn (2050) zal die kans, door de gevolgen van de klimaatverandering, toenemen tot ongeveer 1/500 per jaar. De aan een daadwerkelijke waterberging voorafgaande fasen van waarschuwen en voorbereiden zullen echter vaker voorkomen. Naar die fasen wordt immers opgeschaald als de kans op het bereiken van de kritische omstandigheden waarbij inzet waterberging nodig is, nog klein is.

1.2. Doel van dit inzetprotocol

Dit inzetprotocol legt vast welke handelingen op welk moment nodig zijn om de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer succesvol te laten verlopen, en welke overheden hiervoor verantwoordelijk zijn. Deze handelingen zijn in dit inzetprotocol op hoofdlijnen beschreven; voor de details die alleen voor de betreffende overheden van belang zijn, wordt verwezen naar de verschillende protocollen, draaiboeken en calamiteitenplannen van deze overheden waar de handelingen in detail in zijn uitgewerkt. Het inzetprotocol is het overkoepelende document waarin alle handelingen in hun onderlinge samenhang zijn beschreven.

1.3. Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer en de (mogelijke) effecten van deze maatregel op het grondgebied van Noord-Brabant, Zuid-Holland en Zeeland. Hoofdstuk 3 geeft een overzicht van de betrokken overheden en organisaties en hun verantwoordelijkheden in relatie tot deze maatregel. De hoofdstukken 4 t/m 9 beschrijven de handelingen en verantwoordelijkheden van deze overheden en organisaties in de verschillende fasen van de maatregel. Hoofdstuk 4 richt zich op het operationeel houden van het inzetprotocol en alle daarvoor benodigde middelen in tijden van 'rust' (de *stand by* fase). In de hoofdstukken 5 t/m 7 staan alle handelingen en verantwoordelijkheden vanaf het moment dat een eventuele waterberging in beeld komt tot en met de daadwerkelijke inzet. De hoofdstukken 8 en 9 beschrijven de afbouw van de situatie met geborgen (hoog) water op het Volkerak-Zoommeer naar de normale situatie, de nazorg rond effecten en diegenen die hierdoor getroffen zijn, en de evaluatie van het hele proces. De verantwoordelijkheden voor de communicatie tijdens de verschillende fasen van het inzetprotocol en de organisatorische borging van het inzetprotocol zijn samengevat in de hoofdstukken 10 en 11.

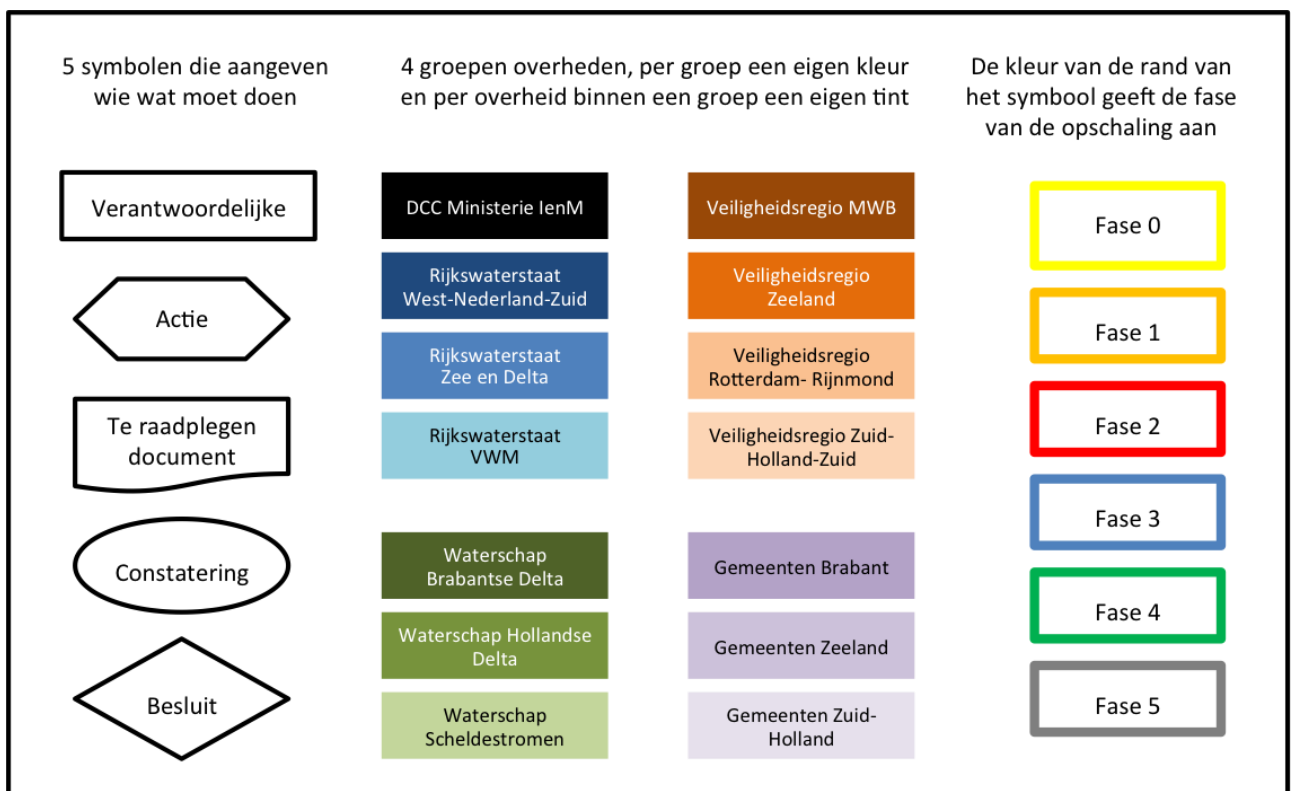
1.4. Iedere overheid zijn eigen schema

De taken van de verschillende overheden bij inzet waterberging zijn in dit inzetprotocol overzichtelijk in beeld gebracht door middel van stroomschema's. Hierbij zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- De betrokken overheden zijn in 4 groepen verdeeld: rijk, waterschappen, veiligheidsregio's en gemeenten.

- Hun taken zijn verdeeld over de 5 fasen van figuur 1.1; iedere fase heeft zijn eigen kleur; de aansluiting van de fasen is als tijdlijn bovenaan de schema's geplaatst.
- Voor iedere overheid zijn per fase alle taken (op hoofdlijnen) in één schema samengevat; binnen dat schema heeft iedere overheid zijn eigen kleur.
- Een betrokkene van een bepaalde overheid heeft in een bepaalde fase dus aan één plaatje genoeg om het overzicht te bewaren en zijn/haar acties te kunnen volgen.
- In het schema worden slechts 5 verschillende symbolen gebruikt:
  - ⇒ voor de verantwoordelijke actiehouders, bijvoorbeeld een waterschap
  - ⇒ voor de uit te voeren actie, bijvoorbeeld het dichtzetten van een sluis
  - ⇒ voor het document van de actiehouders waar de actie in meer detail in is uitgewerkt, bijvoorbeeld een sluitprotocol voor de sluis
  - ⇒ voor een constatering die een andere stap nodig kan maken, bijvoorbeeld het niet willen sluiten van de Krammersluizen na het voorspuien
  - ⇒ voor een besluit, bijvoorbeeld opschaling naar de uitvoeringsfase

Deze uitgangspunten zie je terug in onderstaande legenda met symbolen en kleuren die voor alle schema's gelden:

2. Waterberging Volkerak-Zoommeer

2.1. Situatie zonder waterberging

Onder normale omstandigheden kan rivierwater via de Nieuwe Waterweg en het Haringvliet worden afgevoerd naar zee. Bij extreem hoge waterstanden op zee, vanwege storm, is het nodig om naast de Haringvlietsluizen ook de Europoortkering te sluiten (de Europoortkering is de combinatie van de Maeslantkering in de Nieuwe Waterweg en de Hartelkering in het Hartelkanaal). Dit voorkomt extreme hoogwaterstanden in het Benedenrivierengebied. Maar bij gesloten stormvloedkeringen kan het rivierwater niet meer naar zee worden afgevoerd. Het Benedenrivierengebied kan dan vollopen als een badkuip met de stop in de afvoer en de kraan open. Deze situatie is geïllustreerd in figuur 2.1. Als er dan ook sprake is van zeer hoge rivierafvoeren, kunnen de waterstanden alsnog tot extreme hoogte oplopen en kunnen de maatgevende hoogwaterstanden in het Benedenrivierengebied worden overschreden.

Figuur 2.1. Huidige situatie met gesloten stormvloedkeringen en hoge rivierafvoeren.

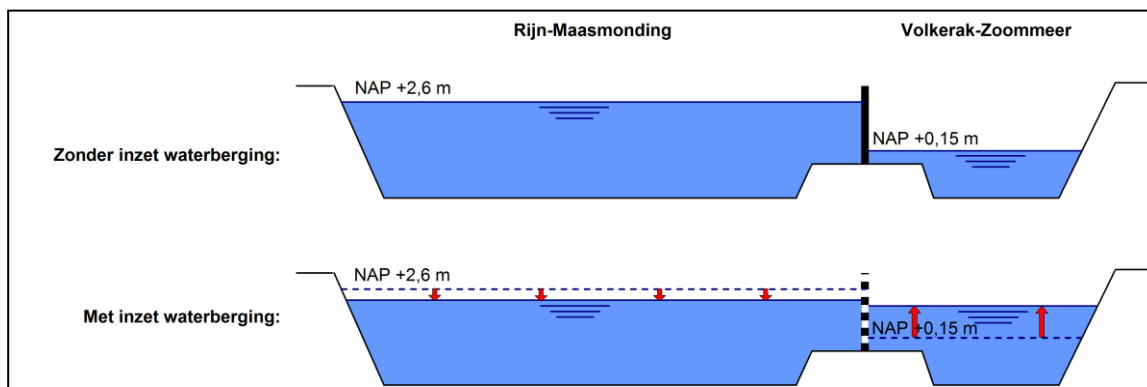
2.2. Situatie met waterberging

Het overschrijden van de maatgevende hoogwaterstanden in het Benedenrivierengebied wordt voorkomen door rivierwater uit het Benedenrivierengebied af te leiden en tijdelijk

te bergen op het Volkerak-Zoommeer. Het water wordt daar naartoe geleid via de Volkeraksluizen. De maatregel wordt ingezet als ten noorden van de Volkeraksluizen, bij meetpunt Rak Noord, een waterstand wordt verwacht van NAP +2,6 m of hoger én de Europoortkering (= Maeslantkering + Hartelkering) gesloten is.

Het 'rendement' van de waterberging wordt verhoogd door in het etmaal voorafgaand aan de waterberging alvast water af te voeren uit het Volkerak-Zoommeer naar de Oosterschelde en de Westerschelde. Met dit 'voorspuien' wordt bereikt dat het initiële peil op het Volkerak-Zoommeer bij aanvang van de waterberging enkele decimeters lager is dan onder normale omstandigheden, waardoor meer water op het Volkerak-Zoommeer kan worden geborgen. Dit voorspuien kan over 2 laagwaters plaatsvinden.

Doordat een fors deel van het aangevoerde rivierwater het Volkerak-Zoommeer instroomt, dalen de waterstanden in het Benedenrivierengebied met één tot meerdere decimeters. De waterstand op het Volkerak-Zoommeer loopt tijdens de waterberging op. In figuur 2.2 is het principe van de werking van de maatregel geschetst.

Figuur 2.2. Principeschets Waterberging Volkerak-Zoommeer. Zonder deze maatregel zou de waterstand ten noorden van de Volkeraksluizen, in de Rijn-Maasmonding, hoger kunnen stijgen dan het niveau waar de dijken op zijn ontworpen. Met de inzet van de waterberging blijft de waterstand daaronder.

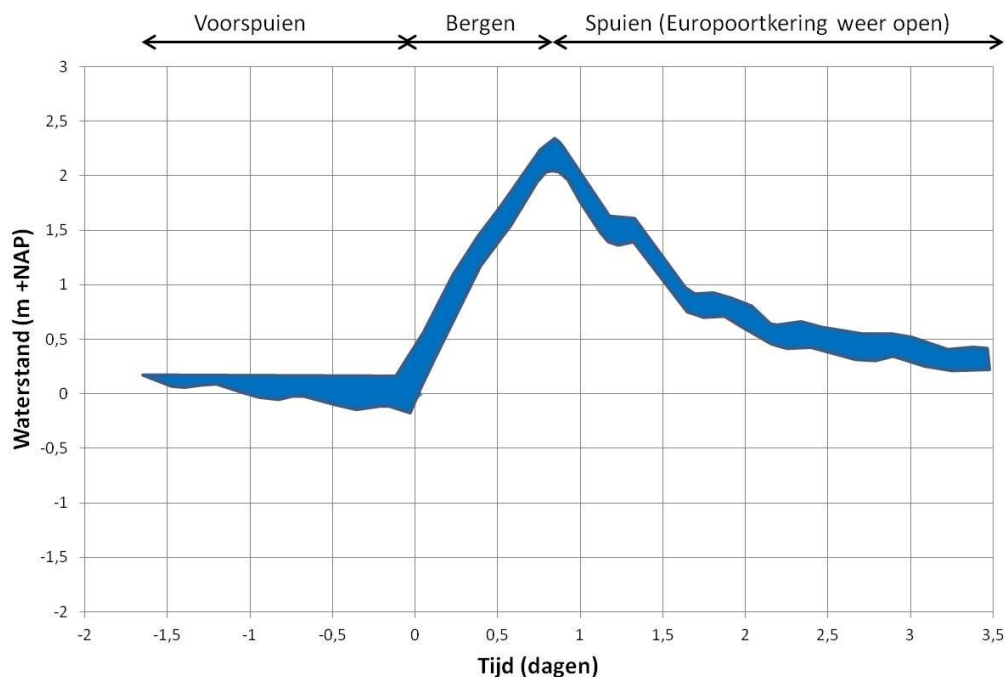
Als de Volkeraksluizen voor de waterberging op het Volkerak-Zoommeer geopend zijn, blijven zij gedurende de hele waterbergingsoperatie open staan. Wanneer de waterstanden op zee na de stormvloed weer zakken, worden de Maeslantkering en Hartelkering, de Haringvlietsluizen en de Oosterscheldekering weer geopend. De waterstand in het Benedenrivierengebied zal dan snel dalen omdat het rivierwater weer vrij naar zee kan afstromen.

Als de buitenwaterstanden na de storm dalen, kan het op het Volkerak-Zoommeer geborgen water afgevoerd worden naar de Westerschelde, de Oosterschelde en het Hollands Diep:

- Naar de Ooster- en Westerschelde via respectievelijk de Krammersluizen en de Bathse Spuisluis. Beide kunstwerken spuien onder vrij verval en zijn dus afhankelijk van de waterstand op het Volkerak-Zoommeer én van de (getij-)waterstanden op de Oosterschelde respectievelijk Westerschelde.

- Naar het Hollands Diep via de (dan nog openstaande) Volkerakspuisluizen zodra de waterstand op het Hollands Diep lager is dan de waterstand op het Volkerak-Zoommeer.

In figuur 2.3 is een karakteristiek waterstandverloop op het Volkerak-Zoommeer weergegeven, voor een situatie met waterberging. De getoonde bandbreedte hangt samen met wel of niet voorspuien. Te zien is dat de waterstand na aanvang van de waterberging in bijna een etmaal kan oplopen naar een fors hogere waterstand. De maximale waterstand in dit voorbeeld van NAP +2,3 m is de maatgevende hoogwaterstand die in 2016 hoort bij de veiligheidsnorm voor de waterkeringen rond het Volkerak-Zoommeer; maatgevend betekent dat de waterkeringen deze waterstand veilig moeten kunnen keren. Daarna daalt het peil in twee à drie dagen naar het peil van NAP +0,5 m. Op een bepaald moment kan er niet veel water meer naar het Hollands Diep terugstromen vanwege de waterstanden daar. Afvoer van het geborgen water kan dan vrijwel alleen nog via de Krammersluizen en de Bathse spuisluis; de grootte van de afvoer is afhankelijk van het getij op respectievelijk Oosterschelde en Westerschelde. Met het spui-beheer via de Krammersluizen en de Bathse spuisluis wordt er naar gestreefd om het peil op het Volkerak-Zoommeer zo snel mogelijk weer binnen de bandbreedtes van het normale peilbeheer te brengen. Vanwege het grote regionale belang om de binnendijkse wateroverlast zo snel mogelijk weg te werken, wordt er naar gestreefd het waterpeil op het Volkerak-Zoommeer zoveel mogelijk te verlagen (uiterste grens is NAP - 0,10 m (normaal laag)).

Figuur 2.3. Een voorbeeld van het verloop van de waterstand op het Volkerak-Zoommeer tijdens waterberging. De bandbreedte van de curve geeft het effect aan van wel of niet voorspuien gedurende 1-1,5 dag voor het daadwerkelijke bergen. De waterstand loopt gedurende circa 1 dag op en zakt gedurende enkele dagen weer terug naar het oorspronkelijke peil.

2.3. Belangrijkste uitgangspunten inzetprotocol

- De fasering in dit inzetprotocol gaat van kracht als ten noorden van de Volkeraksluizen, bij meetpunt Rak Noord, de kans bestaat dat de waterstand tot NAP +2,6 m of hoger stijgt bij een naar verwachting gesloten Maeslantkering. In de praktijk worden de Maeslantkering en de Hartelkering gelijktijdig gesloten; samen zijn zij de Europoortkering. Mocht het sluiten van de Hartelkering falen, dan zijn de effecten op het achterland gering. Daarom wordt in dit inzetprotocol de inzet van de maatregel waterberging gekoppeld aan het gesloten zijn van de Maeslantkering en niet ook aan het gesloten zijn van de Hartelkering.
- Het is in principe ook mogelijk dat de waterstand van NAP +2,6 m bij Rak Noord wordt bereikt terwijl de Maeslantkering en Hartelkering open zijn. De kans hierop is echter zeer klein (veel kleiner dan de combinatie met sluiting van de keringen); deze situatie wordt hier daarom buiten beschouwing gelaten. Een randvoorwaarde voor de inzet van de maatregel Waterberging op het Volkerak-Zoommeer is dat de Maeslantkering gesloten wordt.
- De kans dat de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer moet worden ingezet, is in de eerste jaren vanaf 2016 1/1430 per jaar. Verwacht wordt dat die kans door de klimaatverandering zal toenemen tot ongeveer 1/500 per jaar in 2050.
- Voor de waterkeringen rond het Volkerak-Zoommeer geldt aan de oostzijde (Noord-Brabant) een veiligheidsnorm van 1/2000 per jaar en aan de westzijde (Zeeland, Zuid-Holland) een norm van 1/4000 per jaar. Deze normen geven aan welke waterstanden de waterkeringen op zijn minst veilig moeten kunnen keren: dat zijn waterstanden op het Volkerak-Zoommeer die met een kans van 1/2000, respectievelijk 1/4000 per jaar kunnen optreden. Deze waterstanden worden Maatgevende HoogWaterstanden (MHW's) genoemd: deze waterstanden zijn maatgevend voor de ontwerphoogte van de dijken. De norm aan de oostzijde (1/2000 per jaar) is dus lager dan die aan de westzijde (1/4000 per jaar). Voor de bescherming van het achterland rond het Volkerak-Zoommeer, en dus voor de afspraken in het inzetprotocol, is deze laagste norm bepalend omdat die norm de waterstand aangeeft waarbij ergens water over de dijk kan stromen. De waterstand die op het Volkerak-Zoommeer bij waterberging in de eerste jaren vanaf 2016 met een kans van 1/2000 per jaar kan worden bereikt, is NAP +2,3 m. Het water kan hoger stijgen dan deze waterstand, maar de kans daarop is kleiner dan 1/2000 per jaar.
- Het besluit om de maatregel waterberging in te zetten wordt (door Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid, HID in samenspraak met Leider Keringproces Haringvlietsluizen) genomen als vrijwel zeker is dat zonder deze maatregel bij Rak Noord de waterstand van NAP +2,6 m zou worden bereikt of overschreden. Aan dit besluit gaan een waarschuwingsfase en een voorbereidingsfase vooraf:
  - Het criterium voor opschaling naar de **waarschuwingfase** is een kleine kans op het bereiken van NAP +2,6 m bij Rak Noord **72 uur in de toekomst** uitgaande van een dan gesloten Maeslantkering.
  - Het criterium voor opschaling naar de **voorbereidingsfase** is een kleine kans op het bereiken van NAP +2,6 m bij Rak Noord **48 uur in de toekomst** uitgaande van een dan gesloten Maeslantkering.

Tussen deze momenten van opschaling zit 24 uur. Als in die tijd uit een geactualiseerde verwachting blijkt dat de kans op het bereiken van NAP +2,6 m bij Rak Noord tot vrijwel nul is afgenomen, wordt afgeschaald. Blijkt echter dat er nog steeds een kleine kans is op NAP +2,6 m bij Rak Noord, dan wordt naar de voorbereidingsfase opgeschaald.

Deze criteria zijn zo gekozen dat enerzijds naar verwachting voldoende tijd beschikbaar is om de geplande handelingen binnen deze fasen uit te voeren, en anderzijds niet onnodig vaak hoeft te worden opgeschaald. Toch is er altijd een kans dat de omstandigheden onverwacht zo snel verslechteren dat te laat wordt opgeschaald om al deze handelingen uit te voeren. Als hierdoor een gevaarlijke situatie zou kunnen ontstaan, worden de procedures in het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen gevolgd, waarbij de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging LCO de verantwoordelijkheid heeft om een landelijk beeld op te stellen van de opgetreden situatie en hierover gaat adviseren naar alle betrokken waterbeheerders (zie ook §6.9).

2.4. Effecten van waterberging voor omliggende gebieden

Rond het Volkerak-Zoommeer bevindt zich een aantal gebieden die onder normale omstandigheden droog staan: delen van het havengebied bij Tholen (buitendijkse bewoning), de natuurgebieden Krammerse platen, Hellegatsplaten, Dintelse Gorzen, Slikken van de Heen, Plaat van de Vliet, gebieden langs de Schelde-Rijn-verbinding, de Boerplaat en de Prinsessenplaat, natuur- en recreatiegebied de Speelmansplaten, en de buitendijks gelegen Paviljoenpolder langs het Bathse spuikanaal (natuurgebied en landbouw). Verder zijn er watergebonden bedrijven en recreatiehavens. Al deze 'belangen' krijgen in meer of mindere mate te maken met wateroverlast tijdens waterberging op het Volkerak-Zoommeer.

Tijdens de W zullen de waterstanden op het Volkerak-Zoommeer hoger worden dan in de omringende gebieden, en zullen de sluizen die het achterland beschermen tegen hoogwater gesloten moeten zijn (bijvoorbeeld de sluizen in de mondingen van de Mark-Dintel-Vliet boezem, de sluizen bij Oude Tonge en Ooltgensplaat, de Theodorushaven van Bergen op Zoom). De Brabantse rivieren kunnen daardoor hun water niet kwijt op het Volkerak-Zoommeer. Dat zal waarschijnlijk ook tot belemmeringen voor de scheepvaart leiden op de regionale rivieren in het westen van Noord-Brabant. Ook kunnen polders rondom het Volkerak-Zoommeer bij de hogere waterstanden op het Volkerak-Zoommeer tijdelijk minder water uitslaan.

2.5. Effecten van waterberging voor de scheepvaart

Hoofdvaarroute

Het Volkerak-Zoommeer maakt deel uit van twee belangrijke scheepvaartroutes voor de beroepsscheepvaart:

- de Schelde-Rijnverbinding, de directe verbinding tussen de Rotterdamse haven en de haven van Antwerpen.
- de verbinding via de Krammersluizen en het kanaal door Zuid-Beveland naar Terneuzen, Gent en Vlissingen.

Naast deze 2 verbindingen is er nog een kleine verbinding vanuit het Zoommeer via de Bergse Diepsluis richting de Oosterschelde en het kanaal door Zuid-Beveland.

De Volkerak-, Krammer- en Kreekraksluizen zijn belangrijke schakels in de hierboven genoemde scheepvaartroutes; zij worden 24 uur per dag bediend. De Volkerak- en Krammersluizen hebben naast de schutsluis voor de beroepsvaart een aparte schutsluis voor de recreatievaart. De Bergse Diepsluis heeft meer een regionale functie, is van veel kleinere omvang, en wordt op afstand bediend. De Volkeraksluizen zijn in beheer bij Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid, de Krammer- en Kreekraksluizen, en de Bergse Diepsluis zijn in beheer bij Rijkswaterstaat Zee en Delta.

Regionale route

Vanaf de Schelde-Rijnverbinding kunnen Dintelmond (en het achterland van West-Brabant) en Bergen op Zoom worden bereikt via respectievelijk de Manderssluis en de Burgemeester Peterssluis. Daarnaast is er nog de schutsluis bij Benedensas die alleen door de recreatievaart wordt gebruikt.

Stilleggen recreatievaart

De recreatievaart zal vanaf de voorbereidingsfase tot en met de nafase worden stilgelegd. Zij wordt hierover geïnformeerd door middel van een Bekendmaking aan de scheepvaart (zie ook bijlage 3) op teletekst en www.vaarweginformatie.nl.

Mogelijke beperkingen beroepsscheepvaart

De beroepsscheepvaart zal moeten worden geïnformeerd over mogelijke hinder en beperkingen door de hogere waterstanden op het Volkerak-Zoommeer. De bruggen die vanwege een eventueel beperkte doorvaarthoogte in verband met de waterberging van belang zijn voor de scheepvaart zijn:

- de bruggen over de Eendracht (de vaste Slaakbrug, Vossemeerse brug, Tholensebrug),
- de bruggen bij de Volkerak- en Krammersluizen, en
- de hefhoogte van de sluisdeuren van de Kreekraksluizen aan de Zoommeerzijde.

De doorvaarthoogte van de bruggen over de Eendracht is het laagst: NAP +9,85 m. Voor de vereiste doorvaarthoogte voor CEMT-klasse VIb geldt een minimale doorvaarthoogte van 9,1 m boven het waterpeil. Dit is inclusief 30 cm schrikhoogte. Deze zogenaamde Rijndoorvaarthoogte is afgestemd op vaartuigen of duwstellen geladen met 4 lagen containers. Bij een waterpeil van NAP +0,75 m (ongeveer 5 uur na inzet van de waterberging) wordt bij deze bruggen nog net aan de eis voor doorvaarthoogte voldaan. Bij een maatgevende waterstand op het Volkerak-Zoommeer tijdens waterberging van NAP +2,3 m kunnen containerschepen slechts met 3 lagen containers varen; de hiervoor vereiste hoogte bedraagt 7,0 m. Mogelijk zal er ook verminderd zicht zijn op de vaarwegmarkering en kunnen aanlegvoorzieningen deels onder water komen te staan.

De beroepsvaart zal over eventuele beperkingen worden geïnformeerd door middel van een Bekendmaking aan de scheepvaart (zie ook bijlage 3) op teletekst en www.vaarweginformatie.nl.

2.6. Definitie binnendijks/buitendijks en primaire/secundaire waterkering

De primaire waterkeringen zijn de waterkeringen die aan de zee, de grote rivieren en grote meren grenzen. Terreinen die aan de zee-/rivier-/meerkant van deze waterkeringen gelegen zijn, liggen buitendijks. Binnendijks van deze primaire waterkeringen liggen kleinere watersystemen, zoals de Mark en de Dintel. Ook deze watersystemen hebben waterkeringen; deze worden regionale of secundaire waterkeringen genoemd. Terreinen aan de waterkant van deze waterkeringen liggen buitendijks ten opzichte van deze secundaire waterkeringen. Omdat de kleinere watersystemen als geheel ten opzichte van de primaire waterkeringen binnendijks liggen, liggen de terreinen die ten opzichte van de secundaire waterkeringen buitendijks liggen, ten opzichte van de primaire waterkeringen binnendijks.

3. Betrokken partijen

3.1. Rijkswaterstaat

Vanuit Rijkswaterstaat zijn drie diensten bij de inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer betrokken:

1. Rijkswaterstaat Verkeer- en Watermanagement, waaronder

- **WMCN**

Het WMCN is verantwoordelijk voor de eerste stap in het schema van waarschuwen (fase 1, hoofdstuk 5) en informeren (vervolgfasen). Zij waarschuwt (informeert) de Leider Keringproces Haringvlietsluizen van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid (District Zuid). Vanaf de eerste waarschuwing in fase 1 blijft het Watermanagement Centrum Nederland (WMCN) verantwoordelijk voor de informatievoorziening over verwachte waterstanden, op basis waarvan tot opschaling (of afschaling) naar vervolgfases kan worden besloten. WMCN stelt op basis van modellen verwachtingen op van de waterstanden in de komende dagen in het gebied en communiceert deze informatie met de betrokken actoren.

De opschaling naar fase 1 (activeren inzetprotocol) start op basis van de informatie van Rijkswaterstaat WMCN. Vanaf dat moment (en in de vervolgfases) zullen Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid en Rijkswaterstaat Zee en Delta de andere betrokken overheden op de hoogte blijven houden van de ontwikkelingen in de verwachte waterstand en eventuele besluiten tot op- of afschaling.

- **LCO**

De Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO) geeft bij een overstromingsdreiging overzicht en advies aan de waterschappen, de regionale organisatieonderdelen van Rijkswaterstaat en de top van het ministerie van Infrastructuur en Milieu. De LCO is dan verantwoordelijk voor het opstellen van een landelijk beeld van de opgetreden situatie en adviseert hierover naar alle betrokken waterbeheerders. De Handreiking Overstromingsdreiging is het handboek van de LCO.

Binnen de LCO werken de landelijke en regionale waterbeheerders, en verschillende kennisinstellingen (waaronder KNMI en Deltares) samen.

De LCO functioneert vanuit het WMCN. De LCO is het hele jaar door beschikbaar en staat 24 uur per dag, 7 dagen per week paraat tijdens het storm- en hoogwaterseizoen van 1 oktober tot 1 april.

- **VWM Communicatie**

VWM Communicatie assisteert bij de communicatie over dreigingen op landelijke schaal. De communicatiemedewerkers van VWM staan in contact met de LCO en verzorgen de communicatie van het waterbeeld opgesteld door de LCO.

- **Verkeerscentrale Dordrecht**

De Verkeerscentrale Dordrecht verzorgt de informatievoorziening voor de scheepvaart van Rotterdam tot de Volkeraksluizen. Dit betekent in de praktijk dat zij de scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen informeert.

- **Verkeerspost Wemeldinge**

De Verkeerspost Wemeldinge verzorgt de informatievoorziening voor de scheepvaart op het Volkerak-Zoommeer. Dit betekent in de praktijk dat zij de scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam informeert.

2. Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid is verantwoordelijk voor het waterbeheer van het Benedenriviereengebied met het oog op, onder meer, de waterveiligheid. De maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer maakt deel uit van de maatregelen waarmee deze veiligheid moet worden gewaarborgd. Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid (de HID in samenspraak met de Leider Keringproces Haringvlietsluizen) beslist daarom over de inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer.

Voorafgaand aan het besluit tot daadwerkelijke inzet krijgt Rijkswaterstaat WNZ van Rijkswaterstaat Zee en Delta (Hoofd Beslisteam Oosterscheldekering) een terugmelding over het tijdig en veilig kunnen inzetten van de kunstwerken rond het Volkerak-Zoommeer die Z&D in beheer heeft. Rijkswaterstaat WNZ krijgt ook een terugmelding van de waterschappen over het veilig kunnen sluiten van de sluisen langs het Volkerak-Zoommeer die in hun beheer zijn². Als er problemen zijn, is het de verantwoordelijkheid van de betreffende beheerder om te zorgen dat deze bijtijds worden verholpen of dat noodmaatregelen worden genomen. Mocht er desondanks toch sprake zijn/blijven van falen van kunstwerken, dan treedt de procedure in werking die staat beschreven in §7.9.

Een belangrijke rol hierbij vervult Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid district Zuid. Dit district heeft een operationele unit op de Haringvlietsluizen ('Goereese Sluis') die bij stormomstandigheden volcontinu bemand is. Daar is de kennis aanwezig over de toestand op de Benedenrivieren en over de inzet van de Maeslantkering en de Hartelkering.

Als de operationele unit op de Haringvlietsluizen ('Goereese Sluis') van het WMCN het bericht krijgt dat het vastgestelde inzetpeil (NAP +2,60 m) bij Rak Noord over 3 dagen kan worden bereikt of overschreden, zal zij de Leider Keringproces Haringvlietsluizen informeren zodat deze het Inzetprotocol Waterberging Volkerak-Zoommeer kan activeren (nadat de HID van de eigen dienst dit besluit heeft bekrachtigd). Als eerste stap zal de Leider Keringproces Haringvlietsluizen Rijkswaterstaat Zee en Delta informeren en waarschuwen dat de kans bestaat dat de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer moet worden ingezet. Als daadwerkelijk tot inzet wordt besloten, meldt Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid district Zuid dit aan Rijkswaterstaat Zee en Delta district Noord.

3. Rijkswaterstaat Zee en Delta

Rijkswaterstaat Zee en Delta is verantwoordelijk voor het waterbeheer op, onder meer, het Volkerak-Zoommeer, het beheer van de verbindende dammen zoals de Oesterdam, de Philipsdam en de Grevelingendam, en het beheer en de eventuele inzet van de grote kunstwerken Krammersluizen, Kreekraksluizen en Bathse spuisluis. Voordat het besluit tot daadwerkelijke inzet wordt genomen, wordt Rijkswaterstaat Zee en Delta (district

---

² Het moment waarop de waterschappen sluisen in de mondingen van rivieren die uitkomen in het Volkerak-Zoommeer dichtzetten, kan later zijn dan het moment waarop de waterberging start; met name voor het Waterschap Brabantse Delta geldt dat zij zo lang mogelijk de vrije afvoer van water uit het regionale watersysteem op het Volkerak-Zoommeer zal willen continueren.

Noord) van het voornemen hiertoe op de hoogte gebracht door Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid zodat zij zich kan voorbereiden op de inzet van de kunstwerken die in haar beheer zijn.

Rijkswaterstaat Zee en Delta heeft ook verantwoordelijkheden met het oog op de veilige inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer. De diensten West-Nederland-Zuid en Zee en Delta informeren in de fasen 2 en 3 (zie de hoofdstukken 6 en 7, voorbereiding en uitvoering) andere onderdelen van Rijkswaterstaat, de waterschappen en de coördinerende veiligheidsregio Midden- en West-Brabant³, alsmede belanghebbenden op en aan het Volkerak-Zoommeer (volgens de verdeling van taken in §6.3 en §7.3).

Rijkswaterstaat Zee en Delta is ook verantwoordelijk voor het beheer van de Westelijke en Oostelijke Spuikanaalweg langs het Bathse Spuikanaal; deze moeten tijds worden afgesloten.

3.2. DCC-IenM

Het Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing van het Ministerie van Infrastructuur en Milieu (DCC-IenM) coördineert het beheer en onderhoud, en de inzet van een aantal pompen die nationaal en internationaal bij wateroverlast kunnen worden ingezet.

3.3. Provincies

De provincies houden toezicht op de invulling van de taken en verantwoordelijkheden door waterschappen en gemeenten. In dit kader moeten zij geïnformeerd worden. De provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant hebben met het oog op de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer geen taken die in dit inzetprotocol moeten worden vastgelegd. De provincie Zeeland beheert de provinciale weg op de Oesterdam in het buitendijkse gebied en de werkwegen / wegen voor langzaam verkeer op de Philips- en Oesterdam; deze moeten tijds worden afgesloten.

3.4. Waterschappen

De waterschappen zijn de beheerders van de dijken rondom het Volkerak-Zoommeer en van de meeste 'kleine' kunstwerken (sluizen). De waterschappen zijn ook verantwoordelijk voor de waterhuishouding van de binnendijkse gebieden die direct of indirect afwateren op het Volkerak-Zoommeer. Waterschappen kunnen, als uitvoerende

---

³ NB: Het direct waarschuwen van de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant door Rijkswaterstaat WNZ wijkt af van de procedure in het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingsdreiging (LDHO). Volgens de procedure in het LDHO verzorgt de regionale dienst van RWS in het beheersgebied van een veiligheidsregio het contact met deze partner. Het inzetprotocol Waterberging Volkerak-Zoommeer wijkt van deze procedure af omdat de maatregel een ingreep is in het ene beheersgebied van Rijkswaterstaat met regionale gevolgen in het beheersgebied van een andere dienst van RWS, waarbij die andere dienst (Rijkswaterstaat Zuid-Nederland) geen taken en verantwoordelijkheden heeft in het kader van Waterberging Volkerak-Zoommeer.

overheid in opdracht van de provincies, maatregelen nemen voor een veilig scheepvaartverkeer op de regionale wateren.

Het waterschap Scheldestromen heeft ook een taak als wegbeheerder, het waterschap Brabantse Delta niet en het waterschap Hollandse Delta beheert alleen buitendijkse fietspaden.

3.5. Veiligheidsregio's

Veiligheidsregio's zijn de schakel tussen het Rijk en de gemeenten. Zij alarmeren en informeren de contactpersonen bij de gemeenten, en zij coördineren bij het opstellen van de calamiteitendraaiboeken van de gemeenten zodat de gemeenten vanuit uniforme draaiboeken opereren. Bij de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer zijn drie veiligheidsregio's betrokken: Midden- en West-Brabant, Zeeland en Rotterdam-Rijnmond. Deze drie veiligheidsregio's stemmen de communicatie over de stappen bij de inwerkingtreding van het inzetprotocol onderling af zodat alle betrokken gemeenten op hetzelfde moment dezelfde informatie krijgen. De veiligheidsregio Midden- en West-Brabant vervult hierbij een coördinerende rol. Het is vervolgens de taak van de gemeenten om hun ingezetenen (burgers, bedrijven, recreatieondernemers) te informeren.

Het beheersgebied van de Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid valt niet in het effectgebied van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer. Het beheersgebied van deze veiligheidsregio grenst wel aan het Hollands Diep en Haringvliet. Met de waterberging wordt onder meer de veiligheid van de gebieden rond deze oppervlaktewateren gewaarborgd. Het is daarom cruciaal dat ook de Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid wordt geïnformeerd tijdens de verschillende fasen van de waterberging. In tegenstelling tot de andere drie veiligheidsregio's hoeven voor deze veiligheidsregio in dit inzetprotocol echter geen taken en verantwoordelijkheden te worden vastgelegd; het volstaat dat zij door de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant, tegelijk met de andere twee veiligheidsregio's, wordt geïnformeerd.

3.6. Gemeenten

De volgende gemeenten hebben taken en verantwoordelijkheden bij de maatregel waterberging Volkerak-Zoommeer: Bergen op Zoom, Goeree-Overflakkee, Halderberge, Moerdijk, Reimerswaal, Roosendaal, Schouwen-Duiveland, Steenbergen, Tholen.

De maatregel waterberging Volkerak-Zoommeer heeft geen effecten binnen de gemeenten Breda, Drimmelen, Etten-Leur en Woensdrecht. Deze gemeenten hoeven geen maatregelen te nemen maar worden wel geïnformeerd. Dit wordt gedaan om deze gemeenten gerust te stellen dat, hoewel maatregelen in buurgemeenten worden genomen, er voor hen geen sprake zal zijn van eventuele wateroverlast door de waterberging.

3.7. Terreinbeheerders

Drie terreinbeheerders voeren, deels met de inzet van grote grazers, het beheer van een aantal buitendijkse gronden langs het Volkerak-Zoommeer: Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Het Zeeuwse Landschap

3.8. Overige sectoren

Een aantal sectoren moet bijtijds worden geïnformeerd zodat zij maatregelen kunnen nemen om schade/overlast aan hun belangen te beperken of te voorkomen:

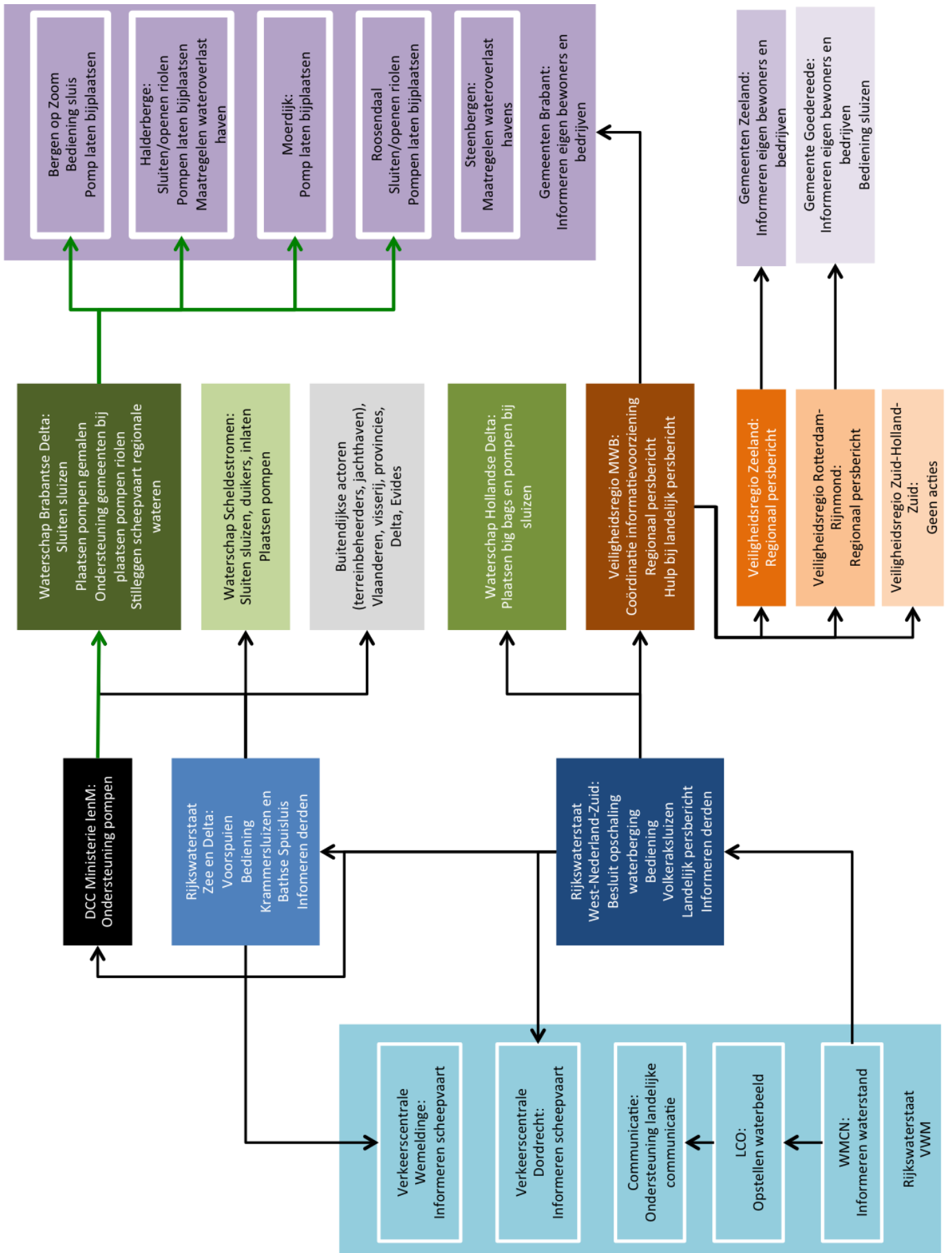
- de beroepsvaart (zie §2.5);
- de jachthavens langs het Volkerak-Zoommeer (buitendijks van de primaire/secundaire waterkeringen; zie §2.6 voor definities);
- de visserij op het Volkerak-Zoommeer;
- de pachters van dijken rond het Volkerak-Zoommeer;
- (recreatie)bedrijven in de gebieden die ten opzichte van de primaire en de secundaire waterkeringen buitendijks liggen;
- Netwerkbedrijf Delta en Waterbedrijf Evides (met hun infrastructuur in de 'Bathse Driehoek').

3.9. Overzicht belangrijkste interacties betrokken partijen

Een overzicht van de belangrijkste interacties tussen de betrokken partijen (overheden) is weergegeven in figuur 3.1. De zwarte pijlen geven aan hoe informatie van de ene naar de andere partij wordt doorgegeven. De groene pijlen geven aan hoe de ondersteuning van gemeenten bij het plaatsen van pompen in het stedelijk gebied is geregeld. In de vakken van de verschillende partijen zijn de belangrijkste taken van die partijen genoemd.

Volgende pagina:

Figuur 3.1. Overzicht van de belangrijkste interacties tussen de betrokken partijen met taken en verantwoordelijkheden bij inzet Waterberging Volkerak-Zoommeer. Zwarte pijlen: overdracht van informatie. Groene pijlen: ondersteuning gemeenten bij plaatsen pompen.

4. Fase 0 – Stand by

Alle betrokkenen moeten hun (waarschuwings-)systemen, protocollen, afspraken en kunstwerken op orde en inzetbaar houden. Belangrijke onderdelen zijn:

- Het jaarlijks actualiseren van het dynamische deel van het inzetprotocol: de draaiboeken, protocollen en plannen van de verschillende actoren waar hun taken en verantwoordelijkheden in detail in zijn uitgewerkt.
- Het jaarlijks nalopen van de procedures van het inzetprotocol met alle betrokkenen.
- Het eens per 6 jaar droog oefenen van het inzetprotocol met alle betrokkenen.
- Het regelmatig controleren van het functioneren van de kunstwerken.

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid is, als eigenaar van dit inzetprotocol, verantwoordelijk voor de organisatie van de controles en oefeningen, en de bewaking van de periodieke actualisatie.

4.1. Beheer en onderhoud inzetprotocol

Het inzetprotocol is het overkoepelende document waarin alle handelingen in hun onderlinge samenhang op hoofdlijnen zijn beschreven. Het inzetprotocol verwijst voor de details die alleen voor de betreffende overheden en organisaties van belang zijn, naar de verschillende protocollen, draaiboeken en calamiteitenplannen van deze overheden en organisaties. Dit inzetprotocol kan worden beschouwd als het statische deel en de protocollen, draaiboeken en calamiteitenplannen van de betrokken actoren waar naar wordt verwezen als de dynamische delen.

De dynamische delen zullen jaarlijks moeten worden gecontroleerd op het actueel zijn van namen van contactpersonen, telefoonnummers e.d., en waar nodig worden geactualiseerd. Voor het statische deel wordt vooralsnog uitgegaan van een frequentie van controle, evaluatie en actualisatie van eens in de 6 jaar.

De benodigde inzet hiervoor moet worden geborgd in de activiteitenplannen van de verschillende betrokken instanties.

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid

- is, als eigenaar van dit inzetprotocol, verantwoordelijk voor de organisatie van de controles en oefeningen, en de bewaking van de periodieke actualisatie.
- test jaarlijks voor ieder stormseizoen de communicatielijnen, telefoonnummers, e.d. van de bij het inzetprotocol betrokken overheden en instanties die zij moet informeren of waarschuwen.
- borgt de benodigde inzet hiervoor in de eigen beheer- en onderhoudsplannen.

Rijkswaterstaat Zee en Delta, en de verschillende onderdelen van Rijkswaterstaat Verkeer- en Watermanagement

- nemen deel aan de jaarlijkse test van de communicatielijnen, telefoonnummers, e.d. van alle bij het inzetprotocol betrokken overheden en instanties.
- testen jaarlijks voor ieder stormseizoen de communicatielijnen, telefoonnummers, e.d. van de bij het inzetprotocol betrokken overheden en

instanties die zij moeten informeren of waarschuwen.

DCC-IenM; Waterschappen; Veiligheidsregio's; Gemeenten; Terreinbeheerders

- nemen deel aan de jaarlijkse test van de communicatielijnen, telefoonnummers, e.d. van alle bij het inzetprotocol betrokken overheden en instanties, controleren of de informatielijnen binnen de eigen organisatie en naar externe partijen die zij moeten informeren of waarschuwen nog actueel zijn, en passen deze aan als dat nodig is.

4.2. Beheer en onderhoud draaiboeken, protocollen en plannen

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid

- bewaakt dat de waterschappen, veiligheidsregio's, gemeenten en terreinbeheerders de organisatorische maatregelen van het Inzetprotocol Waterberging Volkerak-Zoommeer die onder hun verantwoordelijkheid vallen, goed in hun organisaties hebben ingebed.

De betrokken diensten van Rijkswaterstaat

- verwerken de afspraken in het inzetprotocol (op hoofdlijnen) in detailafspraken in de eigen draaiboeken, protocollen en calamiteitenplannen, en borgen in de activiteitenplannen van de organisatie dat deze werkzaamheden worden gerealiseerd.

DCC-IenM

- verwerkt de afspraken in het inzetprotocol over beheer, onderhoud en inzet van noodpompen ten behoeve van gemeenten in Brabant in de eigen plannen voor de pompen waar zij de coördinatie van verzorgt, en borgt in de activiteitenplannen van de organisatie dat deze werkzaamheden worden gerealiseerd.

Provincie Zeeland; Waterschappen; Veiligheidsregio's; Gemeenten; Terreinbeheerders

- verwerken de afspraken in het inzetprotocol in detailafspraken in de eigen draaiboeken, protocollen en calamiteitenplannen, en borgen in de activiteitenplannen van de organisatie dat deze werkzaamheden worden gerealiseerd (voor zover van toepassing).

4.3. Beheer en onderhoud kennis en informatievoorziening

Rijkswaterstaat WMCN

- houdt zijn kennis van het waterbeheer in het Benedenrivierengebied en de

Zuidwestelijke Delta en het hieraan verbonden modelinstrumentarium voor het opstellen van hoogwaterverwachtingen op peil.

- past zijn modelinstrumentarium aan als dit op basis van oefeningen, werkelijke hoogwatersituaties of andere informatie nodig blijkt.
- borgt in de activiteitenplannen van de organisatie dat bovenstaande werkzaamheden worden gerealiseerd.

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid

- houdt zijn kennis van de fysieke omgeving en belanghebbenden op peil zodat de juiste deskundigheid kan worden ingeschakeld als dit bij de inzet van de maatregel nodig is, en borgt in de activiteitenplannen van de organisatie dat deze werkzaamheden worden gerealiseerd.

Rijkswaterstaat Zee en Delta

- houdt zijn kennis van de fysieke omgeving en belanghebbenden op peil zodat de juiste deskundigheid kan worden ingeschakeld als dit bij de inzet van de maatregel nodig is, en borgt in de activiteitenplannen van de organisatie dat deze werkzaamheden worden gerealiseerd.

Waterschappen

- houden hun kennis van het waterbeheer in 'hun' regionale watersysteem op peil, alsmede hun kennis van het beheer van de primaire keringen en de bijbehorende kunstwerken, en melden aan Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid ontwikkelingen en nieuwe inzichten die kunnen leiden tot (noodzakelijke) aanpassingen van het inzetprotocol. De waterschappen borgen in de activiteitenplannen van de organisatie dat deze werkzaamheden worden gerealiseerd.

Gemeenten

- houden hun kennis van de waterafvoer en riolering in hun beheersgebied op peil en melden aan Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid ontwikkelingen en nieuwe inzichten die kunnen leiden tot (noodzakelijke) aanpassingen van het inzetprotocol. De gemeenten borgen in de activiteitenplannen van de organisatie dat deze werkzaamheden worden gerealiseerd.

4.4. Beheer en onderhoud kunstwerken en mobiele pompen

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid

- controleert jaarlijks voor het stormseizoen de werking van de doorlaat- en keermiddelen rondom het Volkerak-Zoommeer die in haar beheer zijn op hun werking ten behoeve van waterberging.
- verricht onderhoud/aanpassingen aan de doorlaat- en keermiddelen als dit voor de inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer nodig is.
- borgt in de activiteitenplannen van de organisatie dat bovenstaande werkzaamheden worden gerealiseerd.

Rijkswaterstaat Zee en Delta

- controleert jaarlijks voor het stormseizoen de werking van de doorlaat- en keermiddelen rondom het Volkerak-Zoommeer die in haar beheer zijn op hun werking ten behoeve van waterberging.
- verricht onderhoud/aanpassingen aan de doorlaat- en keermiddelen als dit voor de inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer nodig is.
- borgt in de activiteitenplannen van de organisatie dat bovenstaande werkzaamheden worden gerealiseerd.

DCC-IenM

- controleert jaarlijks voor het stormseizoen de beschikbaarheid en werking van de mobiele pompen benoemd in dit inzetprotocol die in hun beheer zijn, en verzorgt onderhoud/aanpassingen aan de mobiele pompen als dit voor de inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer nodig is.

Waterschappen

- controleren jaarlijks voor het stormseizoen de werking van de kunstwerken in het regionale watersysteem rondom het Volkerak-Zoommeer die in hun beheer⁴ zijn op hun werking ten behoeve van de waterberging (zie hun plannen voor de instandhouding van de kunstwerken).
- controleren jaarlijks voor het stormseizoen de beschikbaarheid en werking van de mobiele pompen benoemd in dit inzetprotocol die in hun beheer zijn.
- verrichten onderhoud/aanpassingen aan de doorlaat- en keermiddelen, en de mobiele pompen als dit voor de inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer nodig is.
- borgen in de activiteitenplannen van de organisatie dat bovenstaande werkzaamheden worden gerealiseerd.

Gemeenten

- controleren jaarlijks voor het stormseizoen de werking van de kunstwerken in het regionale (stedelijke) watersysteem rondom het Volkerak-Zoommeer die in hun beheer zijn op hun werking ten behoeve van waterberging.
- verrichten onderhoud/aanpassingen aan deze kunstwerken als dit voor de inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer nodig is.
- borgen in de activiteitenplannen van de organisatie dat bovenstaande werkzaamheden worden gerealiseerd.

4.5. Controle procedures en oefenen

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid

- organiseert eens per 6 jaar een oefening van het inzetprotocol met alle

---

⁴ In de havens van Ooltgensplaat en Oude Tonge gold een vast peil gelijk aan het 'buitenwater'; de sluisen werden daarom niet meer onderhouden. Er worden nieuwe sluisdeuren geïnstalleerd; voor het beheer en onderhoud hiervan is het Waterschap Hollandse Delta verantwoordelijk.

betrokkenen. Daarbij wordt ook gekeken of eventuele aanpassingen in de hydraulische randvoorwaarden en ontwikkelingen in de omgeving het nodig maken het inzetprotocol aan te passen.

- borgt in de activiteitenplannen van de organisatie dat bovenstaande werkzaamheden worden gerealiseerd.

De betrokken diensten van Rijkswaterstaat

- oefenen eens per 6 jaar het inzetprotocol met alle betrokkenen, op aanwijzing van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid.
- borgen in de activiteitenplannen van de organisatie dat bovenstaande werkzaamheden worden gerealiseerd.

DCC-IenM

- oefent eens per 6 jaar het inzetprotocol met alle betrokkenen, als partner op aanwijzing van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid. Hierbij ligt de focus op het testen van de procedures voor het beschikbaar stellen van de pompen (verzoek burgemeester via dijkgraaf aan DG RWS) en de daadwerkelijke inzet.
- borgt in de activiteitenplannen van de organisatie dat bovenstaande werkzaamheden worden gerealiseerd.

Waterschappen; Veiligheidsregio's; Gemeenten

- oefenen eens per 6 jaar het inzetprotocol met alle betrokkenen, als partner op aanwijzing van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid.
- borgen in de activiteitenplannen van de organisatie dat bovenstaande werkzaamheden worden gerealiseerd.

Terreinbeheerders

- oefenen eens per 6 jaar het inzetprotocol met alle betrokkenen, als partner op aanwijzing van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid. Het oefenen van het inzetprotocol betekent voor de terreinbeheerders dat de communicatielijnen worden gecontroleerd; er hoeft geen vee te worden geëvacueerd.
- borgen in de activiteitenplannen van de organisatie dat bovenstaande werkzaamheden worden gerealiseerd.

4.6. Overzicht draaiboeken, protocollen en plannen

Dienst Rijk	Verankering in calamiteitenplannen
Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid	<p>Draaiboek Haringvlietkering: In dit draaiboek is beschreven op welk moment de leider keringproces wordt gewaarschuwd zodat deze het inzetprotocol in werking kan stellen.</p> <p>Objectspecifieke bedieninstructie Volkeraksluizen: De bediening van de Volkeraksluizen is vastgelegd in een bedieninstructie.</p>
Rijkswaterstaat Zee en Delta	<p>Waterakkoord: In 2015 zal een actualisatie van het Waterakkoord Volkerak-Zoommeer plaatsvinden. Hierin wordt opgenomen dat het inzetprotocol Waterberging Volkerak-Zoommeer voorrang krijgt op de twee bestaande regelingen om de waterstand op het Volkerak-Zoommeer te reguleren bij hoogwater.</p>

	<p>Objectspecifieke bedieninstructie Krammersluizen: Protocol voor het bedienen van de wandmoten in de scheepvaartsluizen van de Krammersluizen voor het spuien van water van VZM naar Oosterschelde. Voor het bedienen van de Bathse Spuisluis voor het spuien van water van VZM naar Westerschelde bij de afbouw van de waterberging is geen protocol nodig.</p> <p>Objectspecifieke bedieninstructie Kreekraksluizen: In de bedieninstructie voor de Kreekraksluizen staat, ter informatie voor de bedienaars van deze sluizen, een passage over de gevolgen van de waterberging: een hoge waterstand op het VZM en (mogelijk) tijdelijk beperkingen voor het scheepvaartverkeer. RWS Zee en Delta is verantwoordelijk voor het sluitprotocol riolen bufferbekken (bij inzet waterberging als waterstand NAP + 1,80 m bereikt).</p> <p>Processchema operationeel peil- en zoutbeheer Volkerak-Zoommeer: WMCN-HMC(Z) stelt verwachtingen op van het waterpeil op het VZM. De procedures voor het opstellen en afgeven van deze verwachtingen zijn vastgelegd in een processchema.</p>
Rijkswaterstaat WMCN	Draaiboek WMCN-KUST: WMCN-KUST (voorheen SVSD) waarschuwt belanghebbenden (zie overzicht §5.4 Inzetprotocol) als verwacht wordt dat de Maeslantkering gesloten wordt en de besliscriteria worden bereikt voor de opschaling naar de verschillende fasen in het Inzetprotocol. De te waarschuwen overheden en organisaties, en de wijze van waarschuwen zijn vastgelegd in een draaiboek.
Rijkswaterstaat VWM Verkeerscentrale Dordrecht en Verkeerspost Wemeldinge	De informatie die aan de scheepvaart moet worden doorgegeven wordt in een BAS-bericht door de Verkeerscentrale Dordrecht (voor de scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen) en door de Verkeerspost Wemeldinge (voor de scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam) naar de Waterkamer (onderdeel van het WMCN) gemaild. De Waterkamer zet dit BAS-bericht op teletekst. In principe is dit BAS-bericht vanuit beide verkeersposten hetzelfde: zie bijlage 3 voor een concept. Waar nodig wordt aanvullende informatie doorgegeven: voor deze aanvullende informatie wordt in dit inzetprotocol verwezen naar het Draaiboek Hoogwater Scheepvaart van Zee en Delta ⁵ .
DCC-IenM	Handboek Inzet Noodpompen. Dit handboek heeft een relatie met het Departementaal Handboek Crisisbeheersing en het Nationaal Handboek Crisisbeheersing.
LCO	Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen (LDHO). In dit draaiboek zijn de taken en verantwoordelijkheden van de LCO (Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging) beschreven. De LCO is een samenwerkingsverband van landelijke en regionale partners.

Provincie	Verankering in calamiteitenplannen
Zeeland	Handboek Calamiteiten Beheer en Onderhoud: In dit draaiboek is beschreven dat de provincie de weg over de Oesterdam afsluit op het moment dat deze bij inzet waterberging onder water kan komen te staan.

Waterschap	Verankering in calamiteitenplannen	
	Algemeen	Specifiek
Brabantse Delta	De details over de noodzaak van de afsluitingen van de waterlopen, de locaties van de afsluitingen en de plaatsing van	Deelbestrijdingsplan Dijkbewaking en calamiteitenplan Wateroverlast Binnendijks.

⁵ Dit draaiboek zal eind 2015 worden opgeleverd. Het ligt voor de hand dat hierin voor de Schelde-Rijn-verbinding de communicatie richting de scheepvaart in meer detail wordt uitgewerkt (bijvoorbeeld wanneer beperkingen van de vaarsnelheid worden ingesteld en hoe dit naar de scheepvaart wordt gecommuniceerd). Dit moet nog worden gedaan.

Hollandse Delta	mobile pompen staan in de plannen/draaiboeken van het waterschap.	Spreadsheet Inzetprotocol Noodmaatregelen WSHD-GO-VZM
Scheldestromen Nog niet gecontroleerd		

Veiligheidsregio	Verankering in calamiteitenplannen	
	Algemeen	Specifiek
Midden- en West-Brabant	Het regionaal crisisplan is de kapstok voor het vastleggen van afspraken over taken en verantwoordelijkheden van de	
Zeeland	veiligheidsregio's. Alle drie veiligheidsregio's hebben een regionaal crisisplan (algemeen). Hier sluiten de lokale calamiteitenplannen van de gemeenten (o.a. draaiboeken bevolkingszorg en omgevingszorg) op aan (specifiek), waar de processen in beschreven zijn van de gemeente, politie en brandweer. Aan deze plannen worden de acties van het inzetprotocol Volkerak-Zoommeer toegevoegd. De veiligheidsregio's zullen deze verankering coördineren en zullen de acties in samenwerking met de gemeenten vastleggen.	Voor de Veiligheidsregio Zeeland geldt aanvullend hierop: (1) De inundatie van (een deel van) de Oesterdam met de noodzaak tot evacuatie van jachthaven en watervilla's is een verbijzondering van het Regionaal Coördinatieplan Overstromingen; (2) VR Zeeland vertaalt het protocol naar een operationeel bruikbare checklist voor functionarissen in de hoofdstructuur die te maken kunnen krijgen met het inzetprotocol.
Rotterdam Rijnmond	Alle drie veiligheidsregio's hebben een Regionaal Coördinatieplan Overstromingen. Aan dit plan kan een extra scenario worden toegevoegd voor de effecten van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer en de taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsregio's hierbij.	

Gemeente	Verankering in calamiteitenplannen	
	Algemeen	Specifiek
Bergen op Zoom Nog niet gecontroleerd	De taken en verantwoordelijkheden van de gemeente ten aanzien van de inzet van de maatregel	Regionaal Crisisplan VR Midden- en West-Brabant; gemeentelijke draaiboeken xxxxx . Details plaatsen pomp bij de Burg. Peterssluis staan in plan/draaiboek xxxxx .
Goeree-Overflakkee	Waterberging Volkerak-Zoommeer zijn vastgelegd in het Regionaal Crisisplan van de betreffende	Regionaal Crisisplan VR Rotterdam-Rijnmond; gemeentelijke draaiboeken Team Bevolkingszorg en Omgevingszorg.
Halderberge Nog niet gecontroleerd	Veiligheidsregio (tactisch en strategisch) en de gemeentelijke draaiboeken voor de bevolkingszorg en omgevingszorg.	Regionaal Crisisplan VR Midden- en West-Brabant; gemeentelijke draaiboeken xxxxx . De details afsluiten riooloverstorten en plaatsing mobiele pompen staan in plan/draaiboek xxxxx . Details maatregelen wateroverlast haven staan in plan/draaiboek xxxxx .
Moerdijk Nog niet gecontroleerd		Regionaal Crisisplan VR Midden- en West-Brabant; gemeentelijke draaiboeken xxxxx . De details afsluiten riooloverstorten staan in plan/draaiboek xxxxx .
Reimerswaal		Regionaal Zeeuws Crisisplan;

Roosendaal Nog niet gecontroleerd	Procesplannen Bevolkingszorg (Taakorganisatie omgevingszorg). Regionaal Crisisplan VR Midden- en West-Brabant; gemeentelijke draaiboeken xxxxx. De details afsluiten riooloverstorten en plaatsing mobiele pompen staan in plan/draaiboek xxxxx. Roosendaal is voornemens het 'Incidentenbestrijdingsplan Rioleringen' op te stellen, mogelijk zal hier een hoofdstuk 'waterberging' in opgenomen kunnen worden.
Schouwen- Duiveland	Regionaal Zeeuws Crisisplan; Procesplannen Bevolkingszorg (Taakorganisatie omgevingszorg).
Steenbergen Nog niet gecontroleerd	Regionaal Crisisplan VR Midden- en West-Brabant; gemeentelijke draaiboeken xxxxx. Details maatregelen wateroverlast haven staan in plan/draaiboek xxxxx.
Tholen	Regionaal Zeeuws Crisisplan; Procesplannen Bevolkingszorg (Taakorganisatie omgevingszorg).

5. Fase 1 – Waarschuwen

De waarschuwingsfase is de start van een eventuele waterberging en staat in het teken van het signaleren van een mogelijk kritieke situatie in de komende dagen, het opstellen van prognoses voor het waterstandverloop en het (voor-)waarschuwen van alle betrokken instanties. Het waarschuwen voor deze situatie begint bij het WMCN.

De waarschuwingsfase start als in de verwachtingen volgens de modellen van het Watermanagement Centrum Nederland (WMCN) over 72 uur de waterstand NAP +2,60m bij Rak Noord in beeld komt en de Maeslantkering (die samen met de Hartelkering de Europoortkering is) naar verwachting dan gesloten zal worden.

Evacuatie is bij de inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer in principe niet aan de orde. Voor extremere (crisis)omstandigheden dan die waar dit inzetprotocol zich op richt is een apart draaiboek ('Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen') beschikbaar dat dan van kracht wordt.

Delen van de regionale waterkeringen in het beheersgebied van het waterschap Brabantse Delta zullen in de periode tot 2023 worden verhoogd/versterkt om aan de regionale norm voor deze keringen te voldoen. Deze regionale keringen zijn al wel hoog genoeg met het oog op het effect van de inzet waterberging. Noodmaatregelen om de periode tot 2023 te overbruggen zullen daarom in de plannen van de betrokken gemeenten en het waterschap worden opgenomen (en niet in dit inzetprotocol).

5.1. Besliscriterium inzet waterberging Volkerak-Zoommeer

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid beslist over de inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer. Het besluit de maatregel in te zetten wordt genomen als de Maeslantkering in de komende uren/dagen zal worden gesloten⁶ en de waterstand bij Rak Noord naar verwachting zonder de maatregel waterberging de waarde van NAP +2,60 m zou bereiken (/overschrijden). Deze verwachting wordt afgegeven door het Watermanagement Centrum Nederland (WMCN).

De waarschuwingsfase is de eerste fase van een reeks stappen waarin de waterberging op het Volkerak-Zoommeer wordt uitgevoerd; de volgende fasen zijn de voorbereidingsfase en de uitvoeringsfase. De eerste 2 fasen gaan in op basis van de verwachting dat de Maeslantkering zal worden gesloten en de waterstand NAP +2,60 m bij Rak Noord zonder de maatregel waterberging zou kunnen worden bereikt/overschreden. De derde fase gaat in als de kering gesloten wordt en de waterstand van NAP +2,60 m in de komende uren zonder de maatregel waterberging vrijwel zeker zou worden bereikt. Voor de eerste 2 fasen geldt een onzekerheid: de kans is groot dat deze fasen worden gestart terwijl 48-72 uur later blijkt dat de kritische waterstand zonder de maatregel waterberging toch niet wordt bereikt en de waterbergingsmaatregel niet wordt ingezet.

---

⁶ De Maeslantkering sluit als voorspeld wordt dat de waterstand bij Dordrecht NAP + 2,9 m of hoger wordt en/of bij Rotterdam NAP + 3 m of hoger wordt, vanwege stormomstandigheden op zee.

5.2. Start waarschuwingsfase

Het inzetprotocol wordt gestart ongeveer 72 uur voor het moment waarop de Maeslantkering sluit en de waterstand bij Rak Noord naar verwachting zonder de maatregel waterberging de waarde van NAP +2,60 m zou kunnen bereiken.

Tot de eventuele, daadwerkelijke waterberging wordt pas in een later stadium (fase 3, zie hoofdstuk 7) besloten, als (vrijwel) zeker is dat de waterstand van NAP +2,60 m bij Rak Noord zonder de maatregel waterberging zou worden bereikt.

5.3. Tijdsduur waarschuwingsfase

Als de waterstand van NAP +2,60 m bij Rak Noord voor de komende dagen in beeld komt, zal al sprake zijn van hoogwater op Rijn en Maas, en zal in de modellen ook al een depressie zichtbaar zijn die tot een storm voor de Nederlandse kust kan leiden. Als de maatregel Waterberging op het Volkerak-Zoommeer moet worden ingezet, zal een zeer kleine kans op het bereiken van het inzetcriterium (waterstand van NAP +2,60 m bij Rak Noord bij gesloten Maeslantkering) zeer waarschijnlijk al 72 uur van te voren in de verwachtingen in beeld zijn.

Het is mogelijk dat dit criterium al langer van te voren in beeld komt: er wordt echter pas opgeschaald naar de waarschuwingsfase op 72 uur voor het kritische moment. Dit om te voorkomen dat onnodig vaak wordt opgeschaald. Het is immers mogelijk dat het inzetcriterium al 4-5 dagen van te voren in beeld komt maar daarna toch weer uit de verwachtingen verdwijnt; de onzekerheid in de verwachtingen zal dan immers nog groot zijn. Een tijdshorizon van 72 uur biedt voldoende tijd om alle betrokken overheden en organisaties bijtijds te waarschuwen zodat zij alert zijn om de ontwikkelingen in de komende uren en dagen te volgen en eventueel al de eerste voorbereidingen kunnen treffen.

Er is altijd een kleine kans dat het inzetcriterium 72 uur voor het kritische moment nog niet in de verwachtingen in beeld is maar, bijvoorbeeld, pas 2 dagen van te voren. De kans daarop is klein (hoogwater en storm zie je al ruimer van te voren aankomen) maar nooit helemaal uit te sluiten (100% zekerheid bestaat niet). Mocht deze situatie zich voordoen, dan wordt gewoon volgens de vastgestelde criteria opgeschaald maar kan via de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging (LCO) en het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen tot noodmaatregelen en noodprocedures worden besloten.

5.4. Wie waarschuwt wie

Het WMCN van Rijkswaterstaat waarschuwt dat de waterstand van NAP +2,60m bij Rak Noord over 72 uur in beeld is:

- Leider Keringproces Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid (District Zuid) (NB: op de semafoon van de Leider Keringproces kan geen bericht worden ingesproken ook al wordt dat wel gezegd).
- De Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging LCO

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid waarschuwt (bevestiging opschaling):

- Rijkswaterstaat Zee en Delta (oproeppost OSK)
- Teamleider bediening Volkeraksluizen
- De Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging LCO
- DCC-IenM
- De operationeel leider van de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (via de meldkamer van deze veiligheidsregio). Deze veiligheidsregio functioneert als coördinerende veiligheidsregio voor de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer. De veiligheidsregio deelt zijn informatie met de meldkamers van de veiligheidsregio's van Rotterdam-Rijnmond, Zeeland en Zuid-Holland-Zuid.

De coördinerende veiligheidsregio Midden- en West-Brabant is de verbindende schakel naar de andere veiligheidsregio's en gemeenten. Die onderliggende overheden zijn voor hun op- en afschaling dus afhankelijk van de informatie van deze veiligheidsregio. Het is daarom cruciaal dat deze veiligheidsregio zo volledig mogelijk door Rijkswaterstaat wordt geïnformeerd.

- Waterschap Hollandse Delta
- Verkeer- en Watermanagement (VWM) regionale verkeerscentrale Dordrecht: deze verkeerscentrale verzorgt de communicatie van de scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen

Rijkswaterstaat Zee en Delta waarschuwt⁷:

- Waterschap Brabantse Delta
- Waterschap Scheldestromen
- Terreinbeheerders van, ten opzichte van de primaire waterkeringen gelegen, buitendijkse gebieden: Het Zeeuwse Landschap, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten
- De jachthaven bij Benedensas
- Vlaanderen, vanwege de afspraken met Vlaanderen over de Schelde-Rijnverbinding
- Vissers met netten op het Volkerak-Zoommeer (zodat die hun netten kunnen binnenhalen)

---

⁷ In overleg met de veiligheidsregio's en de gemeenten is besloten dat de gemeenten de bedrijven, bewoners, agrariërs en recreatieondernemers in de buitendijkse gebieden (zowel ten opzichte van de secundaire als de primaire waterkeringen) waarschuwen.

- Verkeer- en Watermanagement (VWM) regionale verkeerspost Wemeldinge: deze verkeerscentrale verzorgt de communicatie van de scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam
- De provincie Zeeland⁸
- Netwerkbedrijf Delta (met infrastructuur in de 'Bathse Driehoek'): voor afspraken tijdelijke maatregelen te nemen door Delta: zie brief van Programmabureau Ruimte voor de Rivier, kenmerk RR08.028123, dd 22-4-2014
- Waterbedrijf Evides (met infrastructuur in de 'Bathse Driehoek'): voor afspraken tijdelijke maatregelen te nemen door Evides: zie brief van Programmabureau Ruimte voor de Rivier, kenmerk RR08.028122, dd 22-4-2014

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerscentrale Dordrecht waarschuwt:

- De scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen en het Havenbedrijf Rotterdam conform de procedure in bijlage 3

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerspost Wemeldinge waarschuwt:

- De scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam en het Havenbedrijf Antwerpen conform de procedure in bijlage 3

LCO waarschuwt:

- Rijkswaterstaat VWM Communicatie

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant waarschuwt:

- Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond
- Veiligheidsregio Zeeland. Aan de meldkamer van de Veiligheidsregio Zeeland wordt gemeld dat inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer er toe kan leiden dat de Oesterdam door inundatie over enkele dagen gedurende een aantal uren geblokkeerd kan zijn; voor de hulpverlening aan de bevolking van Tholen zal in dat geval een alternatieve route van kracht moeten worden.
- Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid⁹
- Gemeente Bergen op Zoom
- Gemeente Breda¹⁰
- Gemeente Drimmelen¹¹
- Gemeente Etten-Leur¹²
- Gemeente Halderberge
- Gemeente Moerdijk
- Gemeente Roosendaal
- Gemeente Steenbergen

⁸ De provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant hoeven geen maatregelen te nemen maar worden wel geïnformeerd via het communicatiespoor zoals beschreven in hoofdstuk 10.

⁹ De veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid hoeft geen maatregelen te nemen maar wordt wel geïnformeerd (zie §3.5).

¹⁰ Binnen de gemeente Breda hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

¹¹ Binnen de gemeente Drimmelen hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

¹² Binnen de gemeente Etten-Leur hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

- Gemeente Woensdrecht¹³

Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond waarschuwt:

- Gemeente Goeree-Overflakkee

Veiligheidsregio Zeeland waarschuwt:

- Gemeente Reimerswaal
- Gemeente Schouwen-Duiveland
- Gemeente Tholen. In het bijzonder wordt gemeld dat inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer er toe kan leiden dat de Oesterdam door inundatie over enkele dagen gedurende een aantal uren geblokkeerd kan zijn; voor de hulpverlening aan de bevolking van Tholen zal in dat geval een alternatieve route van kracht moeten worden. Wanneer de melding van de meldkamer (GMK) van VR Midden- en West-Brabant binnenkomt bij de GMK in Zeeland zal de CACO (calamiteiten coördinator meldkamer) als eerste aan zet zijn. De CACO zal dan onder andere de ROL (regionaal operationeel leider) informeren/alarmeren.

De gemeenten¹⁴ waarschuwen:

- Binnendijks: hun bewoners en bedrijven.
- Buitendijks (zowel ten opzichte van de primaire als de secundaire waterkeringen): hun bedrijven, bewoners, agrariërs en recreatieondernemers. De beheerder van het recreatieterrein op de Speelmansplaten aan de VZM-zijde van de Oesterdam (en via hem/haar de aanwezigen in de watervilla's) zal door de gemeente Tholen gewaarschuwd worden. De communicatie vanuit de gemeente verloopt via internet en telefoon; indien nodig worden bewoners/bedrijven ter plaatse bezocht. Alle communicatie wordt afgestemd met de veiligheidsregio.
- De beheerders van (jacht)havens die ten opzichte van de primaire waterkeringen binnendijks zijn gelegen; in het gebied waar de waterstand door inzet waterberging kan stijgen zijn ligplaatsen voor recreatievaart in de havens van Steenberg, De Heen, Dinteloord, Oudenbosch, Roosendaal en in de jachthavens (met veelal vaste steigers) bij Dintelmond en Benedensas. Om schade aan afmeervoorzieningen en afgemeerde schepen door hoge waterstanden te voorkomen, en voor het afsluiten van elektriciteit binnen de kademuuren, zullen de beheerders van de havens worden gewaarschuwd. Zij kunnen op hun beurt de eigenaren van schepen waarschuwen.¹⁵

De waterschappen waarschuwen:

- De partijen die in hun calamiteitenplannen benoemd zijn (voor WSBD: zie deelbestrijdingsplannen dijkbewaking en hoogwater binnendijks).

¹³ Binnen de gemeente Woensdrecht hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

¹⁴ Met uitzondering van Breda, Drimmelen, Etten-Leur en Woensdrecht (die hoeven niemand te waarschuwen omdat in hun gemeenten geen effecten zullen optreden).

¹⁵ De eigenaren/beheerders van de jachthavens worden bijtijds geïnformeerd zodat, waar nodig en haalbaar, maatregelen genomen kunnen worden zoals het vergroten van de lengte van touwen waarmee schepen zijn vastgelegd.

5.5. Taken en verantwoordelijkheden Rijkswaterstaat en DCC

Figuur 5.1 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van Rijkswaterstaat en het DCC (Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing van het ministerie I&M) in fase 1 (waarschuwingsfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

Figuur 5.1. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van Rijkswaterstaat en het DCC in fase 1 (waarschuwingsfase).

Rijkswaterstaat WMCN

- geeft iedere 3 uur¹⁶ een geactualiseerde verwachting van de waterstand bij Rak Noord af, alsmede informatie over het eventueel sluiten van de Maeslantkering (incl. verwachting sluitingstijdstip en sluitingsduur).
- geeft deze informatie door conform het overzicht in § 5.4.
- onderdeel HMC (HydroMeteoCentrum) Zeeland stelt (in opdracht van Zee en Delta) een prognose op van het moment en de tijdsduur van het 'voorspuien' (inclusief de inzet van de hiervoor benodigde kunstwerken), en de hiermee mogelijk te bereiken waterstandverlaging op het Volkerak-Zoommeer.

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid

- beslist, via de eigen HID, wanneer het protocol in werking treedt en waarschuwt vervolgens conform het overzicht in § 5.4 dat de eerste fase van het inzetprotocol van kracht is. In de waarschuwing aan het DCC wordt gemeld dat in de komende uren/dagen vanuit gemeenten (via waterschap Brabantse Delta) een beroep kan worden gedaan op de inzet van pompen uit de pompenunit van het Rijk.
- Landelijk persbericht: onder regie van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid wordt een landelijk persbericht opgesteld (zie hoofdstuk 10).

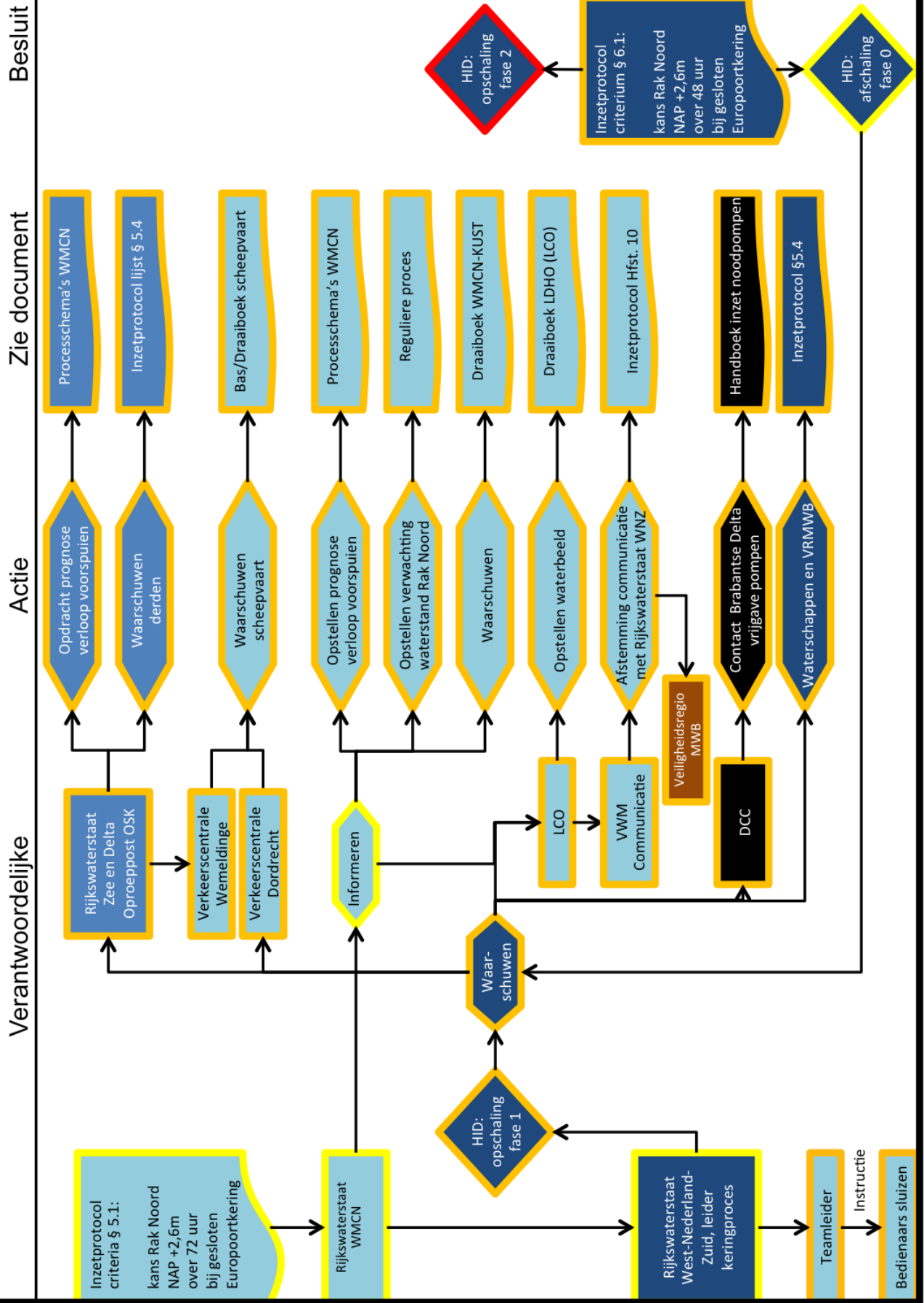
---

¹⁶ De stormverwachting, en (in principe) dus ook de hoogwaterverwachting voor Rak Noord, wordt normaal iedere 6 uur en bij crisis iedere 3 uur geactualiseerd.

Fase 0 T -72 uur

Fase 1: Waarschuwingsfase

T -48 uur

Rijkswaterstaat Zee en Delta

- is verantwoordelijk voor het opstellen van een prognose van het moment en de tijdsduur van het 'voorspuien' (inclusief de inzet van de hiervoor benodigde kunstwerken), en de hiermee mogelijk te bereiken waterstandverlaging op het Volkerak-Zoommeer. De taak voor het opstellen van deze prognose is gedelegeerd aan HMC Zeeland (onderdeel van het WMCN).
- waarschuwt conform het overzicht in § 5.4 dat de eerste fase van het inzetprotocol van kracht is.
- Landelijk persbericht: Rijkswaterstaat Zee en Delta wordt door Rijkswaterstaat WNZ betrokken bij het opstellen van een landelijk persbericht (zie hoofdstuk 10).

Rijkswaterstaat VWM (Verkeer- en Water Management)

- De Teamleider Bediening Volkeraksluizen instrueert de bedienaars van de sluisen wat hun taken en verantwoordelijkheden zijn in deze en volgende fasen van het inzetprotocol.

Verkeer- en Watermanagement (VWM), afdeling Communicatie

- stemt waar nodig met Rijkswaterstaat WNZ af hoe de landelijke dienst VWM kan bijdragen aan de communicatie op bovenregionaal/landelijk niveau (zie hoofdstuk 10).

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerscentrale Dordrecht

- informeert de scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen en het Havenbedrijf Rotterdam conform de procedure in bijlage 3.

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerspost Wemeldinge

- Informeert de scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam en het Havenbedrijf Antwerpen conform de procedure in bijlage 3.

DCC-IenM

- Informeert de DG van Rijkswaterstaat dat in de komende uren/dagen vanuit gemeenten (via waterschap Brabantse Delta) een beroep kan worden gedaan op de inzet van pompen uit de pompunit van het Rijk. Het DCC verzorgt, i.o.m. de DG, het beschikbaar stellen van pompen. De procesafspraken is dus dat het waterschap contact opneemt met het DCC (zie §5.6).
- Ten aanzien van de inzet van pompen uit de pompunit van het Rijk geldt een onderscheid in 2 situaties:
  1. **De situatie vanaf medio 2017:** Voor het bestrijden van wateroverlast in West-Brabant bij inzet waterberging zijn pompen aangeschaft die voor beheer en onderhoud zijn ondergebracht bij de pompunit van het Rijk. Als het waterschap vanaf 2017 het DCC verzoekt pompen in te zetten, gaat het om deze pompen¹⁷.

---

¹⁷ Deze afspraak (met eigenschappen van de betreffende pompen, locatie inzet pompen, ondersteuning bij transport en plaatsen e.d.) zal in een plan worden vastgelegd. Dan zal ook duidelijk zijn of alleen de pompen voor af te sluiten riooloverstorten gemeenten of ook pompen die het waterschap bij de gemalen wil inzetten in deze unit worden ondergebracht.

2. **De situatie van 1 januari 2016 tot medio 2017:** De pompen die voor het bestrijden van wateroverlast in West-Brabant bij inzet waterberging zullen worden aangeschaft, zijn nog niet beschikbaar. Ter overbrugging kan een beroep worden gedaan op de huidige voorraad pompen in de pompenunit van het Rijk. Als het waterschap in deze periode het DCC verzoekt pompen in te zetten, gaat het om deze pompen. In de paragrafen 6.5 en 6.7 zijn kaders opgenomen waarin is aangegeven hoe de nu beschikbare pompen in deze unit (10 met een capaciteit van 3000 m³/uur en 10 met een capaciteit van 5000 m³/uur) op dat moment over de verschillende locaties zullen worden verdeeld (bij gemalen §6.5; bij riooloverstorten § 6.7).

LCO

- Volgt de situatie en de mogelijke/verwachte ontwikkelingen conform de afspraken in het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen (LDHO).

Verankering in calamiteitenplannen

- De procedures voor de bediening van de sluizen in beheer bij Rijkswaterstaat zijn vastgelegd in objectspecifieke bedieninstructies. Daarnaast zijn specifieke afspraken voor de eigen werkprocessen en het informeren van derden vastgelegd in draaiboeken voor de Haringvlietsluizen (WNZ) en het WMCN-KUST. Voor het totaaloverzicht: zie §4.6.

5.6. Taken en verantwoordelijkheden waterschappen

Figuur 5.2 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de waterschappen in fase 1 (waarschuwingsfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

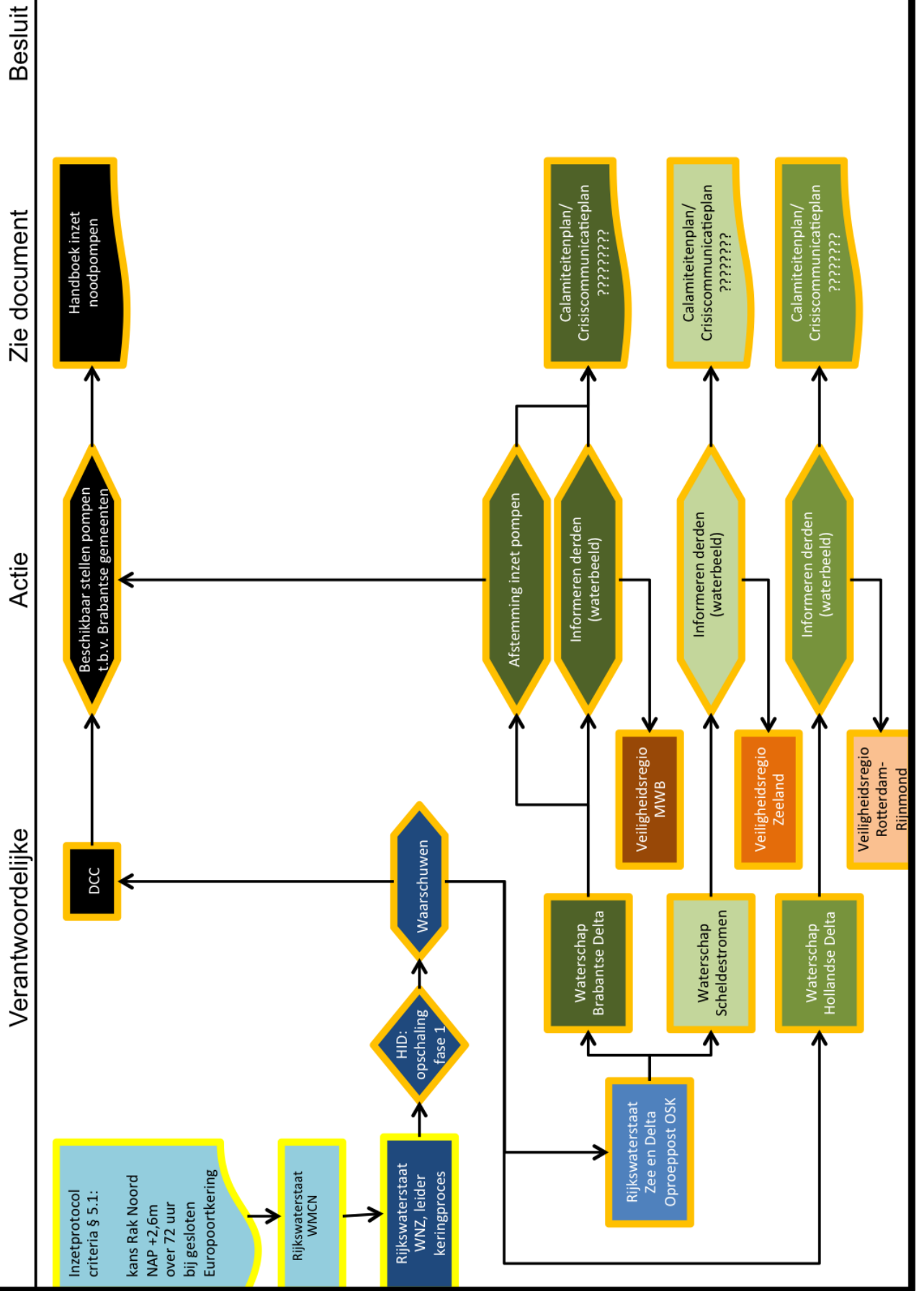
Volgende pagina:

Figuur 5.2. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de waterschappen in fase 1 (waarschuwingsfase).

Fase 0 T -72 uur

Fase 1: Waarschuwingsfase

T -48 uur

Waterschappen

- De drie waterschappen ontvangen de benodigde informatie van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid en informeren 'hun' veiligheidsregio over het 'waterbeeld' in hun beheersgebieden. Het 'waterbeeld' is het beeld van de mogelijke effecten van de waterberging op het Volkerak-Zoommeer op de waterstanden op de regionale wateren, en op de wateroverlast zowel binnendijks als buitendijks van de secundaire (regionale) waterkeringen. Voor de definitie van de begrippen binnendijks/buitendijks ten aanzien van de primaire/secundaire waterkeringen: zie § 2.6.
- Waterschap Brabantse Delta verzoekt het DCC van het ministerie IenM pompen beschikbaar te stellen ten behoeve van het bestrijden van eventuele wateroverlast (afsluitingen riooloverstorten) in Brabantse gemeenten. Ten aanzien van de inzet van pompen uit de pompenunit van het Rijk geldt een onderscheid in 2 situaties:
  1. **De situatie vanaf medio 2017:** Voor het bestrijden van wateroverlast in West-Brabant bij inzet waterberging zijn pompen aangeschaft die voor beheer en onderhoud zijn ondergebracht bij de pompenunit van het Rijk. Als het waterschap vanaf 2017 het DCC verzoekt pompen in te zetten, gaat het om deze pompen.
  2. **De situatie van 1 januari 2016 tot medio 2017:** Die pompen die voor het bestrijden van wateroverlast in West-Brabant bij inzet waterberging zullen worden aangeschaft, zijn nog niet beschikbaar. Ter overbrugging kan een beroep worden gedaan op de huidige voorraad pompen in de pompenunit van het Rijk. Als het waterschap in deze periode het DCC verzoekt pompen in te zetten, gaat het om deze pompen. In de paragrafen 6.5 en 6.7 zijn kaders opgenomen waarin is aangegeven hoe de nu beschikbare pompen in deze unit (10 met een capaciteit van 3000 m³/uur en 10 met een capaciteit van 5000 m³/uur) op dat moment over de verschillende locaties zullen worden verdeeld (bij gemalen §6.5; bij riooloverstorten § 6.7).
- Indien nodig, waarschuwt het waterschap Brabantse Delta de scheepvaart over beperkingen/stremmingen op de regionale wateren van West-Brabant conform de procedure in bijlage 3.

5.7. Taken en verantwoordelijkheden veiligheidsregio's

Figuur 5.3 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de veiligheidsregio's in fase 1 (waarschuwingsfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

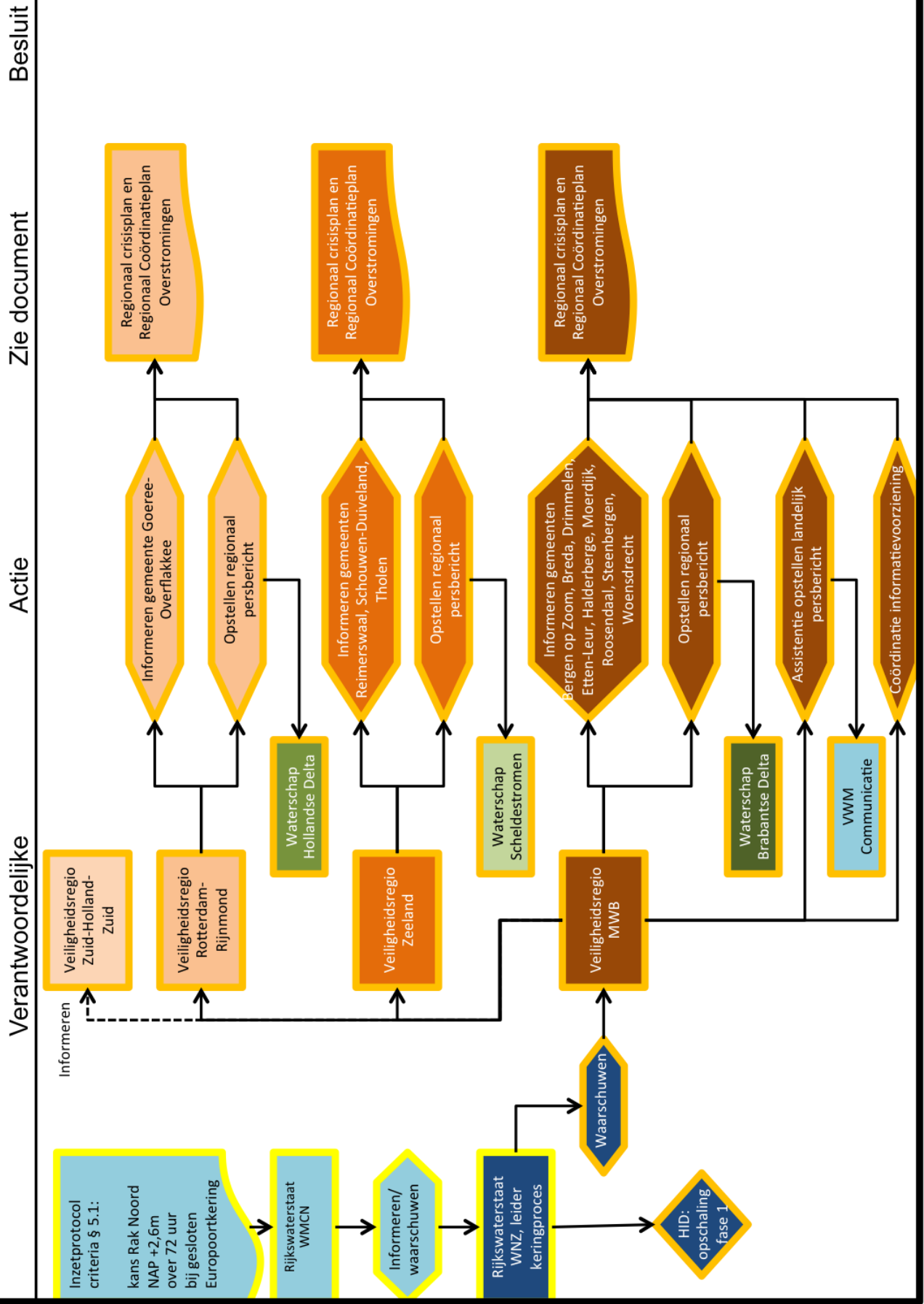
Volgende pagina:

Figuur 5.3. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsregio's in fase 1 (waarschuwingsfase).

Fase 0 T -72 uur

Fase 1: Waarschuwingsfase

T -48 uur

Veiligheidsregio's

- De veiligheidsregio **Midden- en West-Brabant** coördineert de informatievoorziening namens de veiligheidsregio's Rotterdam-Rijnmond en Zeeland; zij ontvangt de benodigde informatie van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid en stemt met de twee andere veiligheidsregio's de informatie af die aan de gemeenten moet worden doorgegeven. De veiligheidsregio's informeren op hun beurt de gemeenten. De veiligheidsregio's worden over het 'waterbeeld' (zie hierboven bij de waterschappen) geïnformeerd door 'hun' waterschappen.
De gemeenten zijn voor hun informatie bij op- en afschaling afhankelijk van de berichtgeving via hun veiligheidsregio. Het is daarom cruciaal dat de coördinerende veiligheidsregio Midden- en West-Brabant de informatie die zij van Rijkswaterstaat ontvangt zo volledig mogelijk aan de andere veiligheidsregio's doorgeeft.
- Landelijk persbericht: de veiligheidsregio **Midden- en West-Brabant** wordt door Rijkswaterstaat WNZ betrokken bij het opstellen van een landelijk persbericht (andere betrokkenen bij dit persbericht zijn: Rijkswaterstaat Zee en Delta, het WMCN, de LCO en de drie betrokken waterschappen) (zie hoofdstuk 10).
- Regionaal persbericht: De veiligheidsregio's stellen voor hun regio's, in overleg met 'hun' waterschappen, een regionaal persbericht op (zie hoofdstuk 10).

5.8. Taken en verantwoordelijkheden gemeenten

Figuur 5.4 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de gemeenten in fase 1 (waarschuwingsfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

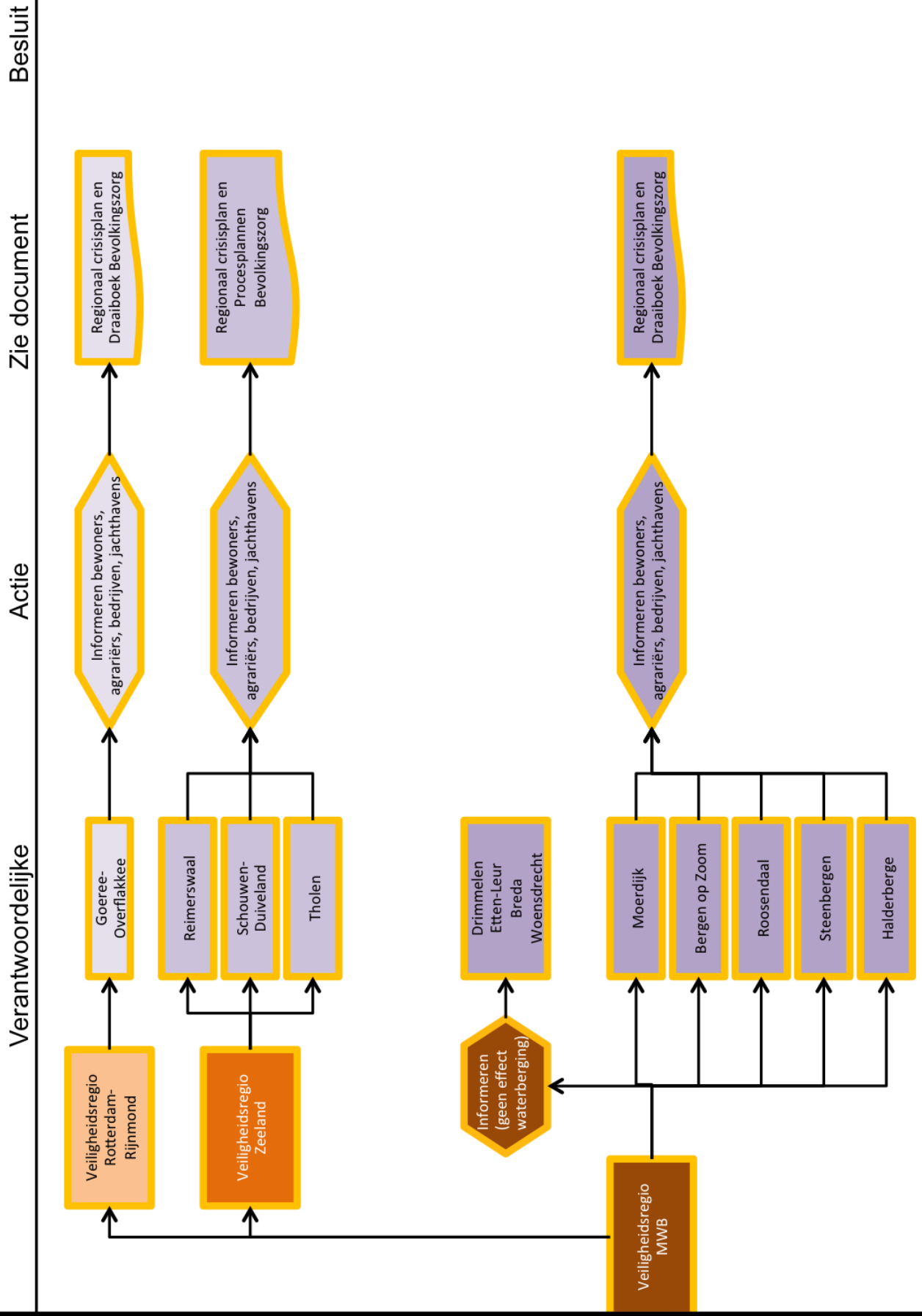
Volgende pagina:

Figuur 5.4. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de gemeenten in fase 1 (waarschuwingsfase).

Fase 0 T -72 uur

Fase 1: Waarschuwingsfase

T -48 uur

Gemeenten

- De gemeenten worden geïnformeerd door 'hun' veiligheidsregio's. De gemeenten informeren 'hun' bewoners, bedrijven, agrariërs, recreatieondernemers en jachthavens. Vanuit wetgeving (Art. 2.1.3 lid 2 Besluit veiligheidsregio's) wordt een aantal bevolkingszorgtaken benoemd waarvan de organisatie is belegd bij de gemeenten:
  - het geven van voorlichting aan de bevolking;
  - het voorzien in opvang en verzorging van de bevolking;
  - het verzorgen van nazorg voor de bevolking;
  - het registreren van slachtoffers;
  - het registreren van schadegevallen;
  - het adviseren van het ROT.

5.9. Taken en verantwoordelijkheden derden

Terreinbeheerders (buitendijks)¹⁸

- De terreinbeheerders met buitendijkse gronden (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Het Zeeuwse Landschap) ontvangen de benodigde informatie van Rijkswaterstaat Zee en Delta. Zij bereiden zich voor conform hun draaiboek (voor zover van toepassing). In de waarschuwings- en/of voorbereidingsfase nemen zij de noodzakelijke maatregelen. Dit betreft vooral de evacuatie van de grote grazers in de buitendijkse gebieden. Hierbij geldt het volgende:
  - **Voor Staatsbosbeheer:** Staatsbosbeheer beheert de Hellegatsplaten met Heckrunderen en paarden. De paarden kunnen tijds naar een hooggelegen zanddepot worden geëvacueerd. De Heckrunderen zijn niet opdrijfbaar; bij (eventuele) vervanging door een ander soort vee kan dat vee tijds naar het zanddepot en achter de dijk worden geleid. Er zijn drie toegangswegen naar de Hellegatsplaten; Staatsbosbeheer kan die bij waterberging afzetten of een bord bij de ingang plaatsen. Staatsbosbeheer legt de eigen maatregelen vast in een protocol. Voor afspraken met het Rijk: zie de brief van Programmabureau Ruimte voor de Rivier, kenmerk RR08.028272, dd 28-7-2014.
  - **Voor Natuurmonumenten:** Natuurmonumenten beheert de Dintelse Gorzen met Shetlandpony's en Schotse Hooglanders. Deze grazers kunnen tijds worden opgedreven naar de bestaande kraal en van daaruit over het onderhoudspad naar binnendijks gebied worden gebracht¹⁹.
  - **Voor Het Zeeuwse Landschap:** Op de Plaat van de Vliet (gelegen tegen het Krammersluizencomplex) grazen paarden en op de Slikken van de Heen West grazen paarden en runderen van Het Zeeuwse Landschap. Bij inzet van de

¹⁸ Op de Princesseplaat vindt begrazing alleen plaats van mei t/m oktober. In deze periode zal de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer zeer waarschijnlijk niet worden ingezet; evacuatie van deze grazers is niet aan de orde.

¹⁹ Hoe deze grazers het beste in veiligheid kunnen worden gebracht, hangt af van de maatregelen die genomen (kunnen) worden. Overleg daarover is nog gaande.

waterberging kan dit vee worden gestald op de Blokkendam, die aan de oostzijde tussen de Slikken van de Heen West en het Schelde Rijnkanaal ligt. Deze weg ligt hoog (tussen 2,86 m. en 2,92 m. + NAP) en leidt naar een plateau aan het noordelijk uiteinde van het Schelde Rijnkanaal. Het plateau ligt hoog genoeg om het vee hoogwatervrij te stallen tijdens waterberging. Deze afspraak is vastgelegd in een brief van Programmabureau Ruimte voor de Rivier, kenmerk RR08.028318, dd 11-8-2014. Het Zeeuwse Landschap legt de eigen maatregelen niet vast in een protocol.

6. Fase 2 – Voorbereiden

In de voorbereidingsfase worden alle maatregelen voorbereid die nodig zijn om de inzet van de waterberging Volkerak-Zoommeer succesvol te laten verlopen en eventuele risico's en wateroverlast in het omliggende gebied tot een minimum te beperken.

Deze fase start als in de verwachtingen volgens de modellen van het Watermanagement Centrum Nederland (WMCN) over 48 uur de waterstand NAP +2,60m bij Rak Noord in beeld komt en de Maeslantkering (die samen met de Hartelkering de Europoortkering vormt) naar verwachting dan gesloten zal worden. Het besluit om naar de voorbereidingsfase op te schalen wordt genomen door Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid (de HID).

Alle betrokken actoren controleren of de kunstwerken die onder hun beheer vallen en ingezet moeten worden bij de waterberging op het Volkerak-Zoommeer, correct werken en beschikbaar zijn om te worden ingezet. Zij worden in deze fase echter nog niet ingezet. Bij falen van (een van) de kunstwerken wordt direct een hersteloperatie gestart.

Rijkswaterstaat Zee en Delta voert het 'voorspuien' uit, het van tevoren zoveel mogelijk water afvoeren naar Oosterschelde en Westerschelde via respectievelijk de wandmoten van een kolk van de Krammerschutsluizen en de Bathse spuisluis (voor het belang van voorspuien: zie §2.2).

De waterschappen maken zelf de afweging op welk moment mobiele pompen bij de gemalen worden geplaatst die extra pompcapaciteit nodig hebben. De pompen kunnen worden ingezet om al tijdens het 'voorspuien' de waterstand binnendijks te verlagen.

Het rijk en waterschap Brabantse Delta ondersteunen de gemeenten bij het plaatsen van pompen bij af te sluiten riooloverstorten.

6.1. Start voorbereidingsfase

De voorbereidingsfase wordt gestart 48 uur voor het moment waarop de Maeslantkering sluit en de waterstand bij Rak Noord naar verwachting zonder de maatregel waterberging de waarde van NAP +2,60 m zou kunnen bereiken.

Tot de eventuele, daadwerkelijke waterberging wordt pas in een later stadium (fase 3, zie hoofdstuk 7) besloten, als (vrijwel) zeker is dat de waterstand van NAP +2,60 m bij Rak Noord zou worden bereikt als de maatregel waterberging niet zou worden ingezet.

De procedure voor het sluiten van de Maeslantkering (en de Hartelkering, samen de Europoortkering genoemd) start als de verwachte waterstand binnen 24 uur bij Rotterdam een niveau van NAP + 2,6 m of bij Dordrecht een niveau van NAP + 2,3 m overschrijdt. Indien in de verwachting een niveau van NAP + 3 m bij Rotterdam of NAP + 2,9 m bij Dordrecht wordt overschreden, zullen de keringen daadwerkelijk gaan sluiten. Het sluitproces start met het stremmen van de scheepvaart 4 uur (Maeslantkering) of 3 uur (Hartelkering) voor het verwachte sluitmoment. De feitelijke sluitbeslissing wordt genomen op het sluitmoment zelf en kan dus tot de laatste seconde worden herroepen als de waterstandverwachting daartoe aanleiding geeft.

6.2. Tijdsduur voorbereidingsfase

De voorbereidingsfase duurt in principe 48 uur. Het kan iets korter of iets langer zijn, afhankelijk van hoe de actualisatie van de verwachtingen van de waterstanden uitpakt.

In deze fase is er voldoende tijd beschikbaar om eventuele omissies in het proces, in de procedures en in de onderlinge afstemming tussen betrokken actoren, op te vangen en te herstellen. Bij falen van (een van de) kunstwerken moet er direct een hersteloperatie starten.

6.3. Wie informeert wie

Rijkswaterstaat WMCN informeert dat de waterstand van NAP +2,60m bij Rak Noord over 48 uur in beeld is:

- Leider Keringproces Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid (District Zuid) (NB: op de semafoon van de Leider Keringproces kan geen bericht worden ingesproken ook al wordt dat wel gezegd).
- De Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging LCO

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid informeert (bevestiging opschaling):

- Rijkswaterstaat Zee en Delta (Oproeppost OSK)
- Teamleider bediening Volkeraksluizen
- De Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging LCO
- DCC-IenM
- De operationeel leider van de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (via de meldkamer van deze veiligheidsregio). Deze veiligheidsregio functioneert als coördinerende veiligheidsregio voor de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer. De veiligheidsregio deelt zijn informatie met de meldkamers van de veiligheidsregio's van Rotterdam-Rijnmond, Zeeland en Zuid-Holland-Zuid.

De coördinerende veiligheidsregio Midden- en West-Brabant is de verbindende schakel naar de andere veiligheidsregio's en gemeenten. Die onderliggende overheden zijn voor hun op- en afschaling dus afhankelijk van de informatie van deze veiligheidsregio. Het is daarom cruciaal dat deze veiligheidsregio zo volledig mogelijk door Rijkswaterstaat wordt geïnformeerd.

- Waterschap Hollandse Delta
- Verkeer- en Watermanagement (VWM) regionale verkeerscentrale Dordrecht: deze verkeerscentrale verzorgt de communicatie van de scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen

Rijkswaterstaat Zee en Delta informeert²⁰:

- Waterschap Brabantse Delta
- Waterschap Scheldestromen
- De provincie Zeeland²¹
- Terreinbeheerders buitendijkse gebieden: Het Zeeuwse Landschap, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten
- De jachthaven bij Benedensas
- Vlaanderen, vanwege de afspraken met Vlaanderen over de Schelde-Rijnverbinding
- Vissers met netten op het Volkerak-Zoommeer (zodat die hun netten kunnen binnenhalen)
- Verkeer- en Watermanagement (VWM) regionale verkeerspost Wemeldinge: deze verkeerscentrale verzorgt de communicatie van de scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam
- Netwerkbedrijf Delta (met infrastructuur in de 'Bathse Driehoek'): voor afspraken tijdelijke maatregelen te nemen door Delta: zie brief van Programmabureau Ruimte voor de Rivier, kenmerk RR08.028123, dd 22-4-2014
- Waterbedrijf Evides (met infrastructuur in de 'Bathse Driehoek'): voor afspraken tijdelijke maatregelen te nemen door Evides: zie brief van Programmabureau Ruimte voor de Rivier, kenmerk RR08.028122, dd 22-4-2014

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerscentrale Dordrecht informeert:

- De scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen en het Havenbedrijf Rotterdam conform de procedure in bijlage 3.

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerspost Wemeldinge informeert:

- De scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam en het Havenbedrijf Antwerpen conform de procedure in bijlage 3.

LCO informeert:

- Rijkswaterstaat VWM Communicatie

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant informeert:

- Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond
- Veiligheidsregio Zeeland. Aan de Veiligheidsregio Zeeland wordt gemeld dat inzet van de maatregel waterberging Volkerak-Zoommeer er toe kan leiden dat de Oesterdam door inundatie over een of enkele dagen gedurende een aantal uren geblokkeerd kan zijn; voor de hulpverlening aan de bevolking van Tholen zal in dat geval een alternatieve route van kracht moeten worden.
- Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid²²

---

²⁰ In overleg met de veiligheidsregio's en de gemeenten is besloten dat de gemeenten de bedrijven, bewoners, agrariërs en recreatieondernemers van de buitendijkse gebieden (zowel ten opzichte van de secundaire als de primaire waterkeringen) informeren.

²¹ De provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant hoeven geen maatregelen te nemen maar worden wel geïnformeerd via het communicatiespoor zoals beschreven in hoofdstuk 10.

²² De veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid hoeft geen maatregelen te nemen maar wordt wel geïnformeerd (zie §3.5).

- Gemeente Bergen op Zoom
- Gemeente Breda²³
- Gemeente Drimmelen²⁴
- Gemeente Etten-Leur²⁵
- Gemeente Halderberge
- Gemeente Moerdijk
- Gemeente Roosendaal
- Gemeente Steenbergen
- Gemeente Woensdrecht²⁶

Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond informeert:

- Gemeente Goeree-Overflakkee

Veiligheidsregio Zeeland informeert:

- Gemeente Reimerswaal
- Gemeente Schouwen-Duiveland
- Gemeente Tholen. In het bijzonder wordt gemeld dat inzet van de maatregel waterberging Volkerak-Zoommeer er toe kan leiden dat de Oesterdam door inundatie over een of enkele dagen gedurende een aantal uren geblokkeerd kan zijn; voor de hulpverlening aan de bevolking van Tholen zal in dat geval een alternatieve route van kracht moeten worden.

De gemeenten²⁷ informeren:

- Binnendijks: hun bewoners en bedrijven.
- Buitendijks (zowel ten opzichte van de primaire als de secundaire waterkeringen): hun bedrijven, bewoners, agrariërs en recreatieondernemers. De beheerder van het recreatieterrein op de Speelmansplaten aan de VZM-zijde van de Oesterdam (en via hem/haar de aanwezigen in de watervilla's) zal door de gemeente Tholen worden geïnformeerd; de Oesterdam kan bij waterberging deels onder water lopen. De communicatie vanuit de gemeente verloopt via internet en telefoon; indien nodig worden bewoners/bedrijven ter plaatse bezocht. Alle communicatie wordt afgestemd met de veiligheidsregio.

De waterschappen informeren:

- De partijen die in hun calamiteitenplannen benoemd zijn (voor WSBD: zie deelbestrijdingsplannen dijkbewaking en hoogwater binnendijks).

6.4. Taken en verantwoordelijkheden Rijkswaterstaat en DCC

²³ Binnen de gemeente Breda hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

²⁴ Binnen de gemeente Drimmelen hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

²⁵ Binnen de gemeente Etten-Leur hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

²⁶ Binnen de gemeente Woensdrecht hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

²⁷ Met uitzondering van Breda, Drimmelen, Etten-Leur en Woensdrecht (die hoeven niemand te informeren omdat in hun gemeenten geen effecten zullen optreden).

Figuur 6.1 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van Rijkswaterstaat en het DCC (Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing van het ministerie I&M) in fase 2 (voorbereidingsfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

Figuur 6.1.. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van Rijkswaterstaat en het DCC in fase 2 (voorbereidingsfase).

Rijkswaterstaat WMCN

- geeft iedere 3 uur²⁸ een geactualiseerde verwachting van de waterstand bij Rak Noord af, alsmede informatie over het eventueel sluiten van de Maeslantkering (incl. verwachting sluitingstijdstip en sluitingsduur) en (na overleg met Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid) het openen van de Volkeraksluizen. Als Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid op basis van geactualiseerde verwachtingen van het WMCN besluit de waterberging af te blazen, schaalte de HID van deze dienst af naar fase 0 en worden het WMCN en Rijkswaterstaat Zee en Delta hierover geïnformeerd.
- onderdeel HMC (HydroMeteoCentrum) Zeeland stelt (in opdracht van Zee en Delta) een prognose op van het moment en de tijdsduur van het 'voorspuien' (inclusief de inzet van de hiervoor benodigde kunstwerken), en de hiermee mogelijk te bereiken waterstandverlaging op het Volkerak-Zoommeer.
- informeert conform het overzicht in § 6.3.

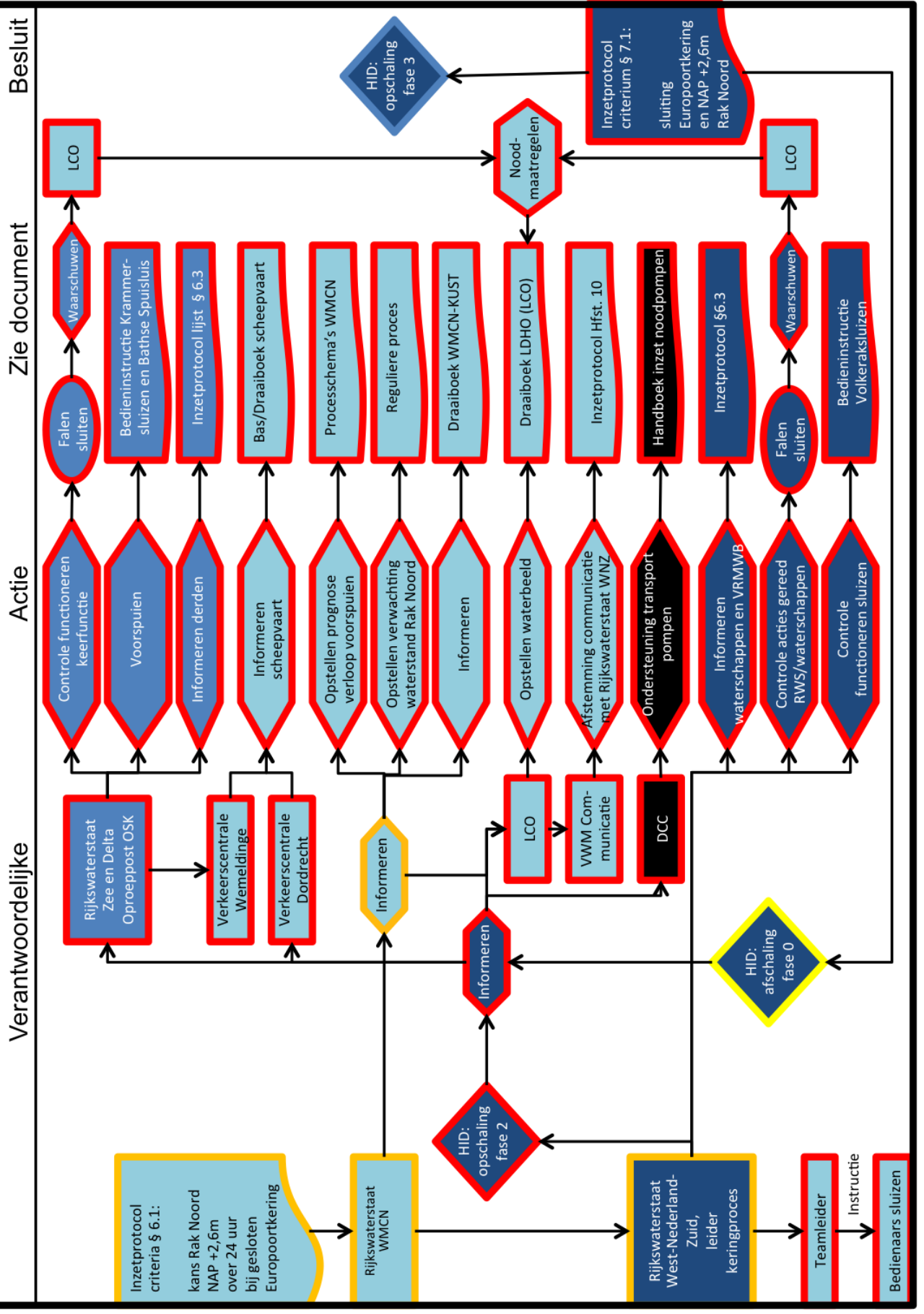
---

²⁸ De stormverwachting, en (in principe) dus ook de hoogwaterverwachting voor Rak Noord, wordt normaal iedere 6 uur en bij crisis iedere 3 uur geactualiseerd.

T -48 uur

Fase 2: Voorbereidingsfase

T 0 uur

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid

- beslist, via de eigen HID, wanneer wordt opgeschaald naar de voorbereidingsfase en waarschuwt vervolgens conform het overzicht in § 6.3 dat de tweede fase van het inzetprotocol van kracht is. In de waarschuwing aan het DCC wordt gemeld dat in de komende uren/dagen vanuit gemeenten (via waterschap Brabantse Delta) een beroep kan worden gedaan op de inzet van pompen uit de pompenunit van het Rijk.
- controleert het functioneren van de Volkeraksluizen; bij falen wordt direct een hersteloperatie gestart.
- controleert of alle betrokken overheden die bij waterberging sluizen of andere kunstwerken rond het Volkerak-Zoommeer moeten afsluiten (Rijkswaterstaat en de drie waterschappen), van Rijkswaterstaat Zee en Delta in de vorige fase de waarschuwing hebben ontvangen en klaar zijn voor de in dit inzetprotocol vastgelegde acties.
- Landelijk persbericht: onder regie van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid wordt een landelijk persbericht opgesteld (zie hoofdstuk 10).
- Als op basis van geactualiseerde verwachtingen van het WMCN de waterberging niet langer hoeft te worden ingezet, beslist Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid dat de inzet wordt afgeblazen, schaaft de HID van deze dienst af naar fase 0 en worden het WMCN en Rijkswaterstaat Zee en Delta hierover geïnformeerd.

Rijkswaterstaat Zee en Delta

- bepaalt de beste strategie (moment, tijdsduur) voor het 'voorspuien' en voert deze uit. Bij het 'voorspuien' wordt van tevoren zoveel mogelijk water uit het Volkerak-Zoommeer afgevoerd naar Oosterschelde en Westerschelde via respectievelijk de wandmoten van een kolk van de Krammersluizen en de Bathse spuisluis (voor het belang van voorspuien: zie §2.2). Indien op dit moment een doorspoeling van het Volkerak-Zoommeer gaande was, wordt deze gestopt om het voorspuien mogelijk te maken.
- waarschuwt conform het overzicht in § 6.3.
- controleert het functioneren van de Krammersluizen en de Bathse sluisluis; bij falen wordt direct een hersteloperatie gestart.
- Landelijk persbericht: Rijkswaterstaat Zee en Delta wordt door Rijkswaterstaat WNZ betrokken bij het opstellen van een landelijk persbericht (zie hoofdstuk 10).

Verkeer- en Watermanagement (VWM), afdeling Communicatie

- stemt waar nodig met Rijkswaterstaat WNZ af hoe de landelijke dienst VWM kan bijdragen aan de communicatie op bovenregionaal/landelijk niveau (zie hoofdstuk 10).

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerscentrale Dordrecht

- informeert de scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen en het Havenbedrijf Rotterdam conform de procedure in bijlage 3.

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerspost Wemeldinge

- informeert de scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam en het Havenbedrijf Antwerpen conform de procedure in bijlage 3.

DCC-IenM

- informeert de DG van Rijkswaterstaat dat in de komende uren vanuit gemeenten (via waterschap Brabantse Delta) een beroep kan worden gedaan op de inzet van pompen uit de pompenunit van het Rijk. Het DCC verzorgt, i.o.m. de DG, het beschikbaar stellen van pompen, inclusief ondersteuning bij transport en installatie conform de afspraken in het Handboek inzet noodpompen.

LCO

- volgt de situatie en de mogelijke/verwachte ontwikkelingen conform de afspraken in het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen (LDHO).

6.5. Taken en verantwoordelijkheden waterschappen

Figuur 6.2 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de waterschappen in fase 2 (voorbereidingsfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

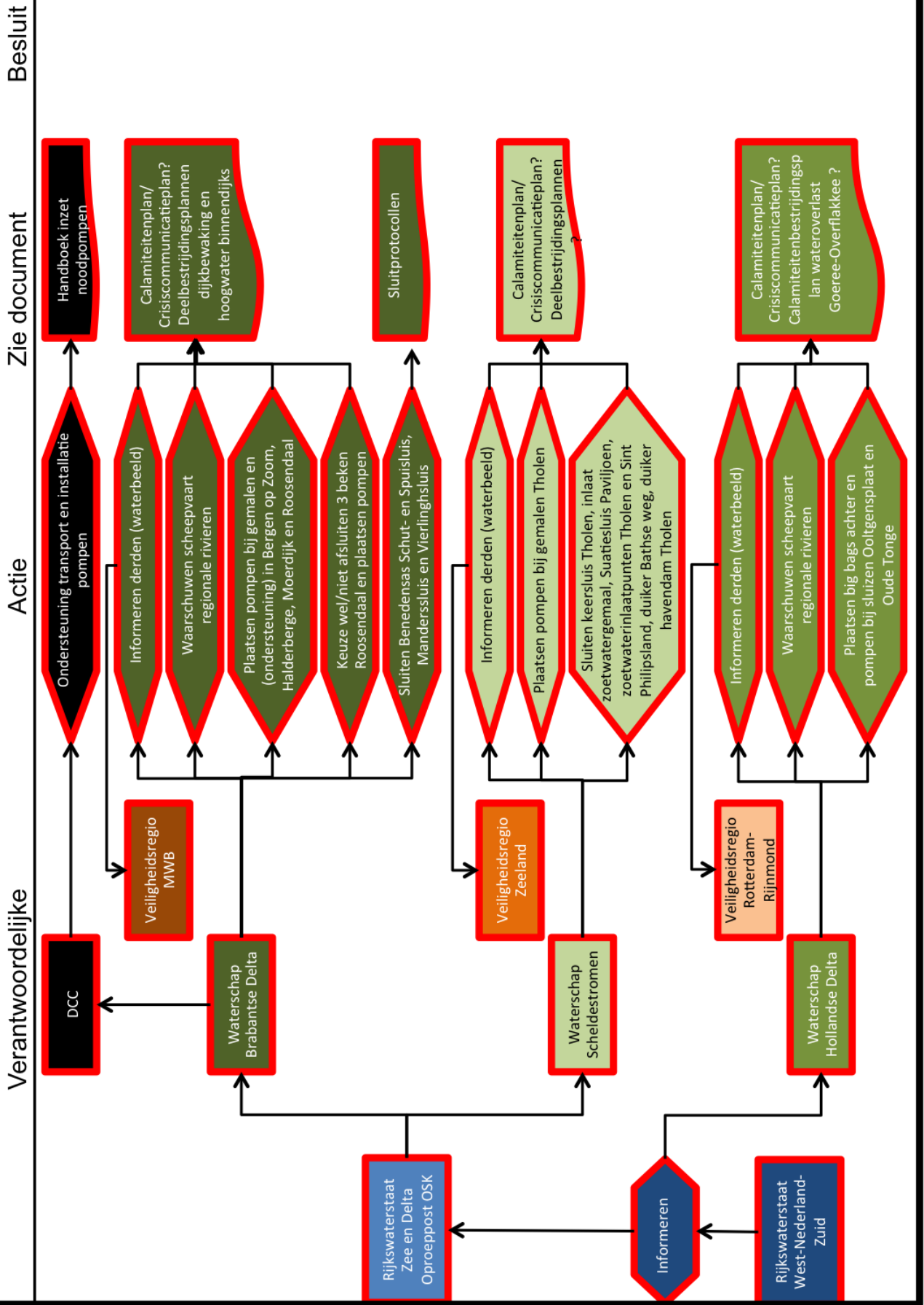
Volgende pagina:

Figuur 6.2. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de waterschappen in fase 2 (voorbereidingsfase).

T -48 uur

Fase 2: Voorbereidingsfase

T 0 uur

Waterschap Brabantse Delta

Contact met DCC-IenM over transport en installatie pompen

Waterschap Brabantse Delta neemt contact op met het DCC van het ministerie IenM en regelt met het DCC het transport en de installatie van pompen uit de pompunit conform de afspraken in het Handboek inzet noodpompen (of een plan dat speciaal voor de inzet waterberging wordt opgesteld). Ten aanzien van de inzet van pompen uit de pompunit van het Rijk geldt een onderscheid in 2 situaties: de situatie tot medio 2017 en de situatie vanaf medio 2017 (zie §5.6).

Plaatsen pompen bij gemalen aan oppervlaktewater

Door waterberging op het Volkerak-Zoommeer wordt de capaciteit van een aantal gemalen beperkt. Voor het voorkomen van wateroverlast door inundatie kan het nodig zijn daar mobiele pompen bij te plaatsen. Het is de verantwoordelijkheid van het waterschap om te bepalen of, en zo ja, op welk moment mobiele pompen moeten worden geplaatst. Het waterschap kan besluiten de pompen al zo snel mogelijk na de start van de voorbereidingsfase in te zetten om het waterpeil in de polders zoveel mogelijk te verlagen voordat het waterpeil op het Volkerak-Zoommeer gaat stijgen ('voorpompen'). Als zij dit doet, geeft zij dit door aan Rijkswaterstaat Zee en Delta. De locaties van de mobiele pompen zijn²⁹

- in Bergen op Zoom bij het gemaal De Pals.
- in Etten-Leur bij het gemaal Emmer.
- in Steenbergen bij de gemalen Goudsbloem, Zoute Sluis en Visvliet.

Noodmaatregelen 2016/2017

In 2016 en (deels) in 2017 zijn de pompen die ten behoeve van het tegengaan van de wateroverlast bij inzet waterberging Volkerak-Zoommeer worden aangeschaft, nog niet beschikbaar. Als in deze periode de waterberging wordt ingezet, kan een beroep worden gedaan op de pompen die het DCC nu al in beheer heeft. De wateroverlast die bij waterberging in 2016/2017 door het tekortschieten van de capaciteit van gemalen kan optreden, is minder dan de wateroverlast op de langere termijn doordat de hoogte die het water in 2016/2017 op het regionale watersysteem kan bereiken lager is dan op de langere termijn; gemalen hoeven het water dan minder hoog op te voeren waardoor hun capaciteit minder snel tekortschiet. Voor 2016/2017 zijn pompen van DCC nodig op de volgende locaties:

- in Bergen op Zoom bij het gemaal De Pals: een pomp van 3000 m³/uur.
- in Steenbergen bij de gemalen Zoute Sluis en Visvliet: samen 2 pompen van 3000 m³/uur.

Deze informatie is onder voorbehoud in afwachting van de afstemming met de betrokken gemeenten.

²⁹ Eventueel worden in plaats van mobiele pompen andere maatregelen genomen (bijvoorbeeld vergroting bestaand gemaal); dit is de verantwoordelijkheid van het waterschap. De capaciteiten van de benodigde pompen is nog onderdeel van nader onderzoek.

Langere termijn: eventueel afsluiten beken en plaatsen pompen

In 3 beken in Roosendaal (Engebeek, Molenbeek en Omleiding Bakkersberg) komen riooloverstorten uit die bij inzet waterberging op de langere termijn, door de hogere waterstand op de beken, kunnen verdrinken. Dit kan worden voorkomen door deze beken af te sluiten en daar mobiele pompen bij te plaatsen, of door de beken niet af te sluiten en mobiele pompen bij de riooloverstorten te plaatsen. Welke keuze voor de lange termijn wordt gemaakt, wordt nog verkend.

Noodmaatregelen 2016/2017

In de eerste jaren vanaf 2016 zullen de riooloverstorten bij de 3 beken in ieder geval niet kunnen verdrinken bij inzet waterberging: bij inzet waterberging is de waterstand in de beken in 2016 lager dan in 2050 (de langere termijn), de drempels van de overstorten liggen nu hoog genoeg.

Deze informatie is onder voorbehoud in afwachting van de afstemming met de betrokken gemeente.

Bediening sluizen

De momenten van sluiten van de kunstwerken Burgemeester Peterssluis, Benedensas Schutsluis, Benedensas Spuisluis, Manderssluis en Vierlinghsluis zijn vastgelegd in sluitprotocollen.

- De Burgemeester Peterssluis wordt door de gemeente dichtgezet aan het eind van het voorspuien bij een waterstand van NAP of lager. Daarmee is de waterstand in de Theodorus haven waarschijnlijk voldoende laag, en dus de bergingscapaciteit voldoende hoog, om te voorkomen dat de riolering van de industriegebieden Theodorus haven³⁰ en Noordland gestremd raakt (en water op straat en in de bedrijfsgebouwen kan komen te staan). Voor de zekerheid wordt een mobiele pomp bijgeplaatst.
- De afsluiter in de Plaatvliet wordt dichtgezet aan het eind van het voorspuien bij een waterstand van NAP of lager. Daarmee is in Bergen op Zoom de waterstand op de Molenbeek en Plaatvliet voldoende laag, en dus hun bergingscapaciteit voldoende hoog, om te voorkomen dat de riooloverstorten van de wijken Markiezaten, Langeweg en Bergse Plaat van Bergen op Zoom verdrinken (en water op straat komt te staan).
- De sluizen aan de Brabantse kant blijven zo lang mogelijk open staan zodat het water van Mark/Dintel en Vliet nog zoveel mogelijk kan worden afgevoerd. De sluizen worden gesloten op het moment van gelijk water op Volkerak-Zoommeer en Dintel/Vliet bij respectievelijk Dintelsas en Benedensas.

---

³⁰ NB: De Theodorus haven is in beheer bij Rijkswaterstaat Zee en Delta.

Noodmaatregelen 2016/2017

In 2016 en waarschijnlijk (deels) in 2017 is de pomp die bij inzet waterberging Volkerak-Zoommeer bij de Theodorushaven wordt geplaatst, nog niet beschikbaar. Als in deze periode de waterberging wordt ingezet, kan een beroep worden gedaan op de pompen die het DCC nu al in beheer heeft. Dan kan een pomp met een capaciteit van 3000 m³/uur worden bijgeplaatst.

Deze informatie is onder voorbehoud in afwachting van de afstemming met de betrokken gemeente.

Beperkingen/stremmingen scheepvaart

- Indien nodig, informeert het waterschap Brabantse Delta de scheepvaart over beperkingen/stremmingen op de regionale wateren van West-Brabant conform de procedure in bijlage 3.

Communicatie

- De drie waterschappen ontvangen de benodigde informatie van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid en informeren 'hun' veiligheidsregio over het 'waterbeeld' in hun beheersgebieden. Het 'waterbeeld' is het beeld van de mogelijke effecten van de waterberging op het Volkerak-Zoommeer op de waterstanden op de regionale wateren, en op de wateroverlast binnen- en buitendijks van de regionale waterkeringen. Voor de definitie van de begrippen binnendijks/buitendijks ten aanzien van de primaire/secundaire waterkeringen: zie § 2.6.

Verankering in calamiteitenplannen

- De details over de noodzaak van de afsluitingen van de waterlopen, de locaties van de afsluitingen en de plaatsing van mobiele pompen staan in de plannen/draaiboeken van het waterschap. Voor het totaaloverzicht: zie §4.6.

Waterschap Hollandse Delta

Plaatsen pompen bij gemalen aan oppervlaktewater

Door waterberging op het Volkerak-Zoommeer wordt de capaciteit van een aantal gemalen beperkt. Voor het voorkomen van wateroverlast door inundatie kan het nodig zijn daar mobiele pompen bij te plaatsen. Het is de verantwoordelijkheid van het waterschap om te bepalen of, en zo ja, op welk moment mobiele pompen moeten worden geplaatst. Het waterschap kan besluiten de pompen al zo snel mogelijk na de start van de voorbereidingsfase in te zetten om het waterpeil op de polders zoveel mogelijk te verlagen voordat het waterpeil op het Volkerak-Zoommeer gaat stijgen ('voorpompen'). Als zij dit doet, geeft zij dit door aan Rijkswaterstaat Zee en Delta. De locaties van de mobiele pompen zijn

- op Goeree-Overflakkee bij Oude Tonge twee noodpompen van elk 50 m³/min.
- op Goeree-Overflakkee bij Ooltgensplaat 1 pomp van 50 m³/min..

Noodmaatregelen 1-1-2016 tot 28-4-2016

- Het Waterschap Hollandse Delta plaatst big bags achter de sluisen van Ooltgensplaat en Oude Tonge om de kerende functie van de sluisen veilig te stellen (NB: de bediening van de sluisen is in handen van de gemeente Goeree-Overflakkee).

Communicatie

- De drie waterschappen ontvangen de benodigde informatie van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid en informeren 'hun' veiligheidsregio over het 'waterbeeld' in hun beheersgebieden. Het 'waterbeeld' is het beeld van de mogelijke effecten van de waterberging op het Volkerak-Zoommeer op de waterstanden op de regionale wateren, en op de wateroverlast binnen- en buitendijks van de regionale waterkeringen. Voor de definitie van de begrippen binnendijks/buitendijks ten aanzien van de primaire/secundaire waterkeringen: zie § 2.6.

Verankering in calamiteitenplannen

- De details over de noodzaak van de afsluitingen van de waterlopen, de locaties van de afsluitingen en de plaatsing van mobiele pompen staan in de plannen/draaiboeken van het waterschap. Voor het totaaloverzicht: zie §4.6.

Waterschap Scheldestromen

Plaatsen pompen bij gemalen aan oppervlaktewater

Door waterberging op het Volkerak-Zoommeer wordt de capaciteit van een aantal gemalen beperkt. Voor het voorkomen van wateroverlast door inundatie kan het nodig zijn daar mobiele pompen bij te plaatsen. Het is de verantwoordelijkheid van het waterschap om te bepalen of, en zo ja, op welk moment mobiele pompen moeten worden geplaatst. Het waterschap kan besluiten de pompen al zo snel mogelijk na de start van de voorbereidingsfase in te zetten om het waterpeil op de polders zoveel mogelijk te verlagen voordat het waterpeil op het Volkerak-Zoommeer gaat stijgen ('voorpompen'). Als zij dit doet, geeft zij dit door aan Rijkswaterstaat Zee en Delta. De locaties van de mobiele pompen zijn

- op Tholen bij de gemalen van de polders Eendracht, Kadijk en Drie Grote Polders (2 pompen van elk 50 m³/min die afhankelijk van de situatie op 2 van deze 3 locaties worden ingezet).

Bediening sluisen

- De momenten van sluiten van de keersluis bij Tholen, de duiker in de havendam van Tholen, de inlaat zoetwatergemaal, de Suatiesluis Paviljoen, de zoetwaterinlaatpunten bij Tholen en Sint Philipsland, en de duiker onder de Bathse weg zijn vastgelegd in sluitprotocollen.
- Het waterschap beheert de sifon in de Brugweg bij Bath die de verbinding vormt tussen de RWZI en omliggende gebieden ten oosten van de Schelde-

Rijnverbinding en de spuikom ten westen hiervan. Er wordt een voorziening getroffen (omkading van de opening van de sifon of een andere oplossing) die er voor moet zorgen dat bij waterberging op het Volkerak-Zoommeer de werking van de sifon gegarandeerd blijft en wateroverlast bij de RWZI en omliggende gebieden wordt voorkomen.

Noodmaatregelen 1-1-2016 tot 28-4-2016

De keersluis bij Tholen is op 28 april 2016 gereed. Voor de periode tussen 1 januari en 28 april 2016 heeft de aannemer noodmaatregelen getroffen om, bij een inzet van waterberging, de haven van Tholen binnen 48 uur af te sluiten. Ook zullen de bewoners van de buitendijkse woningen rond de haven in dat geval tijdig worden geëvacueerd.

Zolang de voorziening bij de sifon in de Brugweg bij Bath niet gereed is, heeft het Waterschap Scheldestromen een noodmaatregel achter de hand om wateroverlast bij inzet waterberging tegen te gaan.

Communicatie

- De drie waterschappen ontvangen de benodigde informatie van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid en informeren 'hun' veiligheidsregio over het 'waterbeeld' in hun beheersgebieden. Het 'waterbeeld' is het beeld van de mogelijke effecten van de waterberging op het Volkerak-Zoommeer op de waterstanden op de regionale wateren, en op de wateroverlast binnen- en buitendijks van de regionale waterkeringen. Voor de definitie van de begrippen binnendijks/buitendijks ten aanzien van de primaire/secundaire waterkeringen: zie § 2.6.

Verankering in calamiteitenplannen

- De details over de noodzaak van de afsluitingen van de waterlopen, de locaties van de afsluitingen en de plaatsing van mobiele pompen staan in de plannen/draaiboeken van het waterschap. Voor het totaaloverzicht: zie §4.6.

6.6. Taken en verantwoordelijkheden veiligheidsregio's

Figuur 6.3 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de veiligheidsregio's in fase 2 (voorbereidingsfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

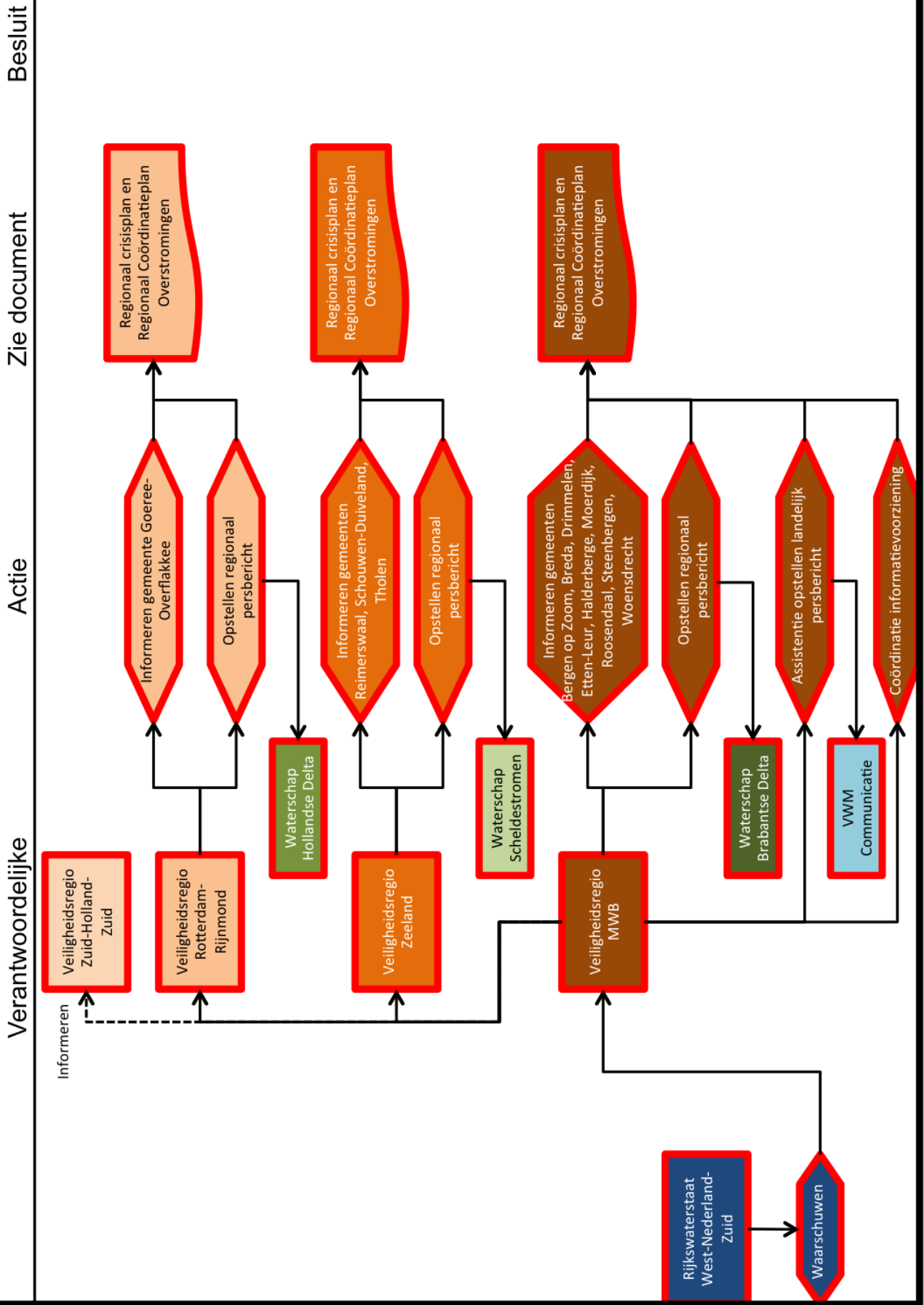
Volgende pagina:

Figuur 6.3. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsregio's in fase 2 (voorbereidingsfase).

T -48 uur

Fase 2: Voorbereidingsfase

T 0 uur

Veiligheidsregio's

Communicatie

- De veiligheidsregio **Midden- en West-Brabant** coördineert de informatievoorziening namens de veiligheidsregio's Rotterdam-Rijnmond en Zeeland; zij ontvangt de benodigde informatie van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid en stemt met de twee andere veiligheidsregio's en de drie waterschappen de informatie af die aan de gemeenten moet worden doorgegeven. De veiligheidsregio's informeren op hun beurt de gemeenten.
De gemeenten zijn voor hun informatie bij op- en afschaling afhankelijk van de berichtgeving via hun veiligheidsregio. Het is daarom cruciaal dat de coördinerende veiligheidsregio Midden- en West-Brabant de informatie die zij van Rijkswaterstaat ontvangt zo volledig mogelijk aan de andere veiligheidsregio's doorgeeft.
- Landelijk persbericht: de veiligheidsregio **Midden- en West-Brabant** wordt door Rijkswaterstaat WNZ betrokken bij het opstellen van een landelijk persbericht (andere betrokkenen bij dit persbericht zijn: Rijkswaterstaat Zee en Delta, het WMCN, de LCO en de drie betrokken waterschappen) (zie hoofdstuk 10).
- Regionaal persbericht: De veiligheidsregio's stellen voor hun regio's, in overleg met 'hun' waterschappen, een regionaal persbericht op (zie hoofdstuk 10).

Verankering in calamiteitenplannen

- Het regionaal crisisplan is de kapstok voor het vastleggen van afspraken over taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsregio's. Alle drie veiligheidsregio's hebben een regionaal crisisplan (algemeen). Hier sluiten de lokale calamiteitenplannen van de gemeenten (o.a. draaiboeken bevolkingszorg en omgevingszorg) op aan (specifiek), waar de processen in beschreven zijn van de gemeente, politie en brandweer. Aan deze plannen worden de acties van het inzetprotocol Volkerak-Zoommeer toegevoegd. De veiligheidsregio's zullen deze verankering coördineren en zullen de acties in samenwerking met de gemeenten vastleggen.
- Alle drie veiligheidsregio's hebben een Regionaal Coördinatieplan Overstromingen. Aan dit plan kan een extra scenario worden toegevoegd voor de effecten van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer en de taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsregio's hierbij.
- Voor de Veiligheidsregio Zeeland geldt aanvullend hierop:
  - De inundatie van (een deel van) de Oesterdam met de noodzaak tot evacuatie van jachthaven en watervilla's is een verbijzondering op het Regionaal Coördinatieplan Overstromingen.
  - VR Zeeland vertaalt het protocol naar een operationeel bruikbare checklist voor functionarissen in de hoofdstructuur die te maken kunnen krijgen met het inzetprotocol.
- Voor het totaaloverzicht van de calamiteitenplannen bij de Veiligheidsregio's: zie §4.6.

6.7. Taken en verantwoordelijkheden gemeenten

Figuur 6.4 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de gemeenten in fase 2 (voorbereidingsfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

Figuur 6.4. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de gemeenten in fase 2 (voorbereidingsfase).

De gemeenten die te maken kunnen krijgen met effecten van de inzet waterberging Volkerak-Zoommeer zijn: Bergen op Zoom, Goeree-Overflakkee, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Steenbergen, Tholen, Reimerswaal en Schouwen-Duiveland.

Al deze gemeenten communiceren bij inzet waterberging met hun bewoners, bedrijven, agrariërs, havenbeheerders en recreatieondernemers, op basis van de informatievoorziening door de veiligheidsregio.

De volgende gemeenten hoeven, naast deze communicatie, zelf geen andere acties te ondernemen: Tholen, Reimerswaal en Schouwen-Duiveland.

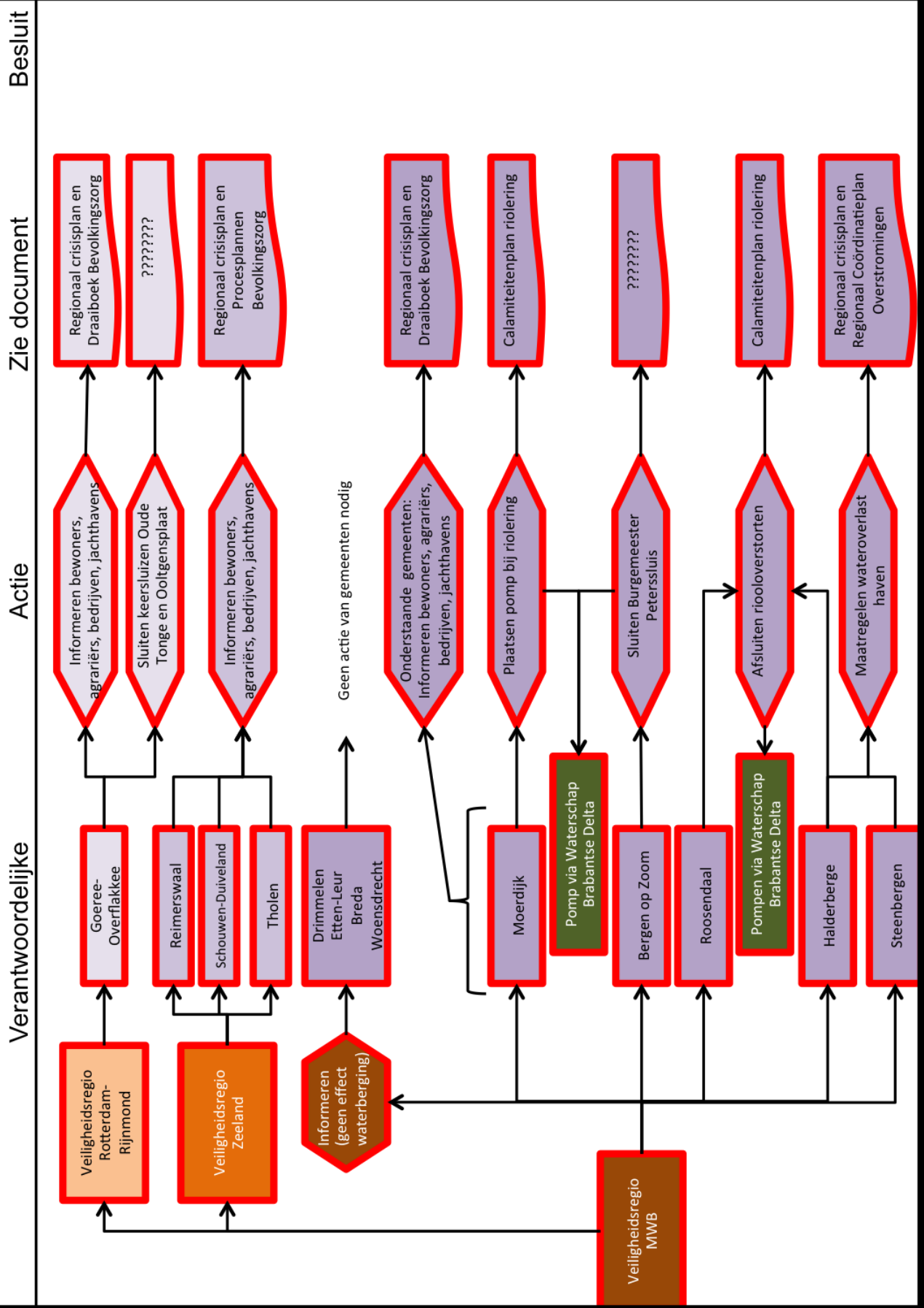
De volgende gemeenten worden wel geïnformeerd maar kunnen niet te maken krijgen met effecten van de inzet waterberging Volkerak-Zoommeer: Breda, Drimmelen, Etten-Leur en Woensdrecht.

Voor de andere gemeenten zijn de acties hieronder samengevat.

T -48 uur

Fase 2: Voorbereidingsfase

T 0 uur

De gemeenten die te maken kunnen krijgen met effecten van de inzet waterberging Volkerak-Zoommeer zijn: Bergen op Zoom, Goeree-Overflakkee, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Steenbergen, Tholen, Reimerswaal en Schouwen-Duiveland.

Al deze gemeenten communiceren bij inzet waterberging met hun bewoners, bedrijven, agrariërs, havenbeheerders en recreatieondernemers, op basis van de informatievoorziening door de veiligheidsregio.

De volgende gemeenten hoeven, naast deze communicatie, zelf geen andere acties te ondernemen: Tholen, Reimerswaal en Schouwen-Duiveland.

De volgende gemeenten worden wel geïnformeerd maar kunnen niet te maken krijgen met effecten van de inzet waterberging Volkerak-Zoommeer: Breda, Drimmelen, Etten-Leur en Woensdrecht.

Voor de andere gemeenten zijn de acties hieronder samengevat.

Tot waar heeft de waterberging effect op de waterstanden van de Mark, Dintel en Vliet in West-Brabant?

Ten aanzien van het nemen van maatregelen met het oog op eventuele effecten van de waterberging Volkerak-Zoommeer nemen de Brabantse gemeenten gelegen aan de Mark, Dintel en Vliet een bijzondere plaats in. Doordat bij waterberging de afvoer van deze rivieren tijdelijk wordt gestremd, stijgt de waterstand op deze rivieren bij waterberging. De eventuele wateroverlast die daardoor kan ontstaan doordat gemalen onvoldoende capaciteit hebben om de neerslag naar deze rivieren te blijven verpompen en doordat riooloverstorten in de steden verdrinken, moet met maatregelen worden voorkomen. Ten aanzien van het tekortschieten van de gemaalcapaciteit worden te nemen maatregelen genomen door het waterschap (zie §6.5). Ten aanzien van het verdrinken van riooloverstorten assisteren waterschap Brabantse Delta en het Rijk (Rijkswaterstaat en DCC-IenM) de betreffende gemeenten bij het nemen van de juiste maatregelen.

Het effect van de waterberging op de waterstand op Mark, Dintel en Vliet reikt in 2016 tot enkele kilometers ten oosten van Stampersgat en in 2050 tot Etten-Leur (deze verschuiving komt door de gevolgen van klimaatverandering waardoor de kans dat en de duur waarover deze waterberging moet worden ingezet in de loop van deze eeuw waarschijnlijk zullen toenemen). In dit inzetprotocol zijn daarom voor Etten-Leur en de Brabantse gemeenten ten oosten hiervan geen maatregelen opgenomen; indien nodig kan het inzetprotocol in de toekomst worden aangepast.

Op het moment dat waterberging op het Volkerak-Zoommeer van kracht wordt, kan in Etten-Leur en de Brabantse gemeenten ten oosten hiervan wel wateroverlast optreden. Niet als gevolg van de waterberging maar omdat de kans groot is dat er dan veel regen valt en het water op de regionale rivieren daardoor hoog komt te staan. Het omgaan met die effecten valt buiten de scope van dit inzetprotocol (zie daarvoor de calamiteitenplannen van het waterschap en de betreffende gemeenten).

Gemeente Bergen op Zoom

Sluiten sluis haven en plaatsen pompen in stedelijk gebied

- De Burgemeester Peterssluis wordt door de gemeente dichtgezet aan het eind van het voorspuien bij een waterstand van NAP of lager. Daarmee is de waterstand in de Theodorus haven waarschijnlijk voldoende laag, en dus de bergingscapaciteit voldoende hoog, om te voorkomen dat de riolering van de industriegebieden Theodorus haven en Noordland gestremd raakt (en water op straat en in de bedrijfsgebouwen kan komen te staan). Voor de zekerheid wordt een mobiele pomp bijgeplaatst.
- Te verzorgen door waterschap Brabantse Delta: plaatsen pomp bij de Theodorus haven als de Burgemeester Peterssluis gesloten is.³¹

Verankering in calamiteitenplannen

- De details over het plaatsen van pompen bij de Burg. Peterssluis staan in de plannen/draaiboeken van de gemeente. Voor het totaaloverzicht: zie §4.6.

Gemeente Goeree-Overflakkee

Bediening sluisen

- De bediening van de keersluisen van Oude Tonge en Ooltgensplaat is in handen van de gemeente Goeree-Overflakkee. De momenten van sluiten zijn vastgelegd in sluitprotocollen.

Verankering in calamiteitenplannen

- De taken en verantwoordelijkheden van de gemeente Goeree-Overflakkee ten aanzien van de inzet van de maatregel waterberging Volkerak-Zoommeer zijn vastgelegd in het Regionaal Crisisplan van de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (*tactisch en strategisch*) en de gemeentelijke draaiboeken het Team Bevolkingszorg. Voor het totaaloverzicht: zie §4.6.

Gemeente Halderberge

Afsluiten riolen

- bij kern Stampersgat en industrieterrein Stampersgat.

Plaatsen pompen in stedelijk gebied

- bij kern Stampersgat en industrieterrein Stampersgat voor het verpompen van de gestremde rioolafvoer naar de haven.

---

³¹ Ten aanzien van de Theodorus haven hebben het Rijk, het waterschap en de gemeente taken. Rijkswaterstaat Zee en Delta beheert de haven maar de gemeente Bergen op Zoom is de vaarweg- en nautisch beheerder; bij waterberging op het Volkerak-Zoommeer zet de gemeente de sluis dicht en verzorgt het waterschap Brabantse Delta (ter ondersteuning van de gemeente Bergen op Zoom) het plaatsen van de pomp.

Noodmaatregelen 2016/2017

In 2016 en waarschijnlijk (deels) in 2017 zijn de pompen die bij inzet waterberging Volkerak-Zoommeer (eventueel) bij beide bovengenoemde rioolafsluitingen moeten worden geplaatst, nog niet beschikbaar. Als in deze periode de waterberging wordt ingezet, kan een beroep worden gedaan op de pompen die het DCC nu al in beheer heeft. Dan kan op beide locaties een pomp met een capaciteit van 3000 m³/uur worden bijgeplaatst.

Deze informatie is onder voorbehoud in afwachting van de afstemming met de betrokken gemeente.

Plaatsen box barriers/zandzakken

- haven Oudenbosch (Kaaistraat) i.v.m. wateroverlast 5 woningen.

Verankering in calamiteitenplannen

- De details over de stremmingen van de riolering, de locatie van de rioolafsluitingen en de plaatsing van mobiele pompen staan in de plannen/draaiboeken van de gemeente.
- De details over de mogelijke wateroverlast bij buitendijkse woningen en bedrijventerreinen, de locatie van de mogelijke wateroverlast en het eventueel plaatsen van mobiele keringen (box barriers of zandzakken) staan in de plannen/draaiboeken van de gemeente.
- Voor het totaaloverzicht: zie §4.6.

Gemeente Moerdijk

Afsluiten riolen

- Er hoeven geen riolen te worden afgesloten. Er is wel een extra noodpomp nodig (maar nog niet in de 'overbruggingsperiode' 2016/2017).

Verankering in calamiteitenplannen

- De details over het bijplaatsten van een pomp om stremming van de riolering te voorkomen staan in de plannen/draaiboeken van de gemeente. Voor het totaaloverzicht: zie §4.6.

Gemeente Roosendaal

Afsluiten riolen

- op 10 plaatsen van de riolering rondom de haven, te weten:
  - Locatie STG10-01 (Strijmaden 20615U)
  - Locatie STG10-02 (Kooldreef 20617U)
  - Locatie STG10-03 (Rechtzaad 20707U)
  - Locatie STG10-07
  - Locatie STG10-08 (Ziel 25001Y, Borchwerf 8 29402U)
  - Locatie STG10-09
  - Locatie STG10-10 (Gewenten nz 20405U)

- Locatie STG10-11
- Locatie STG10-12
- Locatie STG10-18

Plaatsen pompen in stedelijk gebied

- Bij de 10 bovengenoemde riooloverstorten moeten maatregelen voor het tegengaan van wateroverlast bij inzet waterberging worden genomen. Op een aantal van deze locaties zullen structurele maatregelen worden genomen (STG10-07/08/09/10/18), voor de andere locaties is dit nog niet duidelijk en zullen wellicht pompen worden bijgeplaatst (STG10-01/02/02/11/12).

Noodmaatregelen 2016/2017

In 2016 en (deels) in 2017 zijn de structurele maatregelen ten behoeve van het tegengaan van de wateroverlast bij inzet waterberging Volkerak-Zoommeer nog niet gerealiseerd cq de pompen nog niet beschikbaar. Als in deze periode de waterberging wordt ingezet, kan een beroep worden gedaan op de pompen die het DCC nu al in beheer heeft. Bij waterberging in 2016/2017 hoeven slechts 7 van de 10 riooloverstorten te worden afgesloten omdat de andere overstorten dan nog niet kunnen verdrinken. Daarvoor kunnen de volgende pompen van DCC worden ingezet:

- Locatie STG10-01 (Strijmaden 20615U): 1 pomp van 3000 m³/uur.*)
- Locatie STG10-02 (Kooldreef 20617U): 1 pomp van 3000 m³/uur.*)
- Locatie STG10-03 (Rechtzaad 20707U): 1 pomp van 5000 m³/uur.*)
- Locatie STG10-07: 1 pomp van 3000 m³/uur.
- Locatie STG10-09: 1 pomp van 3000 m³/uur.
- Locatie STG10-10 (Gewenten nz 20405U): 3 pompen van elk 5000 m³/uur.
- Locatie STG10-11: 1 pomp van 5000 m³/uur.

Deze informatie is onder voorbehoud in afwachting van de afstemming met de betrokken gemeente.

Verankering in calamiteitenplannen

- Roosendaal is voornemens het 'Incidentenbestrijdingsplan Rioleringen' op te stellen, mogelijk zal hier een hoofdstuk 'waterberging' in opgenomen kunnen worden.
- De details over de noodzaak van de afsluitingen van de riolering, de locaties van de afsluitingen en de plaatsing van mobiele pompen staan in de plannen/draaiboeken van de gemeente.
- Voor het totaaloverzicht: zie §4.6.

Gemeente Steenbergen

Eventueel plaatsen box barriers/zandzakken

- haven Steenbergen (Oosthavendijk/Havenpad/Kade) i.v.m. wateroverlast 9 woningen, een café/restaurant en een bedrijf.
- haven Dinteloord i.v.m. wateroverlast woningen en bedrijven.
- bedrijventerrein Dintelmond i.v.m. wateroverlast landbouwcoöperatie; optioneel is het plaatsen van afsluiter(s) op de regenwaterafvoer om te voorkomen dat oppervlaktewater via die weg op het terrein kan komen.

Verankering in calamiteitenplannen

- De details over de mogelijke wateroverlast bij buitendijkse woningen en bedrijventerreinen, de locatie van de mogelijke wateroverlast, het plaatsen van pompen en het eventueel plaatsen van mobiele keringen (box barriers of zandzakken) staan in de plannen/draaiboeken van de gemeente. Voor het totaaloverzicht: zie §4.6.

6.8. Taken en verantwoordelijkheden derden

Terreinbeheerders (buitendijks)

- De terreinbeheerders met buitendijkse gronden (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Het Zeeuwse Landschap) ontvangen de benodigde informatie van Rijkswaterstaat Zee en Delta. Zij bereiden zich voor conform hun draaiboek (voor zover van toepassing). In de waarschuwings- en/of voorbereidingsfase nemen zij de noodzakelijke maatregelen. Dit betreft vooral de evacuatie van de grote grazers in de buitendijkse gebieden. Hierbij geldt het volgende:
  - **Voor Staatsbosbeheer:** Staatsbosbeheer beheert de Hellegatsplaten met Heckrunderen en paarden. De paarden kunnen bijtijds naar een hooggelegen zanddepot worden geëvacueerd. De Heckrunderen zijn niet opdrijfbaar; bij (eventuele) vervanging door een ander soort vee kan dat vee bijtijds naar het zanddepot en achter de dijk worden geleid. Er zijn drie toegangswegen naar de Hellegatsplaten; Staatsbosbeheer kan die bij waterberging afzetten of een bord bij de ingang plaatsen. Staatsbosbeheer legt de eigen maatregelen vast in een protocol. Voor afspraken met het Rijk: zie de brief van Programmabureau Ruimte voor de Rivier, kenmerk RR08.028272, dd 28-7-2014.
  - **Voor Natuurmonumenten:** Natuurmonumenten beheert de Dintelse Gorzen met Shetlandpony's en Schotse Hooglanders. Deze grazers kunnen bijtijds worden opgedreven naar de bestaande kraal en van daaruit over het onderhoudspad naar binnendijks gebied worden gebracht³².
  - **Voor Het Zeeuwse Landschap:** Op de Plaat van de Vliet (gelegen tegen het Krammersluizencomplex) grazen paarden en op de Slikken van de Heen West grazen paarden en runderen van Het Zeeuwse Landschap. Bij inzet van de

---

³² Hoe deze grazers het beste in veiligheid kunnen worden gebracht, hangt af van de maatregelen die genomen (kunnen) worden. Overleg daarover is nog gaande.

waterberging kan dit vee worden gestald op de Blokkendam, die aan de oostzijde tussen de Slikken van de Heen West en het Schelde Rijnkanaal ligt. Deze weg ligt hoog (tussen 2,86 m. en 2,92 m. + NAP) en leidt naar een plateau aan het noordelijk uiteinde van het Schelde Rijnkanaal. Het plateau ligt hoog genoeg om het vee hoogwatervrij te stallen tijdens waterberging. Deze afspraak is vastgelegd in een brief van Programmabureau Ruimte voor de Rivier, kenmerk RR08.028318, dd 11-8-2014. Het Zeeuwse Landschap legt de eigen maatregelen niet vast in een protocol.

- Op de Princesseplaat vindt begrazing alleen plaats van mei t/m oktober. In deze periode zal de maatregel waterberging Volkerak-Zoommeer zeer waarschijnlijk niet worden ingezet; evacuatie van deze grazers is niet aan de orde.

Verankering in calamiteitenplannen

- Staatsbosbeheer legt bovenstaande maatregelen wel, het Zeeuwse Landschap niet vast in calamiteitenplannen. Voor Natuurmonumenten is dit nog onduidelijk.

6.9. Omgaan met buitengewone omstandigheden

Sluiten een van de kunstwerken faalt

Als een van de kunstwerken langs het Volkerak-Zoommeer niet wil sluiten terwijl de Maeslantkering naar verwachting zal worden gesloten en bij Rak Noord zonder inzet waterberging naar verwachting een waterstand van NAP +2,6 m kan worden bereikt, meldt de Leider Keringproces Haringvlietsluizen dit aan de voorzitter van de LCO (Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging). Vanaf dat moment verandert de situatie van een beheersmaatregel naar een crisissituatie en wordt gehandeld volgens de afspraken in het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen.

Sluiten Maeslantkering faalt

Het sluiten van de Maeslantkering is een voorwaarde voor het inzetten van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer; als het sluiten van deze kering faalt, wordt de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer in principe niet ingezet. Vanaf dat moment verandert de situatie van een beheersmaatregel naar een crisissituatie en wordt gehandeld volgens de afspraken in het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen.

Mocht het sluiten van de Hartelkering falen, dan zijn de effecten op de veiligheidssituatie in het achterland gering. Als de Maeslantkering in dat geval wel sluit, zal de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer in principe wel worden ingezet.

Afsluiten riolering faalt

Mocht het afsluiten van een van de riolen falen, dan heeft dit geen effect op het proces van de waterberging: de te nemen maatregelen zoals beschreven in dit inzetprotocol worden dan gewoon uitgevoerd. Het is de verantwoordelijkheid van de betreffende overheden (in principe de gemeenten) om zelf eventuele noodmaatregelen te nemen.

Omstandigheden verslechteren onverwacht snel

Het ingaan van de waarschuwingsfase en de voorbereidingsfase is gekoppeld aan een kans dat de waterstand bij Rak Noord over respectievelijk 72 uur en 48 uur de waarde NAP +2,60m zou bereiken of overschrijden als waterberging Volkerak-zoommeer niet zou worden ingezet. Deze criteria zijn zo gekozen dat enerzijds naar verwachting voldoende tijd beschikbaar is om de geplande handelingen binnen deze fasen uit te voeren, en anderzijds niet onnodig vaak hoeft te worden opgeschaald. Toch is er altijd een kans dat de omstandigheden onverwacht zo snel verslechteren dat te laat wordt opgeschaald om al deze handelingen uit te voeren. In dat geval worden de procedures in het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen gevolgd.

7. Fase 3 – Uitvoeren

Deze fase start op het moment dat de sluiting van de Maeslantkering (die samen met de Hartelkering de Europoortkering vormt) gaande is en het (vrijwel) zeker is dat de waterstand bij Rak Noord in de komende uren, als de Volkeraksluizen niet geopend zouden worden, de waarde van NAP +2,60 m zou bereiken; het proces van sluiten duurt 1,5-2 uur. In deze fase worden de meest actuele waarnemingen en voorspellingen geraadpleegd, wordt de werking van de relevante kunstwerken (nogmaals) gecontroleerd, wordt gecontroleerd of de Maeslantkering daadwerkelijk gesloten is, en worden go/no go besluiten genomen.

7.1. Start waterberging

De waterberging start als de sluiting van de Maeslantkering gaande is en het (vrijwel) zeker is dat de waterstand bij Rak Noord in de komende uren, als de Volkeraksluizen niet geopend zouden worden, de waarde van NAP +2,60 m zou bereiken.

7.2. Tijdsduur waterberging

De tijdsduur van de inzet van het Volkerak-Zoommeer voor waterberging hangt af van de tijdsduur dat de Maeslantkering gesloten is. Deze tijdsduur zal variëren van een dagdeel tot maximaal enkele dagen.

7.3. Wie informeert wie

Het WMCN van Rijkswaterstaat informeert dat het criterium voor waterberging bereikt gaat worden:

- Leider keringproces Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid (District Zuid) (NB: op de semafoon van de leider keringproces kan geen bericht worden ingesproken ook al wordt dat wel gezegd).
- De Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging LCO

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid informeert (bevestiging opschaling)

- Rijkswaterstaat Zee en Delta (Oproeppost OSK)
- Teamleider bediening Volkeraksluizen
- De Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging LCO
- DCC-IenM
- De operationeel leider van de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (via de meldkamer van deze veiligheidsregio). Deze veiligheidsregio functioneert als coördinerende veiligheidsregio voor de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer. De veiligheidsregio deelt zijn informatie met de meldkamers van de veiligheidsregio's van Rotterdam-Rijnmond, Zeeland en Zuid-Holland-Zuid.

De coördinerende veiligheidsregio Midden- en West-Brabant is de verbindende schakel naar de andere veiligheidsregio's en gemeenten. Die onderliggende overheden zijn voor hun op- en afschaling dus afhankelijk van de informatie van deze veiligheidsregio. Het is daarom cruciaal dat deze veiligheidsregio zo volledig mogelijk door Rijkswaterstaat wordt geïnformeerd.

- Waterschap Hollandse Delta
- Verkeer- en Watermanagement (VWM) regionale verkeerscentrale Dordrecht: deze verkeerscentrale verzorgt de communicatie van de scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen

Rijkswaterstaat Zee en Delta informeert³³:

- Waterschap Brabantse Delta
- Waterschap Scheldestromen
- De provincie Zeeland³⁴
- Terreinbeheerders buitendijkse gebieden: Het Zeeuwse Landschap, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten
- De jachthaven bij Benedensas
- Vlaanderen, vanwege de afspraken met Vlaanderen over de Schelde-Rijnverbinding
- Vissers met netten op het Volkerak-Zoommeer (zodat die hun netten kunnen binnenhalen)
- Verkeer- en Watermanagement (VWM) regionale verkeerspost Wemeldinge: deze verkeerscentrale verzorgt de communicatie van de scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam
- Netwerkbedrijf Delta (met infrastructuur in de 'Bathse Driehoek'): voor afspraken tijdelijke maatregelen te nemen door Delta: zie brief van Programmabureau Ruimte voor de Rivier, kenmerk RR08.028123, dd 22-4-2014
- Waterbedrijf Evides (met infrastructuur in de 'Bathse Driehoek'): voor afspraken tijdelijke maatregelen te nemen door Evides: zie brief van Programmabureau Ruimte voor de Rivier, kenmerk RR08.028122, dd 22-4-2014

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerscentrale Dordrecht informeert:

- De scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen en het Havenbedrijf Rotterdam conform de procedure in bijlage 3.

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerspost Wemeldinge informeert:

- De scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam en het Havenbedrijf Antwerpen conform de procedure in bijlage 3.

LCO informeert:

- Rijkswaterstaat VWM Communicatie

---

³³ In overleg met de veiligheidsregio's en de gemeenten is besloten dat de gemeenten de bedrijven, bewoners, agrariërs en recreatieondernemers van de buitendijkse gebieden (zowel ten opzichte van de secundaire als de primaire waterkeringen) informeren.

³⁴ De provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant hoeven geen maatregelen te nemen maar worden wel geïnformeerd via het communicatiespoor zoals beschreven in hoofdstuk 10.

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant informeert:

- Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond
- Veiligheidsregio Zeeland. Aan de Veiligheidsregio Zeeland wordt gemeld dat inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer er toe kan leiden dat de Oesterdam door inundatie binnen een tot enkele dagen gedurende een aantal uren geblokkeerd kan zijn; voor de hulpverlening aan de bevolking van Tholen zal in dat geval een alternatieve route van kracht moeten worden.
- Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid³⁵
- Gemeente Bergen op Zoom
- Gemeente Breda³⁶
- Gemeente Drimmelen³⁷
- Gemeente Etten-Leur³⁸
- Gemeente Halderberge
- Gemeente Moerdijk
- Gemeente Roosendaal
- Gemeente Steenbergen
- Gemeente Woensdrecht³⁹

Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond informeert:

- Gemeente Goeree-Overflakkee

Veiligheidsregio Zeeland informeert:

- Gemeente Reimerswaal
- Gemeente Schouwen-Duiveland
- Gemeente Tholen. In het bijzonder wordt gemeld dat inzet van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer er toe kan leiden dat de Oesterdam door inundatie binnen een tot enkele dagen gedurende een aantal uren geblokkeerd kan zijn; voor de hulpverlening aan de bevolking van Tholen zal in dat geval een alternatieve route van kracht moeten worden.

De gemeenten⁴⁰ informeren:

- Binnendijks: hun bewoners en bedrijven.
- Buitendijks (zowel ten opzichte van de primaire als de secundaire waterkeringen): hun bedrijven, bewoners, agrariërs en recreatieondernemers. De beheerder van het recreatieterrein op de Speelmansplaten aan de VZM-zijde van de Oesterdam (en via hem/haar de aanwezigen in de watervilla's) zal door de gemeente Tholen worden geïnformeerd. De communicatie vanuit de gemeente verloopt via internet

---

³⁵ De veiligheidregio Zuid-Holland-Zuid hoeft geen maatregelen te nemen maar wordt wel geïnformeerd (zie §3.4).

³⁶ Binnen de gemeente Breda hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

³⁷ Binnen de gemeente Drimmelen hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

³⁸ Binnen de gemeente Etten-Leur hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

³⁹ Binnen de gemeente Woensdrecht hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

⁴⁰ Met uitzondering van Breda, Drimmelen, Etten-Leur en Woensdrecht (die hoeven niemand te informeren omdat in hun gemeenten geen effecten zullen optreden).

en telefoon; indien nodig worden bewoners/bedrijven ter plaatse bezocht. Alle communicatie wordt afgestemd met de veiligheidsregio.

De waterschappen informeren:

- De partijen die in hun calamiteitenplannen benoemd zijn (voor WSBD: zie deelbestrijdingsplannen dijkbewaking en hoogwater binnendijks).

7.4. Taken en verantwoordelijkheden Rijkswaterstaat en DCC

Figuur 7.1 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van Rijkswaterstaat en het DCC (Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing van het ministerie I&M) in fase 3 (uitvoeringsfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

Figuur 7.1. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van Rijkswaterstaat en het DCC in fase 3 (uitvoeringsfase).

Rijkswaterstaat WMCN

- geeft iedere 3 uur⁴¹ een geactualiseerde verwachting van de waterstand bij Rak Noord af, alsmede informatie over het sluiten van de Maeslantkering (incl. verwachting sluitingstijdstip en sluitingsduur) en (na overleg met Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid) het openen van de Volkeraksluizen.
- geeft deze informatie door conform het overzicht in § 7.3.

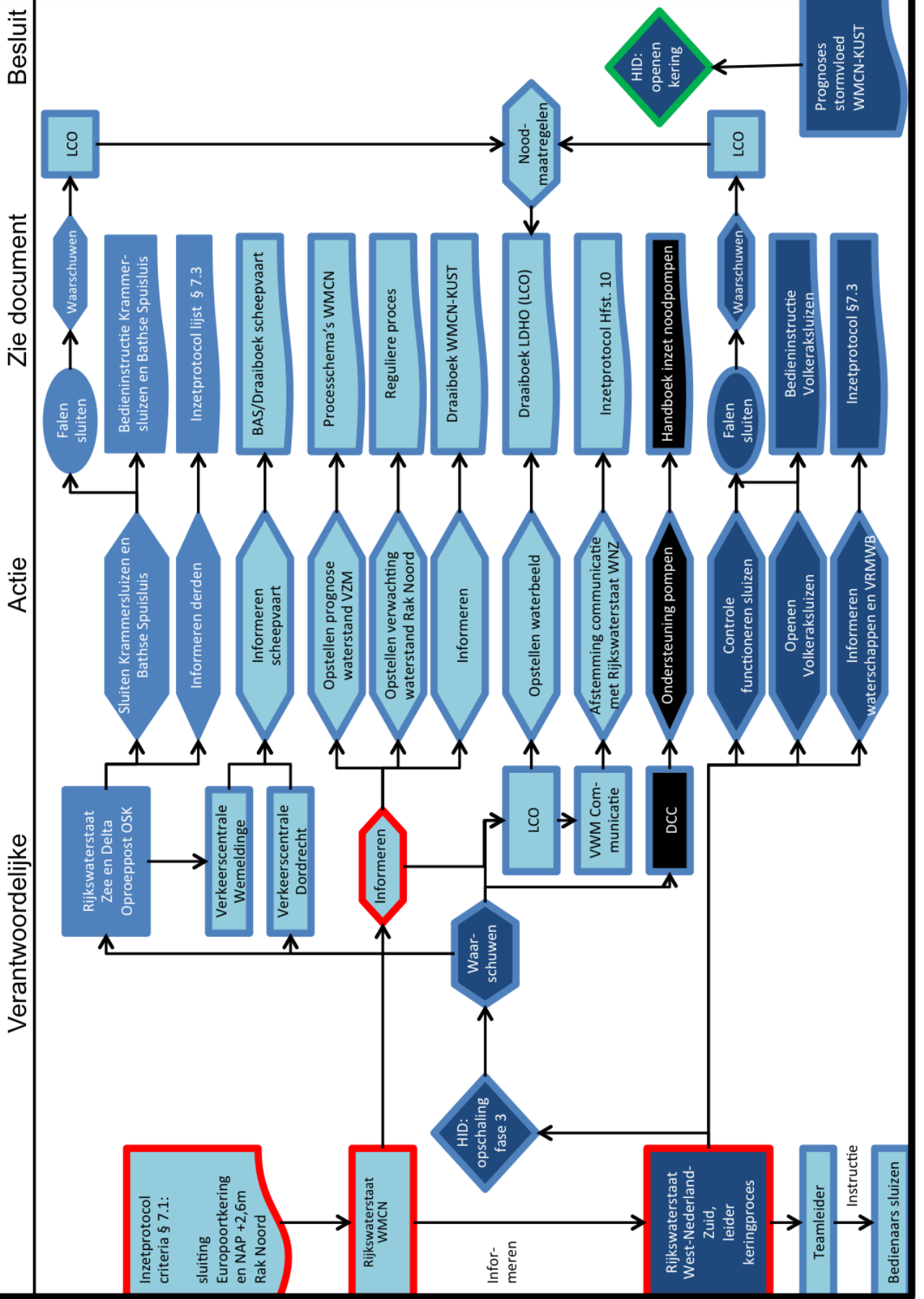
---

⁴¹ De stormverwachting, en (in principe) dus ook de hoogwaterverwachting voor Rak Noord, wordt normaal iedere 6 uur en bij crisis iedere 3 uur geactualiseerd.

T 0 uur

Fase 3: Uitvoeringsfase

T 24 uur

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid

- beslist of en wanneer de waterberging zal worden gestart en sluit dit kort conform het overzicht in § 7.3. Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid controleert of alle betrokken overheden die bij waterberging sluizen of andere kunstwerken rond het Volkerak-Zoommeer moeten afsluiten (Rijkswaterstaat Zee en Delta, en de drie waterschappen), de waarschuwing hebben ontvangen en klaar zijn voor de in dit inzetprotocol vastgelegde acties. Als op basis van geactualiseerde verwachtingen van het WMCN de waterberging niet langer hoeft te worden ingezet, beslist Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid (via de HID van deze dienst) dat de inzet wordt afgeblazen en sluit dit kort conform het overzicht in § 7.3.
Opmerking: De (keer)sluizen rondom het Volkerak-Zoommeer hoeven niet direct bij aanvang van de waterberging al dicht te staan, als ze maar dicht gaan voor het moment dat de waterstand op het Volkerak-Zoommeer hoger wordt dan de binnenwaterstand. De status "wij staan klaar om te sluiten" en "alle middelen zijn inzetbaar" moet dan wel scherp in beeld zijn.
- opent, bij besluit start waterbergen, de Volkeraksluizen. Dit doet de operationele bediening van de Volkeraksluizen na het groene licht van Rijkswaterstaat Zee en Delta dat zij al hun maatregelen genomen hebben. Uitgangspunt is dat de beheerders die verantwoordelijk zijn voor kunstwerken langs het Volkerak-Zoommeer, bij het falen van kunstwerken noodmaatregelen genomen hebben zodat de maatregel waterberging toch kan worden ingezet. Mocht er desondanks toch sprake zijn/blijven van falen van kunstwerken, dan treedt de procedure in werking die staat beschreven in §7.9.
- Landelijk persbericht: onder regie van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid wordt een landelijk persbericht opgesteld (zie hoofdstuk 10).

Rijkswaterstaat Zee en Delta

- bepaalt de met 'voorspuien' bereikte waterstandverlaging op het Volkerak-Zoommeer en stelt om de 3 uur⁴² een geactualiseerde prognose op van het stijgen van de waterstand na opening van de Volkeraksluizen.
Opmerking: Als het waterpeil op het Volkerak-Zoommeer oploopt, is het mogelijk dat er, afhankelijk van de binnen- en buitenwaterstanden (getijfase), een positief verval ontstaat tussen Volkerak-Zoommeer en respectievelijk Wester- en Oosterschelde. In deze fase wordt hiervan géén gebruik gemaakt om extra water af te voeren; het zogenaamde 'doorspuien'. Dit wordt niet gedaan vanwege technische randvoorwaarden bij de kunstwerken en ter voorkoming van extra zoetwaterbelasting op de zoute bekkens.
- sluit, bij besluit start waterbergen, de Krammersluizen en de Bathse spuisluis.
- sluit de Westelijke en Oostelijke Spuikanaalweg langs het Bathse Spuikanaal af zodra blijkt dat deze onder water kan gaan lopen.
- informeert conform het overzicht in § 7.3.
- Landelijk persbericht: Rijkswaterstaat Zee en Delta wordt door Rijkswaterstaat WNZ betrokken bij het opstellen van een landelijk persbericht (zie hoofdstuk 10).

Verkeer- en Watermanagement (VWM), afdeling Communicatie

- stemt waar nodig met Rijkswaterstaat WNZ af hoe de landelijke dienst VWM kan

---

⁴² Is dit realistisch, moet/kan het minder vaak?

bijdragen aan de communicatie op bovenregionaal/landelijk niveau (zie hoofdstuk 10).

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerscentrale Dordrecht

- informeert de scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen en het Havenbedrijf Rotterdam conform de procedure in bijlage 3.

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerspost Wemeldinge

- Informeert de scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam en het Havenbedrijf Antwerpen conform de procedure in bijlage 3.

DCC-IenM

- Houdt contact met waterschap Brabantse Delta voor ondersteuning bij de inzet van pompen conform de afspraken in het Handboek inzet noodpompen.

LCO

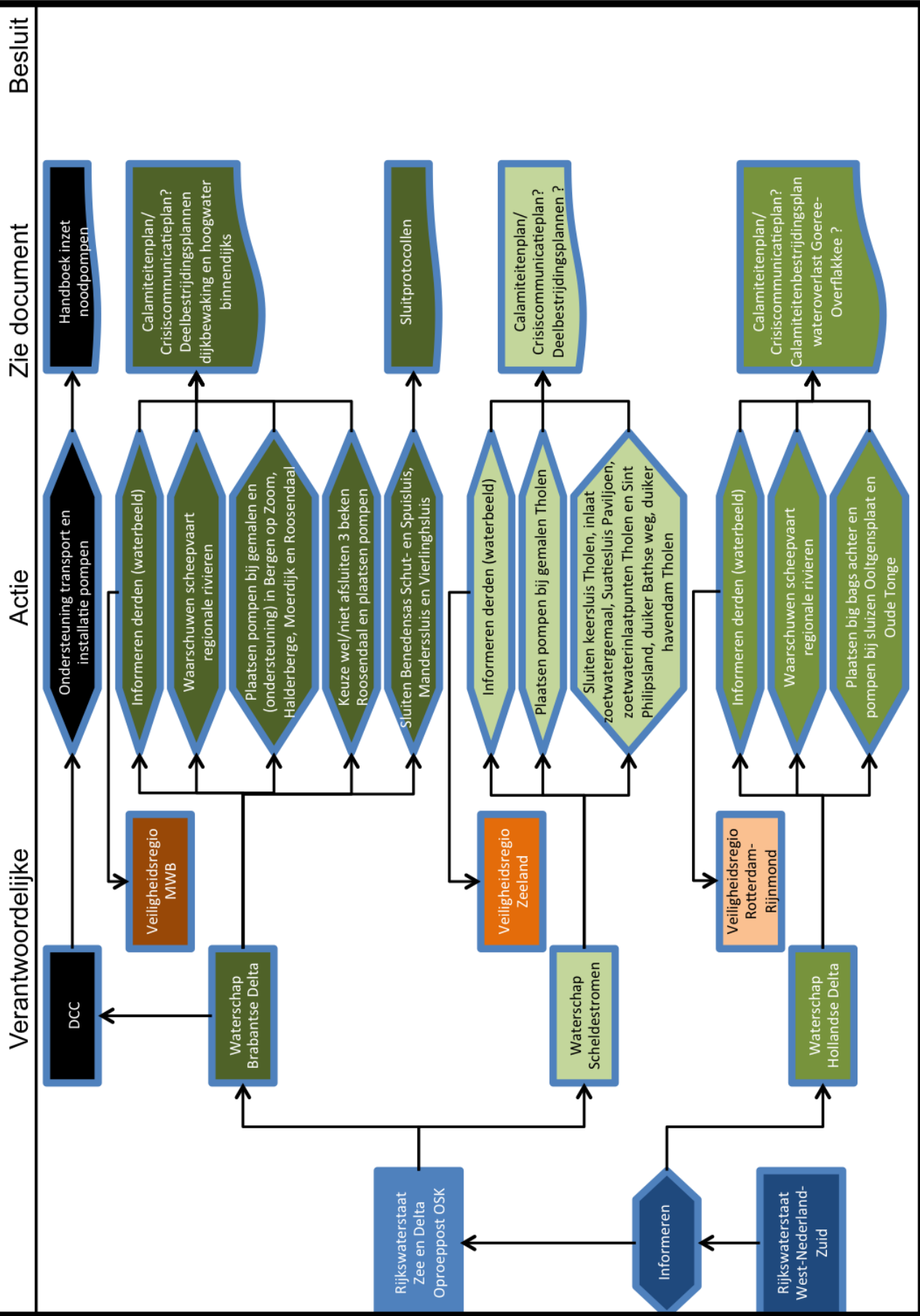
- volgt de situatie en de mogelijke/verwachte ontwikkelingen conform de afspraken in het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen (LDHO).

7.5. Taken en verantwoordelijkheden waterschappen

Figuur 7.2 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de waterschappen in fase 3 (uitvoeringsfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

Figuur 7.2. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de waterschappen in fase 3 (uitvoeringsfase).

Waterschappen

- De drie waterschappen ontvangen de benodigde informatie van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid en informeren 'hun' veiligheidsregio over het 'waterbeeld' in hun beheersgebieden. Het 'waterbeeld' is het beeld van de mogelijke effecten van de waterberging op het Volkerak-Zoommeer op de waterstanden op de regionale wateren, en op de wateroverlast binnen- en buitendijks van de regionale waterkeringen. Voor de definitie van de begrippen binnendijks/buitendijks ten aanzien van de primaire/secundaire waterkeringen: zie § 2.6.
- De meeste handelingen van de waterschappen en gemeenten starten in de voorbereidingsfase; daarom zijn ze in hoofdstuk 6 beschreven. Afhankelijk van de omstandigheden kunnen waterschappen/gemeenten besluiten bepaalde handelingen pas te starten in de uitvoeringsfase, als de waterberging al is ingezet.
- Waterschap Brabantse Delta informeert de scheepvaart over beperkingen/stremmingen op de regionale wateren van West-Brabant conform de procedure in bijlage 3.
- Waterschap Brabantse Delta houdt contact met het DCC van het ministerie IenM voor ondersteuning bij de inzet van pompen uit de pompenunit conform de afspraken in het Handboek inzet noodpompen (of een plan dat speciaal voor de inzet waterberging wordt opgesteld). Ten aanzien van de inzet van pompen uit de pompenunit van het Rijk geldt een onderscheid in 2 situaties: de situatie tot medio 2017 en de situatie vanaf medio 2017 (zie §5.6).

7.6. Taken en verantwoordelijkheden veiligheidsregio's

Figuur 7.3 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de veiligheidsregio's in fase 3 (uitvoeringsfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

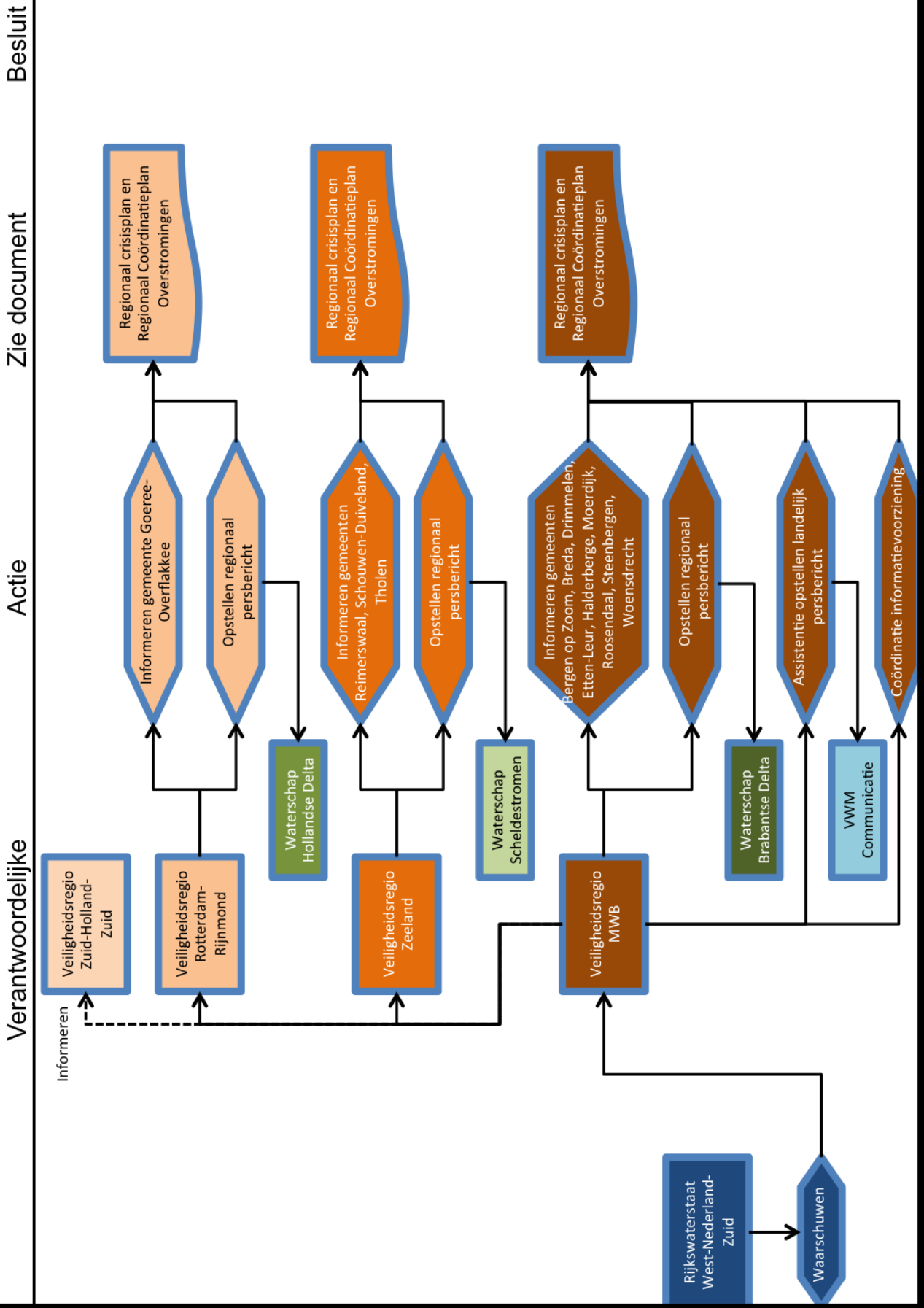
Volgende pagina:

Figuur 7.3. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsregio's in fase 3 (uitvoeringsfase).

T 0 uur

Fase 3: Uitvoeringsfase

T 24 uur

Veiligheidsregio's

Communicatie

- De veiligheidsregio **Midden- en West-Brabant** coördineert de informatievoorziening namens de veiligheidsregio's Rotterdam-Rijnmond en Zeeland; zij ontvangt de benodigde informatie van Rijkswaterstaat Zee en Delta en stemt met de twee andere veiligheidsregio's en de drie waterschappen de informatie af die aan de gemeenten moet worden doorgegeven. De veiligheidsregio's informeren op hun beurt de gemeenten.
De gemeenten zijn voor hun informatie bij op- en afschaling afhankelijk van de berichtgeving via hun veiligheidsregio. Het is daarom cruciaal dat de coördinerende veiligheidsregio Midden- en West-Brabant de informatie die zij van Rijkswaterstaat ontvangt zo volledig mogelijk aan de andere veiligheidsregio's doorgeeft.
- Landelijk persbericht: de veiligheidsregio **Midden- en West-Brabant** wordt door Rijkswaterstaat WNZ betrokken bij het opstellen van een landelijk persbericht (andere betrokkenen bij dit persbericht zijn: Rijkswaterstaat Zee en Delta, het WMCN, de LCO en de drie betrokken waterschappen) (zie hoofdstuk 10).
- Regionaal persbericht: De veiligheidsregio's stellen voor hun regio's, in overleg met 'hun' waterschappen, een regionaal persbericht op (zie hoofdstuk 10).

Verankering in calamiteitenplannen

- Het regionaal crisisplan is de kapstok voor het vastleggen van afspraken over taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsregio's. Alle drie veiligheidsregio's hebben een regionaal crisisplan (algemeen). Hier sluiten de lokale calamiteitenplannen van de gemeenten (o.a. draaiboeken bevolkingszorg en omgevingszorg) op aan (specifiek), waar de processen in beschreven zijn van de gemeente, politie en brandweer. Aan deze plannen worden de acties van het inzetprotocol Volkerak-Zoommeer toegevoegd. De veiligheidsregio's zullen deze verankering coördineren en zullen de acties in samenwerking met de gemeenten vastleggen.
- Alle drie veiligheidsregio's hebben een Regionaal Coördinatieplan Overstromingen. Aan dit plan kan een extra scenario worden toegevoegd voor de effecten van de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer en de taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsregio's hierbij.
- Voor de Veiligheidsregio Zeeland geldt aanvullend hierop:
  - De inundatie van (een deel van) de Oesterdam met de noodzaak tot evacuatie van jachthaven en watervilla's is een verbijzondering op het Regionaal Coördinatieplan Overstromingen.
  - VR Zeeland vertaalt het protocol naar een operationeel bruikbare checklist voor functionarissen in de hoofdstructuur die te maken kunnen krijgen met het inzetprotocol.
- Voor het totaaloverzicht van de calamiteitenplannen bij de Veiligheidsregio's: zie §4.6.

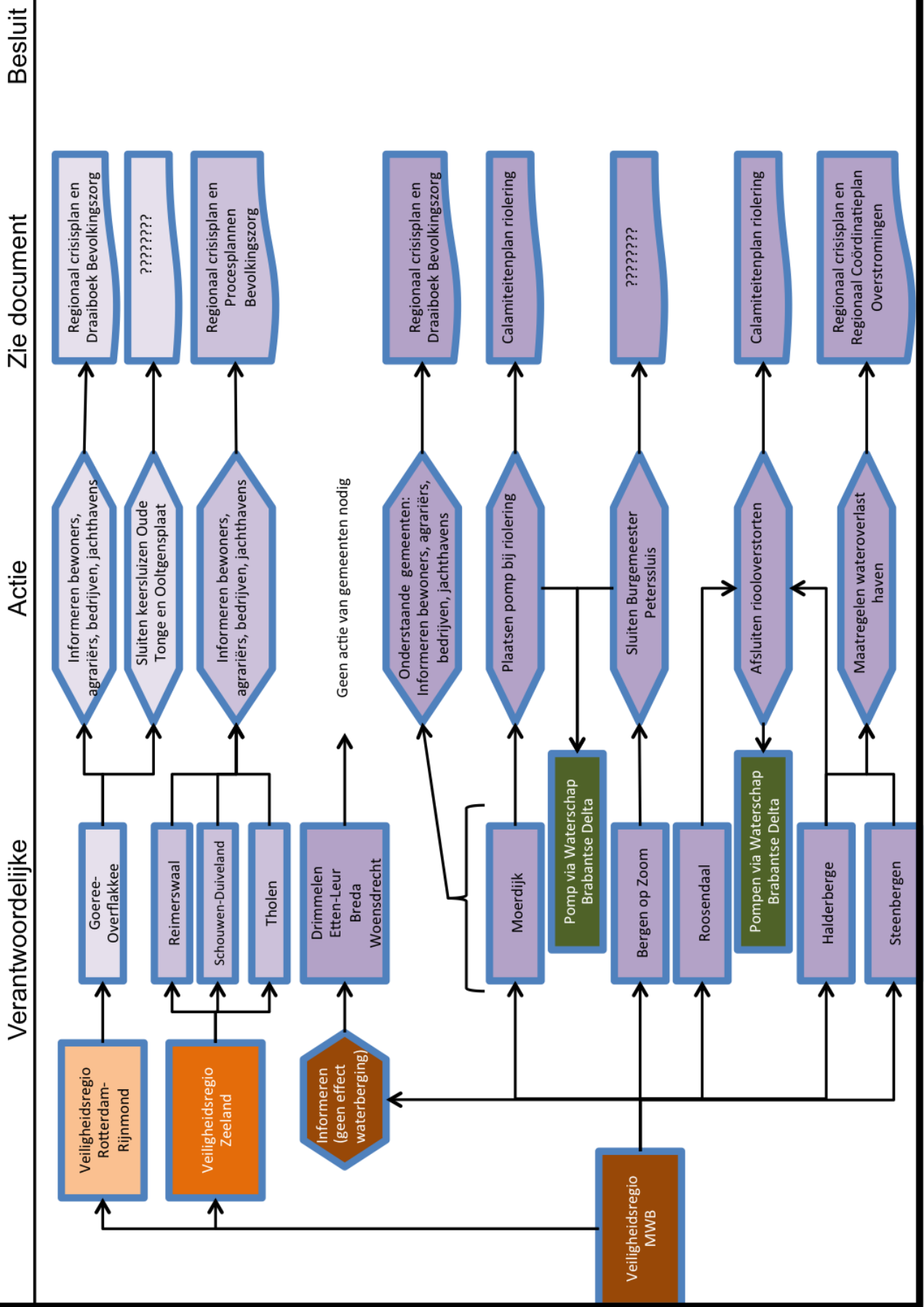
7.7. Taken en verantwoordelijkheden gemeenten

Figuur 7.4 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de gemeenten in fase 3 (uitvoeringsfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

Figuur 7.4. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de gemeenten in fase 3 (uitvoeringsfase).

- De gemeenten worden geïnformeerd door 'hun' veiligheidsregio's. De gemeenten informeren 'hun' bewoners, bedrijven, agrariërs, recreatieondernemers en jachthavens.
- De meeste handelingen van de waterschappen en gemeenten starten in de voorbereidingsfase; daarom zijn ze in hoofdstuk 6 beschreven. Afhankelijk van de omstandigheden kunnen waterschappen/gemeenten besluiten bepaalde handelingen pas te starten in de uitvoeringsfase, als de waterberging al is ingezet.

7.8. Taken en verantwoordelijkheden derden

Terreinbeheerders (buitendijks)

- De terreinbeheerders met buitendijkse gronden (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Zeeuws Landschap) ontvangen de benodigde informatie van Rijkswaterstaat Zee en Delta. Zij bereiden zich voor conform hun draaiboek (voor zover van toepassing).
- De terreinbeheerders hebben zich in de voorbereidingsfase op de evacuatie van grote grazers uit hun buitendijkse gebieden voorbereid. Waarschijnlijk hebben zij de evacuatie van het vee zelfs al (grotendeels) afgerond zodra de uitvoeringsfase wordt ingegaan. De terreinbeheerders zijn zelf verantwoordelijk voor de planning en uitvoering van de evacuatie van het vee.

Provincie Zeeland

- sluit de weg over de Oesterdam af zodra uit de informatie van Rijkswaterstaat Zee en Delta blijkt dat deze onder water kan gaan lopen.

7.9. Omgaan met buitengewone omstandigheden

Als tijdens de uitvoeringsfase een van de kunstwerken langs het Volkerak-Zoommeer niet wil sluiten, meldt de Leider Keringproces Haringvlietsluizen dat aan de voorzitter van de LCO (Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging). Vanaf dat moment verandert de situatie van een beheersmaatregel naar een crisissituatie en wordt gehandeld volgens de afspraken in het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen.

Als verwacht wordt dat de waterstand op het Volkerak-Zoommeer de waarde van NAP +2,30 m gaat overschrijden, worden op dit meer bovenmaatgevende omstandigheden bereikt. Deze situatie kan leiden tot een overstroming van de primaire waterkeringen rond het Volkerak-Zoommeer. Ook in dat geval wordt gehandeld volgens de afspraken in het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen.

8. Fase 4 – Afbouwen

Onder afbouwen wordt verstaan het uitvoeren van de activiteiten/maatregelen om de waterstand op het Volkerak-Zoommeer weer zo snel mogelijk op het normale streefpeil te krijgen, teneinde overlast door de waterberging zo kort mogelijk te laten duren. Het reguliere peilbeheer op het Volkerak-Zoommeer kent een maximaal peil van NAP +0,15 m en een minimaal peil van NAP – 0,10 m. Bij het afbouwen van de waterberging wordt er naar gestreefd om het minimale peil te bereiken vanwege het belang van een goede afwatering van West-Brabant. Dit is echter afhankelijk van de optredende omstandigheden en toevoer van water via rivieren en gemalen.

8.1. Start afbouwen

De afbouwfase start op het moment dat de Maeslantkering weer wordt geopend, de buitenwaterstanden lager worden dan die op het Volkerak-Zoommeer en er geen toevoer meer is van rivierwater uit het Hollands Diep. Dit is ongeveer 24 tot 72 uur na de daadwerkelijke inzet van de waterberging (opening Volkeraksluizen).

8.2. Tijdsduur afbouwen

In twee à drie dagen daalt het waterpeil naar het peil van NAP +0,5 m. Op een bepaald moment kan er niet veel water meer naar het Hollands Diep terugstromen vanwege de waterstanden daar. Afvoer van het geborgen water kan dan vrijwel alleen nog via de Krammersluizen en de Bathse spuisluis; de grootte van de afvoer, en dus de snelheid waarmee het waterpeil op het Volkerak-Zoommeer verder kan dalen, is afhankelijk van het getij op respectievelijk Oosterschelde en Westerschelde. Er wordt naar gestreefd het peil op het Volkerak-Zoommeer zo snel mogelijk weer binnen de bandbreedte van het normale peilbeheer te brengen.

8.3. Wie informeert wie

Het WMCN van Rijkswaterstaat informeert (update verwachting waterstanden):

- Leider keringproces Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid (District Zuid) (NB: op de semafoon van de leider keringproces kan geen bericht worden ingesproken ook al wordt dat wel gezegd).
- De Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging LCO

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid informeert (bevestiging afschaling)

- Rijkswaterstaat Zee en Delta (Oproeppost OSK)
- Teamleider bediening Volkeraksluizen
- De Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging LCO
- DCC-IenM

- De operationeel leider van de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (via de meldkamer van deze veiligheidsregio). Deze veiligheidsregio functioneert als coördinerende veiligheidsregio voor de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer. De veiligheidsregio deelt zijn informatie met de meldkamers van de veiligheidsregio's van Rotterdam-Rijnmond, Zeeland en Zuid-Holland-Zuid.

De coördinerende veiligheidsregio Midden- en West-Brabant is de verbindende schakel naar de andere veiligheidsregio's en gemeenten. Die onderliggende overheden zijn voor hun op- en afschaling dus afhankelijk van de informatie van deze veiligheidsregio. Het is daarom cruciaal dat deze veiligheidsregio zo volledig mogelijk door Rijkswaterstaat wordt geïnformeerd.

- Waterschap Hollandse Delta
- Verkeer- en Watermanagement (VWM) regionale verkeerscentrale Dordrecht: deze verkeerscentrale verzorgt de communicatie van de scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen

Rijkswaterstaat Zee en Delta informeert⁴³:

- Waterschap Brabantse Delta
- Waterschap Scheldestromen
- De provincie Zeeland⁴⁴
- Terreinbeheerders buitendijkse gebieden: Het Zeeuwse Landschap, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten
- De jachthaven bij Benedensas
- Vissers met netten op het Volkerak-Zoommeer (zodat die hun netten kunnen binnenhalen)
- Verkeer- en Watermanagement (VWM) regionale verkeerspost Wemeldinge: deze verkeerscentrale verzorgt de communicatie van de scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam
- Netwerkbedrijf Delta (met infrastructuur in de 'Bathse Driehoek'): voor afspraken tijdelijke maatregelen te nemen door Delta: zie brief van Programmabureau Ruimte voor de Rivier, kenmerk RR08.028123, dd 22-4-2014
- Waterbedrijf Evides (met infrastructuur in de 'Bathse Driehoek'): voor afspraken tijdelijke maatregelen te nemen door Evides: zie brief van Programmabureau Ruimte voor de Rivier, kenmerk RR08.028122, dd 22-4-2014

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerscentrale Dordrecht informeert:

- De scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen en het Havenbedrijf Rotterdam conform de procedure in bijlage 3.

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerspost Wemeldinge informeert:

- De scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam en het Havenbedrijf Antwerpen conform de procedure in bijlage 3.

⁴³ In overleg met de veiligheidsregio's en de gemeenten is besloten dat de gemeenten de bedrijven, bewoners, agrariërs en recreatieondernemers van de buitendijkse gebieden (zowel ten opzichte van de secundaire als de primaire waterkeringen) informeren.

⁴⁴ De provincies Zuid-Holland en Noord-Brabant hoeven geen maatregelen te nemen maar worden wel geïnformeerd via het communicatiespoor zoals beschreven in hoofdstuk 10.

LCO informeert:

- Rijkswaterstaat VWM Communicatie

Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant informeert:

- Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond
- Veiligheidsregio Zeeland
- Veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid⁴⁵
- Gemeente Bergen op Zoom
- Gemeente Breda⁴⁶
- Gemeente Drimmelen⁴⁷
- Gemeente Etten-Leur⁴⁸
- Gemeente Halderberge
- Gemeente Moerdijk
- Gemeente Roosendaal
- Gemeente Steenbergen
- Gemeente Woensdrecht⁴⁹

Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond informeert:

- Gemeente Goeree-Overflakkee

Veiligheidsregio Zeeland informeert:

- Gemeente Reimerswaal
- Gemeente Schouwen-Duiveland
- Gemeente Tholen

De gemeenten⁵⁰ informeren:

- Binnendijks: hun bewoners en bedrijven.
- Buitendijks (zowel ten opzichte van de primaire als de secundaire waterkeringen): hun bedrijven, bewoners, agrariërs en recreatieondernemers. De beheerder van het recreatieterrein op de Speelmansplaten aan de VZM-zijde van de Oesterdam (en via hem/haar de aanwezigen in de watervilla's) zal door de gemeente Tholen worden geïnformeerd. De communicatie vanuit de gemeente verloopt via internet en telefoon; indien nodig worden bewoners/bedrijven ter plaatse bezocht. Alle communicatie wordt afgestemd met de veiligheidsregio.

De waterschappen informeren:

---

⁴⁵ De veiligheidsregio Zuid-Holland-Zuid hoeft geen maatregelen te nemen maar wordt wel geïnformeerd (zie §3.4).

⁴⁶ Binnen de gemeente Breda hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

⁴⁷ Binnen de gemeente Drimmelen hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

⁴⁸ Binnen de gemeente Etten-Leur hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

⁴⁹ Binnen de gemeente Woensdrecht hoeven geen maatregelen te worden genomen maar zij wordt wel geïnformeerd.

⁵⁰ Met uitzondering van Breda, Drimmelen, Etten-Leur en Woensdrecht (die hoeven niemand te informeren omdat in hun gemeenten geen effecten zullen optreden).

- De partijen die in hun calamiteitenplannen benoemd zijn (voor WSBD: zie deelbestrijdingsplannen dijkbewaking en hoogwater binnendijks).

8.4. Taken en verantwoordelijkheden Rijkswaterstaat en DCC

Figuur 8.1 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van Rijkswaterstaat en het DCC (Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing van het ministerie I&M) in fase 4 (afbouwfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

Figuur 8.1. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van Rijkswaterstaat en het DCC in fase 4 (afbouwfase).

Rijkswaterstaat WMCN

- geeft iedere 3 uur⁵¹ een geactualiseerde verwachting van de waterstand bij Rak Noord af. Het WMCN wordt door de West-Nederland-Zuid geïnformeerd over het beëindigen van de waterberging op het Volkerak-Zoommeer.
- geeft deze informatie door conform het overzicht in § 8.3.

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid

- Door het open staan van de Volkerakspuisluizen begint het terugspuien naar het Hollands Diep direct en vanzelf als de waterstand op het Hollands Diep lager wordt. Het geborgen water stroomt weer terug naar het Hollands Diep. Als de waterstand op het Hollands Diep tijdelijk hoger is dan die op het Volkerak-Zoommeer, moeten de spuisluizen tussentijds gesloten worden.
- bewaakt eventuele ontgronding en aantasting van de bodembescherming bij de Volkeraksluizen tijdens het terugspuien op het Hollands Diep.
- sluit, in overleg met Rijkswaterstaat Zee en Delta, de Volkeraksluizen als de waterstand op het Volkerak-Zoommeer binnen de bandbreedte (NAP -0,10 tot +0,15 m) van het reguliere peilbeheer zakt en meldt dit aan het WMCN.
- Landelijk persbericht: onder regie van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid wordt een landelijk persbericht opgesteld (zie hoofdstuk 10).

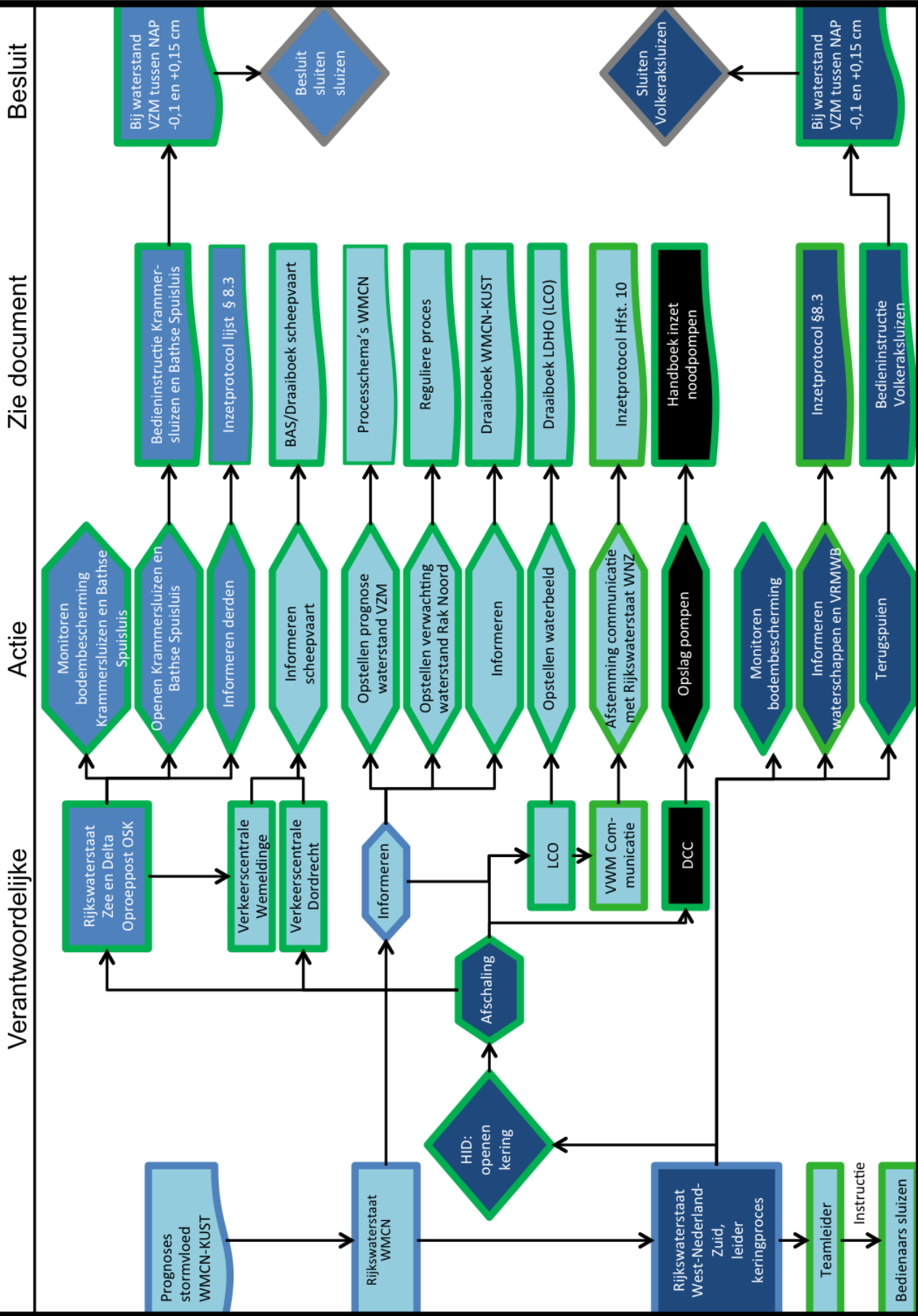
---

⁵¹ De stormverwachting, en (in principe) dus ook de hoogwaterverwachting voor Rak Noord, wordt normaal iedere 6 uur en bij crisis iedere 3 uur geactualiseerd.

T 24 uur

Fase 4: Afbouwfase

T 72 uur

Rijkswaterstaat Zee en Delta

- Het afvoeren van water naar de Ooster- en Westerschelde start als de waterstanden op Ooster- en Westerschelde lager zijn dan de waterstand op het Volkerak-Zoommeer. Bij grote positieve vervallen tussen binnen- en buitenwaterstanden bij de Bathse Spuisluis en de Krammersluizen moet het debiet binnen een maximum worden gehouden om te voorkomen dat er een te grote aantasting van de bodembescherming optreedt. Voor de Bathse Spuisluis betekent dit dat bij grote waterstandsverschillen maximaal vier (van de zes) kokers gebruikt kunnen worden. Als de waterstanden op de Ooster- en Westerschelde tijdelijk hoger zijn dan die op het Volkerak-Zoommeer, moeten de sluisen tussentijds gesloten worden.
- bewaakt eventuele ontgronding en aantasting van de bodembescherming bij de Bathse Spuisluis en de Krammersluizen tijdens het spuien op de Ooster- en Westerschelde.
- bewaakt eventuele effecten van de afvoer van zoet water op de zoute watersystemen van Ooster- en Westerschelde.
- bewaakt het waterstandverloop op de Oosterschelde, de Westerschelde en het Volkerak-Zoommeer.
- meldt aan belanghebbenden dat de waterberging is beëindigd, in principe naar alle partijen aan wie ook de waarschuwing en meldingen over de waterberging zijn uitgegaan.
- controleert of alle betrokken belanghebbenden de afgesproken acties hebben uitgevoerd c.q. aan het uitvoeren zijn.
- sluit, in overleg met Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid, de Bathse Spuisluis en de Krammersluizen als de waterstand op het Volkerak-Zoommeer binnen de bandbreedte (NAP -0,10 tot +0,15 m) van het reguliere peilbeheer zakt en meldt dit aan het WMCN.
- Landelijk persbericht: Rijkswaterstaat Zee en Delta wordt door Rijkswaterstaat WNZ betrokken bij het opstellen van een landelijk persbericht (zie hoofdstuk 10).

Verkeer- en Watermanagement (VWM), afdeling Communicatie

- houdt de regie over de communicatie op bovenregionaal (landelijk) niveau volgens de afspraken in hoofdstuk 10 van dit inzetprotocol. Hieronder valt de regie op het opstellen van een landelijk persbericht.

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerscentrale Dordrecht

- informeert de scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen en het Havenbedrijf Rotterdam conform de procedure in bijlage 3.

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerspost Wemeldinge

- Informeert de scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam en het Havenbedrijf Antwerpen conform de procedure in bijlage 3.

LCO

- schaaft af conform de afspraken in het Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen (LDHO).

DCC-IenM

- zorgt dat de pompen die ten behoeve van de gemeenten beschikbaar waren gesteld, weer worden opgeslagen.

8.5. Taken en verantwoordelijkheden waterschappen

Figuur 8.2 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de waterschappen in fase 4 (afbouwfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

Figuur 8.2. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de waterschappen in fase 4 (afbouwfase).

Waterschappen

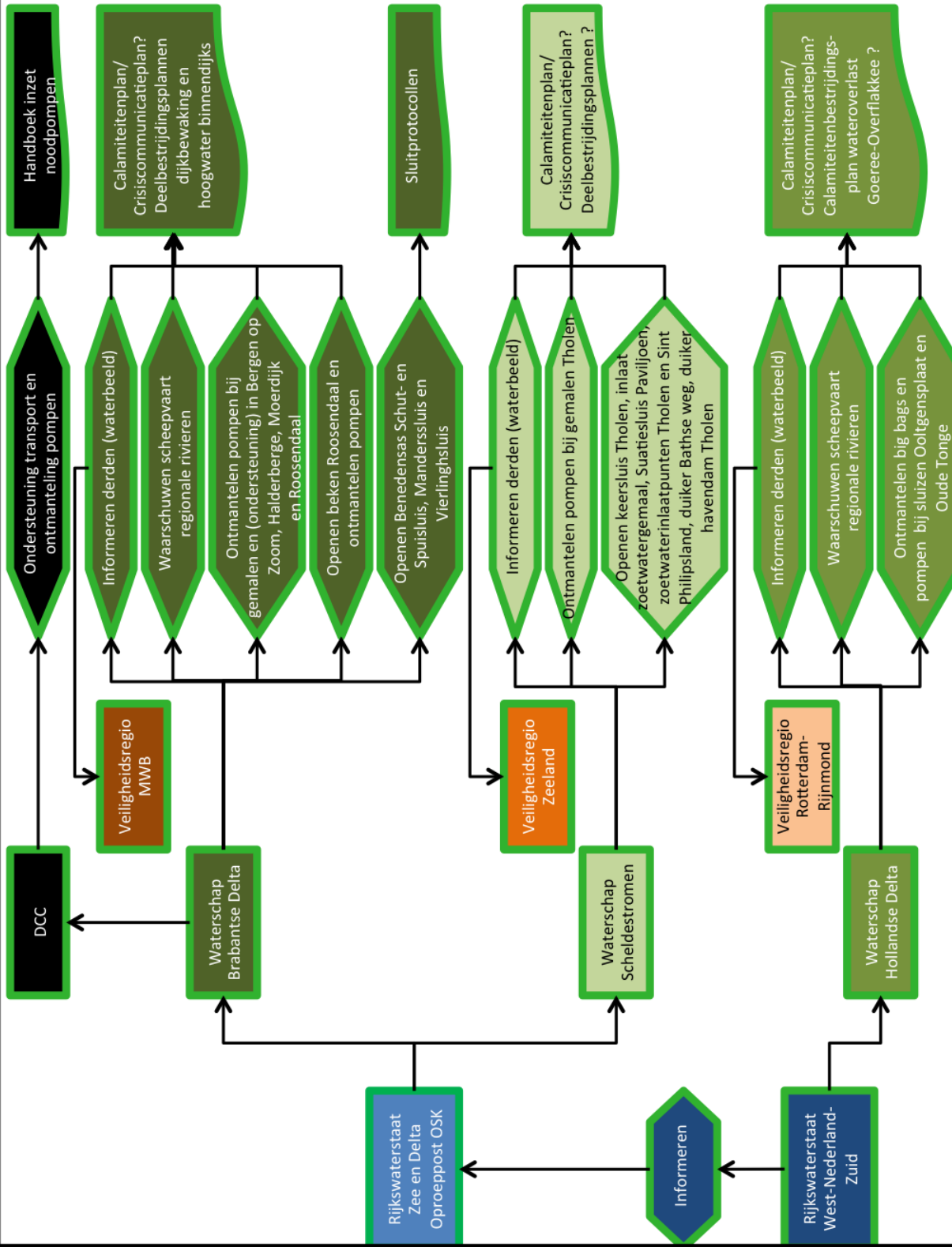
- openen de sluizen rond het Volkerak-Zoommeer die in hun beheer zijn zodra de waterstand op het meer lager is dan de waterstand in het regionale systeem achter de sluizen.
- ontmantelen de mobiele pompen en slaan ze weer op. De pompen die door DCC-IenM beschikbaar waren gesteld, worden weer bij de pompenunit van Rijkswaterstaat (via DCC) gestald.
- melden aan belanghebbenden dat de waterberging is beëindigd, in principe naar alle partijen aan wie ook de waarschuwing en meldingen over de waterberging zijn uitgegaan.
- Waterschap Brabantse Delta informeert de scheepvaart over beperkingen/stremmingen op de regionale wateren van West-Brabant conform de procedure in bijlage 3.

Verantwoordelijke

Actie

Zie document

Besluit

8.6. Taken en verantwoordelijkheden veiligheidsregio's

Figuur 8.3 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de veiligheidsregio's in fase 4 (afbouwfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

Figuur 8.3. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsregio's in fase 4 (afbouwfase).

Communicatie

- De veiligheidsregio **Midden- en West-Brabant** coördineert de informatievoorziening namens de veiligheidsregio's Rotterdam-Rijnmond en Zeeland; zij ontvangt de benodigde informatie van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid en stemt met de twee andere veiligheidsregio's en de drie waterschappen de informatie af die aan de gemeenten moet worden doorgegeven. De veiligheidsregio's informeren op hun beurt de gemeenten dat de waterberging is beëindigd.
De gemeenten zijn voor hun informatie bij op- en afschaling afhankelijk van de berichtgeving via hun veiligheidsregio. Het is daarom cruciaal dat de coördinerende veiligheidsregio Midden- en West-Brabant de informatie die zij van Rijkswaterstaat ontvangt zo volledig mogelijk aan de andere veiligheidsregio's doorgeeft.
- Landelijk persbericht: de veiligheidsregio **Midden- en West-Brabant** wordt door Rijkswaterstaat WNZ betrokken bij het opstellen van een landelijk persbericht (andere betrokkenen bij dit persbericht zijn: Rijkswaterstaat Zee en Delta, het WMCN, de LCO en de drie betrokken waterschappen) (zie hoofdstuk 10).
- Regionaal persbericht: De veiligheidsregio's stellen voor hun regio's, in overleg met 'hun' waterschappen, een regionaal persbericht op (zie hoofdstuk 10).

T 24 uur

Fase 4: Afbouwfase

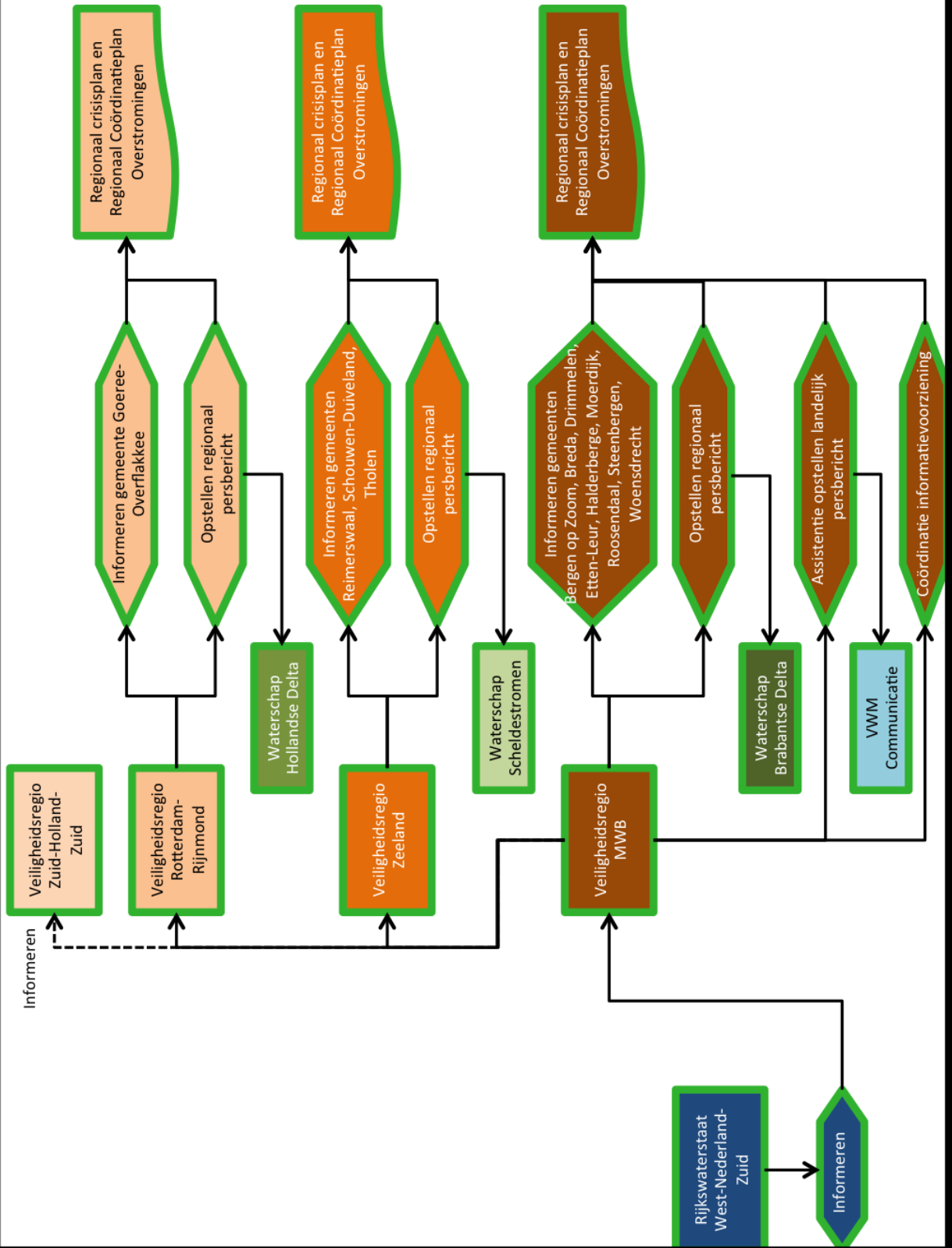
T 72 uur

Besluit

Zie document

Actie

Verantwoordelijke

8.7. Taken en verantwoordelijkheden gemeenten

Figuur 8.4 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de gemeenten in fase 4 (afbouwfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn vervolgens hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

Figuur 8.4. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de gemeenten in fase 4 (afbouwfase).

Gemeenten

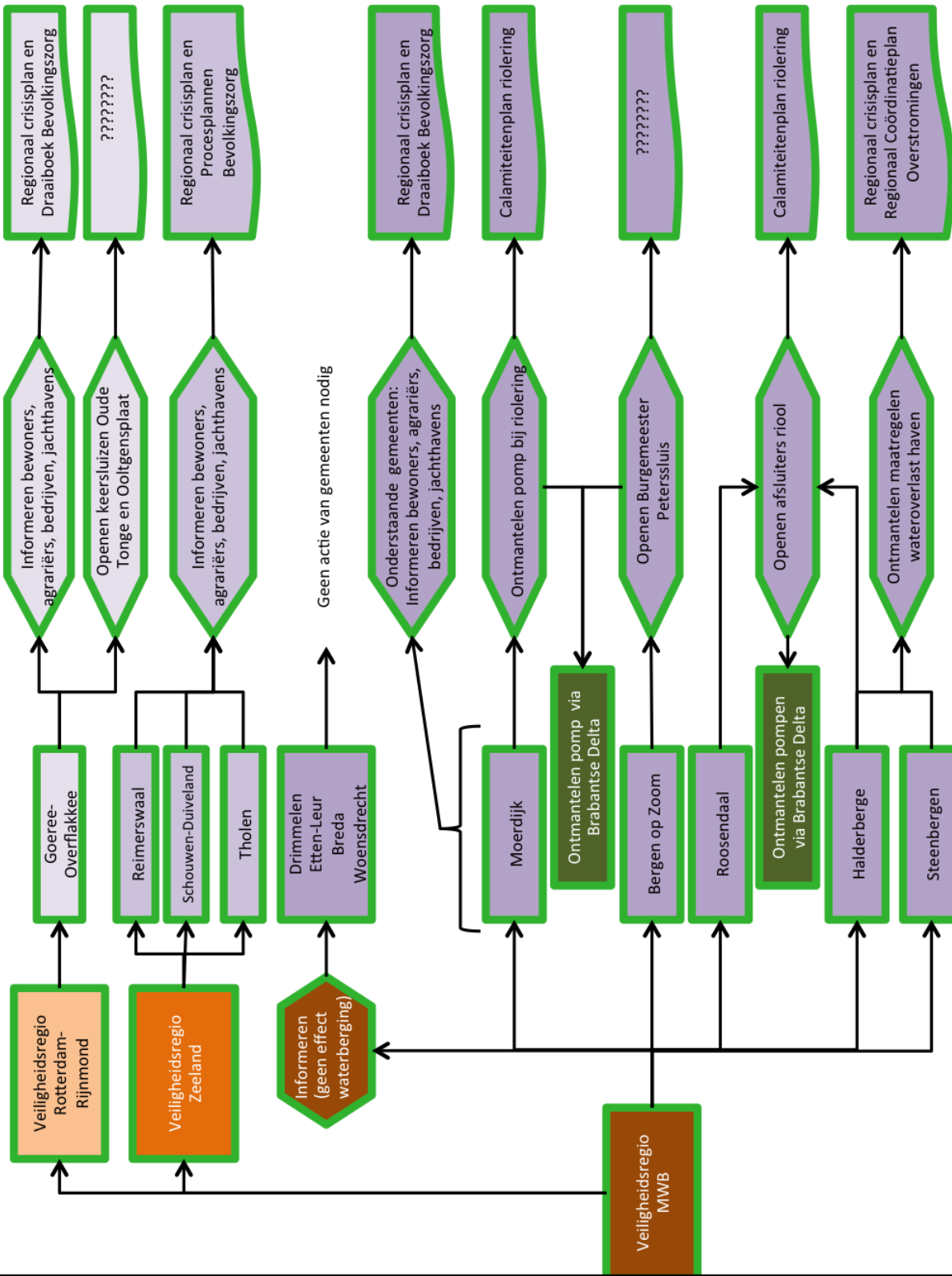
- openen het rioolsysteem weer op de plekken die tijdelijk waren afgesloten, voor zover zij voor deze afsluiting verantwoordelijk zijn.
- openen de sluizen waar zij voor verantwoordelijk zijn.
- melden aan belanghebbenden dat de waterberging is beëindigd, in principe naar alle partijen aan wie ook de waarschuwing en meldingen over de waterberging zijn uitgegaan.
- De gemeenten Halderberge en Steenberg en ontmantelen eventueel genomen maatregelen (box barriers, zandzakken) in hun havens.

Verantwoordelijke

Actie

Zie document

Besluit

8.8. Taken en verantwoordelijkheden derden

Terreinbeheerders (buitendijks)

- De terreinbeheerders met buitendijkse gronden (Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Zeeuws Landschap) besluiten zelf op welk moment zij hun vee weer naar het buitendijkse gebied laten terugkeren.

Provincie Zeeland

- opent de weg over de Oesterdam zodra de kans op inundatie van de weg is geweken en de weg (na eventuele inundatie) weer is schoongemaakt.

9. Fase 5 – Nazorg

De nazorgfase begint zodra de waterberging is beëindigd. Onder nazorg vallen alle handelingen die nodig zijn om het 'systeem waterberging' weer in orde te brengen, zodat een en ander weer volledig operabel is voor een volgende waterbergingsoperatie. Hieronder valt ook het evalueren van alle maatregelen die in het kader van het inzetprotocol en de onderliggende draaiboeken, protocollen en plannen van alle partners zijn uitgevoerd.

9.1. Taken en verantwoordelijkheden Rijkswaterstaat en DCC

Figuur 9.1 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van Rijkswaterstaat en het DCC (Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing van het ministerie I&M) in fase 5 (nazorgfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

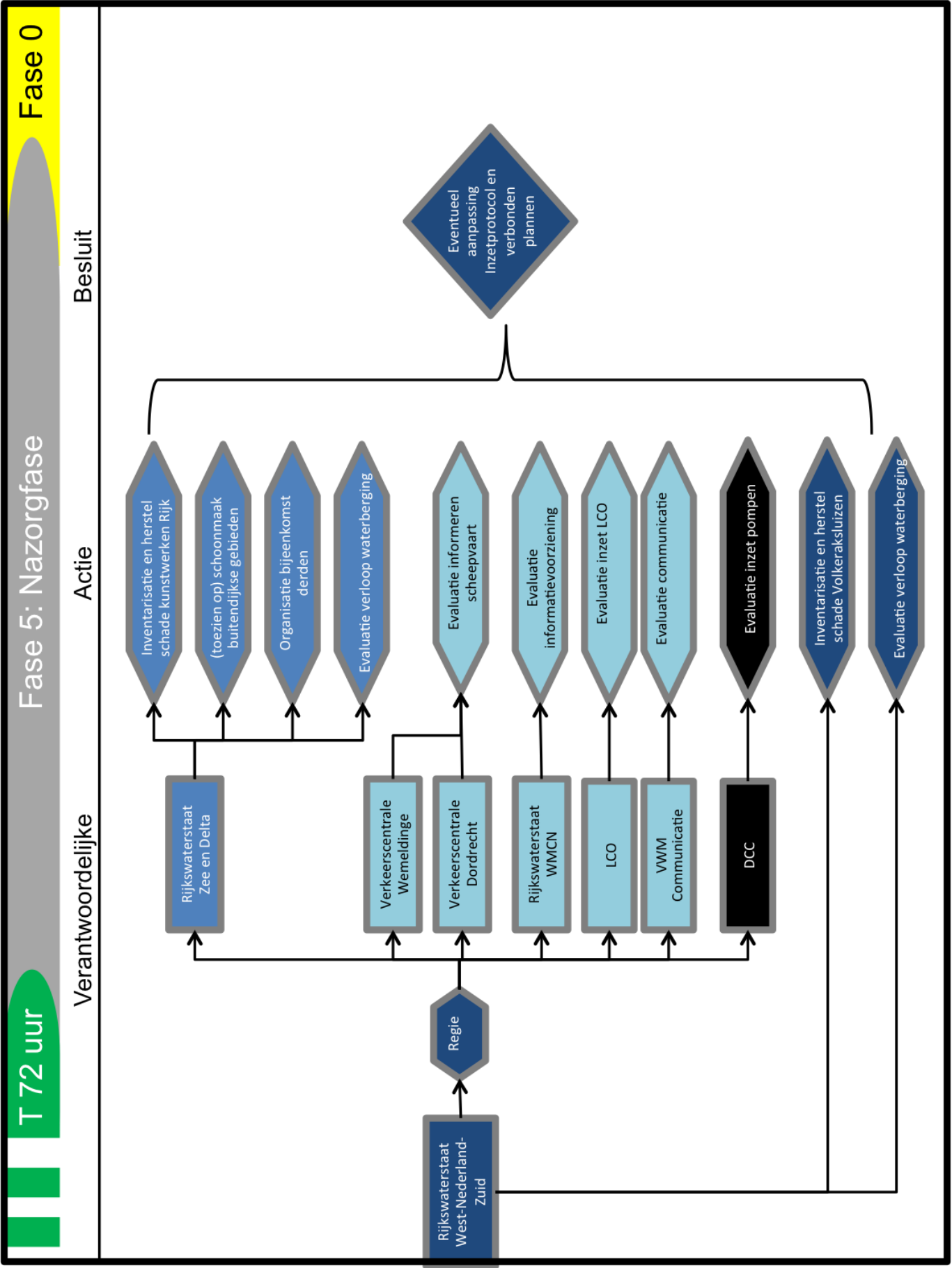
Figuur 9.1. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van Rijkswaterstaat en het DCC in fase 5 (nazorgfase).

Rijkswaterstaat WMCN:

- evalueert de kwaliteit van de informatievoorziening tijdens de verschillende fasen van de waterberging en neemt (eventuele) verbeterpunten op in het werkproces voor de toekomst.

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid:

- herstelt eventuele schade aan (de bodembescherming van) de Volkeraksluizen.
- organiseert i.s.m. Rijkswaterstaat Zee en Delta een evaluatie van de waterberging, de communicatie en samenwerking met alle betrokken actoren en neemt (eventuele) verbeterpunten op in het werkproces voor de toekomst.

Rijkswaterstaat Zee en Delta:

- inventariseert de schade en nadelige effecten op het Volkerak-Zoommeer en de buitendijkse gebieden, waaronder eventuele ontgrondingen bij en schade aan kunstwerken⁵² in beheer bij het Rijk, schade/effecten op natuurgebieden en de visserij (schelpdiercultures).
- herstelt eventuele schade aan (de bodembescherming van) de Krammersluizen en de Bathse Spuisluis.
- ruimt het met het hoogwater aangevoerde vuil, het zogenaamde 'veek', op voor zover het om terreinen gaat die bij hen in beheer zijn. Als delen van deze terreinen verpacht zijn, ziet Rijkswaterstaat Zee en Delta er op toe dat de pachters 'hun' terreindelen schoonmaken⁵³.
- organiseert een bijeenkomst om de schade en/of herstelwerkzaamheden met alle betrokkenen in het gebied te bespreken.
- evalueert de kwaliteit van de informatievoorziening over het waterpeil van het Volkerak-Zoommeer tijdens de verschillende fasen van de waterberging en neemt (eventuele) verbeterpunten op in het werkproces voor de toekomst.
- evalueert de opgetreden effecten op Wester- en Oosterschelde, en op de natuurgebieden binnen het Volkerak-Zoommeer, en neemt (eventuele) verbeterpunten op in het werkproces voor de toekomst.

DCC-IenM:

- evalueert de inzet van pompen vanuit de landelijke 'pompenunit' en neemt (eventuele) verbeterpunten op in het werkproces voor de toekomst.

LCO:

- evalueert haar rol in het kader van de waterberging en neemt (eventuele) verbeterpunten op in het werkproces voor de toekomst.

Rijkswaterstaat VWM, afdeling Communicatie

- evalueert het verloop van de communicatie op bovenregionaal (landelijk) niveau samen met haar partners volgens de afspraken in hoofdstuk 10 van dit inzetprotocol en past deze afspraken aan, waar nodig.

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerscentrale Dordrecht:

- evalueert de informatievoorziening van de scheepvaart.

Verkeer- en Watermanagement (VWM) Verkeerspost Wemeldinge:

- evalueert de informatievoorziening van de scheepvaart.

9.2. Taken en verantwoordelijkheden waterschappen

Figuur 9.2 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de waterschappen in fase 5

---

⁵² Enige schade aan de grasbekleding van de Oesterdam en de Philipsdam wordt voorzien; deze kan na de waterberging worden gerepareerd zonder dat de veiligheid in het geding is.

⁵³ Conform de procedure langs de Rijntakken en de Maas (nagevraagd bij Waterschap Rivierenland).

(nazorgfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

Figuur 9.2. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de waterschappen in fase 5 (nazorgfase).

Waterschappen

- ruimen het met het hoogwater aangevoerde vuil, het zogenaamde 'veek', op en herstellen eventuele schade aan de dijken, hekwerken etc., voor zover het om terreinen gaat die bij hen in beheer zijn. Als delen van deze terreinen verpacht zijn, zien de waterschappen er op toe dat de pachters 'hun' terreindelen schoonmaken⁵⁴.
- inventariseren de schade en nadelige effecten op hun belangen als gevolg van de waterberging.
- evalueren i.s.m. de gemeenten de gevolgen van de waterberging voor het (ten opzichte van de primaire waterkeringen) binnendijkse gebied, nemen (eventuele) verbeterpunten op in het werkproces voor de toekomst en sluiten (eventuele) verbeterpunten voor het inzetprotocol kort met Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid.

---

⁵⁴ Conform de procedure langs de Rijntakken en de Maas (nagevraagd bij Waterschap Rivierenland).

T 72 uur

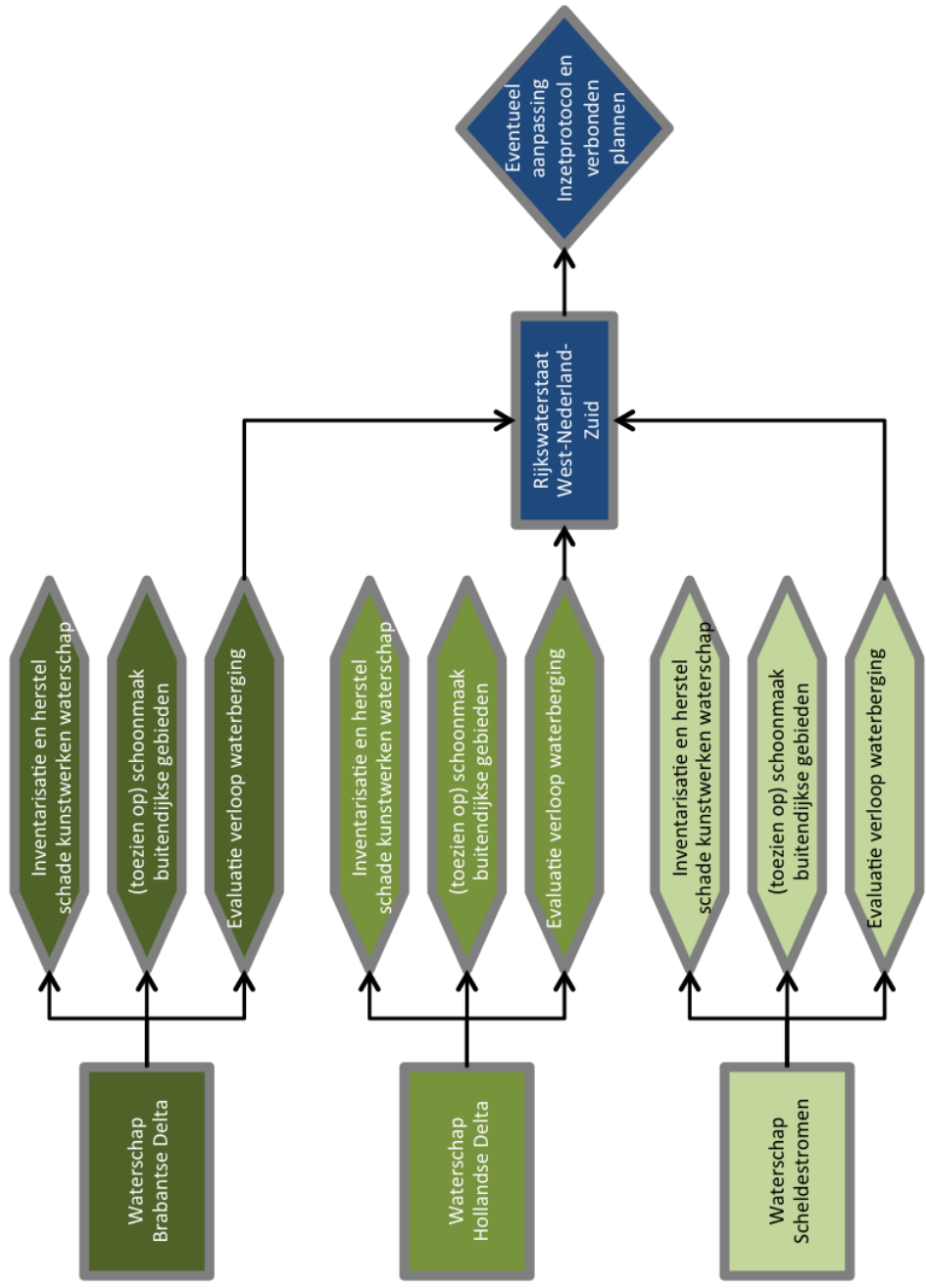
Fase 5: Nazorgfase

Fase 0

Verantwoordelijke

Actie

Besluit

9.3. Taken en verantwoordelijkheden veiligheidsregio's

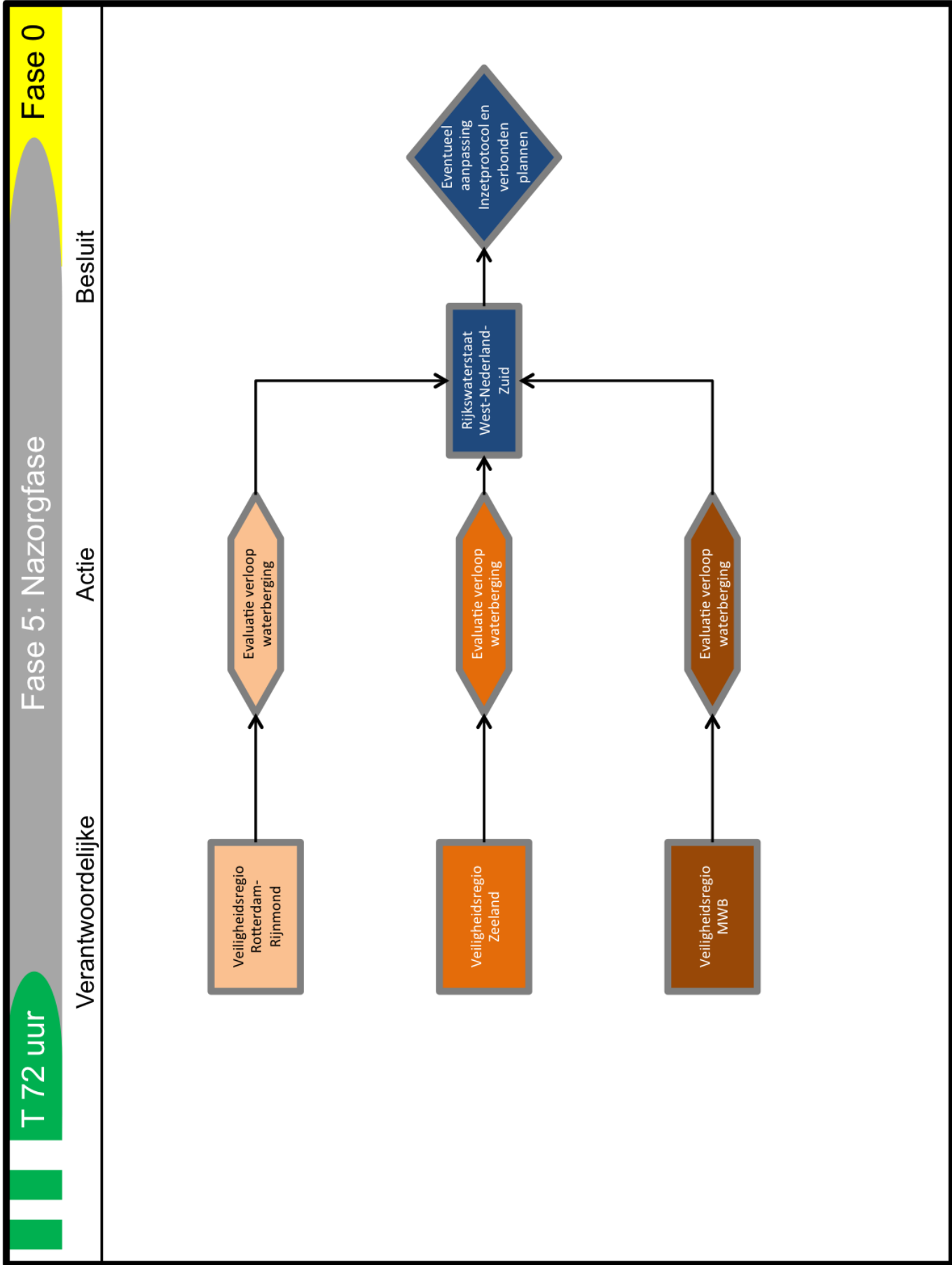
Figuur 9.3 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de veiligheidsregio's in fase 5 (nazorgfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

Figuur 9.3. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de veiligheidsregio's in fase 5 (nazorgfase).

Veiligheidsregio's

- evalueren i.s.m. de gemeenten de communicatie naar bewoners, bedrijven en andere betrokkenen, nemen (eventuele) verbeterpunten op in het werkproces voor de toekomst en sluiten (eventuele) verbeterpunten voor het inzetprotocol kort met Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid.

9.4. Taken en verantwoordelijkheden gemeenten

Figuur 9.4 vat de taken en verantwoordelijkheden samen van de gemeenten in fase 5 (nazorgfase). Deze taken en verantwoordelijkheden zijn hieronder toegelicht.

Volgende pagina:

Figuur 9.4. Overzicht van taken en verantwoordelijkheden van de gemeenten in fase 5 (nazorgfase).

Gemeenten

- ruimen eventuele rommel op, maken straten e.d. schoon voor zover ze door wateroverlast vervuild zijn geraakt, en zorgen voor het herstel van eventuele schade aan infrastructuur binnen hun gemeenten.
- inventariseren de schade en nadelige effecten op hun belangen als gevolg van de waterberging.
- evalueren i.s.m. de waterschappen de gevolgen van de waterberging voor het (ten opzichte van de primaire waterkeringen) binnendijkse gebied, nemen (eventuele) verbeterpunten op in het werkproces voor de toekomst en sluiten eventuele verbeterpunten voor het inzetprotocol kort met Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid.
- evalueren i.s.m. de veiligheidsregio's de communicatie naar bewoners, bedrijven en andere betrokkenen, nemen (eventuele) verbeterpunten op in het werkproces voor de toekomst en sluiten eventuele verbeterpunten voor het inzetprotocol kort met Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid.

T 72 uur

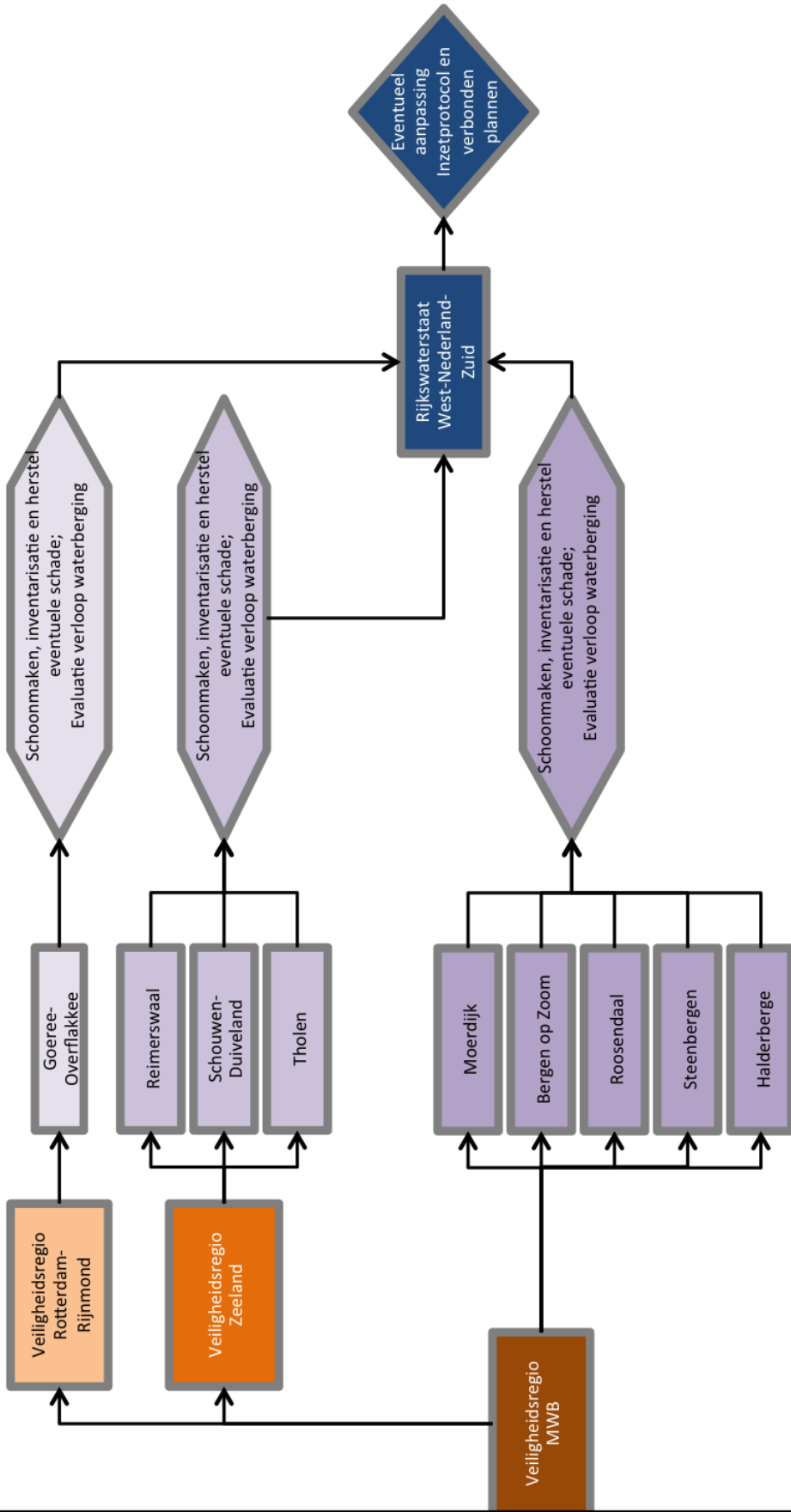
Fase 5: Nazorgfase

Fase 0

Verantwoordelijke

Actie

Besluit

9.5. Taken en verantwoordelijkheden derden

Terreinbeheerders (buitendijks)

- ruimen de rommel in de buitendijkse gebieden op die in hun beheer zijn, verwijderen eventuele dode dieren, zorgen voor het herstel van eventuele schade en de terugkeer van de grazers.
- inventariseren de schade en nadelige effecten op hun belangen.

Provincie Zeeland

- zorgt dat de provinciale wegen die door inundatie onder water zijn komen te staan (waaronder de Oesterdam) worden gereinigd (van slib, aangespoeld vuil).
- inventariseert de schade en nadelige effecten op haar belangen.

Bedrijven en overige sectoren

- inventariseren de schade en nadelige effecten op hun belangen.

9.6. Calamiteitenregeling

Voor de schade die bij de inzet van de waterberging ontstaat, kan een beroep worden gedaan op de schaderegeling "*Beleidsregel met betrekking tot de behandeling en beoordeling van aanvragen voor schadevergoeding of nadeelcompensatie in verband met de uitvoering van de Planologische kernbeslissing Ruimte voor de Rivier (Beleidsregel schadevergoeding Ruimte voor de Rivier)*". Staatscourant Nr. 82 6 mei 2009. De link naar deze schaderegeling is

<http://www.ruimtevoorderivier.nl/media/1374/beleidsregelstaatscourant.pdf>

10. Communicatie

Communicatie langs vaste informatielijnen

Bij de voorbereiding op de inzet van de waterberging Volkerak-Zoommeer, de waterberging zelf en de afbouw en nazorg zijn veel overheden en instanties betrokken. Ook moeten vanuit deze overheden en instanties veel belanghebbenden worden geïnformeerd. Alle betrokkenen en de informatielijnen tussen deze betrokkenen zijn vermeld in de voorgaande hoofdstukken. Bij het vaststellen van de informatielijnen is zoveel mogelijk uitgegaan van de reguliere taken en verantwoordelijkheden van de verschillende overheden en instanties. Dit betekent, bijvoorbeeld, dat Rijkswaterstaat de coördinerende veiligheidsregio informeert, deze veiligheidsregio de andere veiligheidsregio's informeert, die veiligheidsregio's hun gemeenten informeren, en de gemeenten hun inwonende burgers en bedrijven. In alle fasen verloopt de communicatie op dezelfde wijze via deze informatielijnen.

Communicatie op bovenregionaal niveau: rol Rijkswaterstaat

Waterberging Volkerak-Zoommeer heeft (mogelijk) effecten in verschillende regio's (provincies, beheersgebieden van regionale diensten Rijkswaterstaat, waterschappen en veiligheidsregio's). Er zullen in het land vragen zijn over het waarom van de waterberging, de mogelijke effecten, de maatregelen waarmee die effecten tot een minimum worden beperkt, en de duur van de waterberging. Om die vragen goed te kunnen beantwoorden, zal de informatie vanuit die verschillende regio's (met name overheden) moeten worden verzameld en afgestemd tot een bovenregionaal beeld. De regie daarvoor is in handen van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid; deze dienst is immers verantwoordelijk voor dit inzetprotocol en voor de opschaling van de waterberging. De regie om te komen tot een landelijk persbericht is dus ook in handen van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid.

In het bijzonder de landelijke dienst Verkeer- en Watermanagement (VWM) van Rijkswaterstaat kan hierbij assisteren. Binnen deze dienst komen 3 belangrijke onderdelen voor inzet waterberging bij elkaar: het WMCN (informatie waterstanden), de LCO (opstellen landelijk waterbeeld en eventuele voorstellen noodmaatregelen, indien nodig) en VWM Communicatie (die bij vraagstukken/dreigingen op landelijke schaal de communicatie vanuit Rijkswaterstaat verzorgt).

Bovenstaande procesbeschrijving is nog onder voorbehoud. Het proces van communiceren op bovenregionaal niveau bij inzet waterberging moet nog worden uitgewerkt in een protocol (product in wording)⁵⁵.

Communicatie op regionaal niveau: rol veiligheidsregio's en gemeenten

De drie veiligheidsregio's stemmen de communicatie over de stappen bij de inwerkingtreding van het inzetprotocol onderling en in overleg met de waterschappen af zodat alle betrokken gemeenten op hetzelfde moment dezelfde informatie krijgen. De veiligheidsregio Midden- en West-Brabant vervult hierbij een coördinerende rol. Het is vervolgens de taak van de gemeenten om hun ingezetenen (burgers, bedrijven,

---

⁵⁵ In het verleden is een Landelijke Communicatiestrategie Hoogwater en Overstromingen opgesteld, als onderdeel van het Nationaal Crisisplan Hoogwater en Overstromingen van het toenmalige ministerie BZK. Deze strategie wordt in de praktijk niet langer toegepast.

recreatieondernemers) te informeren.

Persberichten

In de verschillende fasen worden steeds (geactualiseerde) persberichten opgesteld. Dat gebeurt op 2 niveaus:

- Landelijk door Rijkswaterstaat (onder regie van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid, en in samenspraak met Rijkswaterstaat Zee en Delta en VWM (WMCN, LCO, Communicatie), de drie betrokken waterschappen en de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant).
- Regionaal onder coördinatie van de veiligheidsregio Midden- en West-Brabant: de veiligheidsregio's stellen voor hun regio's, in overleg met 'hun' waterschappen, een regionaal persbericht op.

De toevoeging 'landelijk' en 'regionaal' verwijst naar de ruimtelijke schaal van de watereffecten die worden gecommuniceerd, niet naar het type media waar deze berichten naar worden gestuurd. Een regionaal persbericht kan dus ook naar landelijke media worden gestuurd.

Waterbeelden Rijkswaterstaat en waterschappen

Voor die persberichten, maar vooral ook voor de onderlinge communicatie tussen de betrokken overheden en instanties, worden in de verschillende fasen steeds (geactualiseerde) waterbeelden opgesteld. Dat gebeurt op 2 niveaus:

- Landelijk door Rijkswaterstaat (in principe door de Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging LCO). Hiermee wordt een bovenregionaal beeld van de situatie geschetst, ten behoeve van alle belanghebbenden.
- Regionaal door de waterschappen voor hun beheersgebied voor het informeren van 'hun' veiligheidsregio en gemeenten. Het regionale 'waterbeeld' is het beeld van de mogelijke effecten van de waterberging op het Volkerak-Zoommeer op de waterstanden op de regionale wateren, en op de wateroverlast binnen- en buitendijks van de regionale waterkeringen. Voor de definitie van de begrippen binnendijks/buitendijks ten aanzien van de primaire/secundaire waterkeringen: zie § 2.6.

Communicatie scheepvaart

Zie bijlage 3.

11. Organisatorische borging

11.1. Organisatorische borging

Het inzetprotocol is het overkoepelende document waarin alle handelingen in hun onderlinge samenhang op hoofdlijnen zijn beschreven. Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid is, als eigenaar van dit inzetprotocol, verantwoordelijk voor het actueel en geoeftend houden van het inzetprotocol, en voor het onderhouden van de hiervoor relevante contacten met alle betrokken overheden en organisaties.

Het inzetprotocol verwijst voor de details die alleen voor de betreffende overheden en organisaties van belang zijn, naar de verschillende protocollen, draaiboeken en calamiteitenplannen van deze overheden en organisaties. Dit inzetprotocol kan worden beschouwd als het statische deel en de protocollen, draaiboeken en calamiteitenplannen van de betrokken actoren waar naar wordt verwezen als de dynamische delen. Alle betrokken overheden en organisaties zijn zelf verantwoordelijk voor het actueel en geoeftend houden van de afspraken over hun taken en verantwoordelijkheden in relatie tot de waterberging, in hun eigen protocollen, draaiboeken en calamiteitenplannen.

11.2. Opleiding, Training en Oefenen

Het inzetprotocol moet worden ontsloten voor de operationele medewerkers op de werkvloer van de betrokken overheden en organisaties. Een eerste stap hiertoe is gezet met de oefening van het inzetprotocol op 22 mei 2015. Nadere afspraken over de implementatie moeten nog worden gemaakt. In een brochure is de maatregel Waterberging Volkerak-Zoommeer met alle relevante facetten toegelicht; hier zou een versie van kunnen worden afgeleid voor de websites van de betreffende overheden en organisaties.

Ten aanzien van het oefenen van het inzetprotocol worden twee sporen onderscheiden:

- het oefenen van de eigen taken en verantwoordelijkheden intern binnen de eigen overheden en organisaties; het is de verantwoordelijkheid van de overheden en organisaties om deze oefeningen zelf te organiseren, te financieren en uit te voeren.
- het oefenen van het inzetprotocol als geheel; het is de verantwoordelijkheid van Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid om deze oefeningen te organiseren en de financiering hiervan te regelen.

11.3. Onderhoud Inzetprotocol, onderliggende draaiboeken, protocollen en plannen

Rijkswaterstaat West-Nederland-Zuid is, als eigenaar van dit inzetprotocol, verantwoordelijk voor de organisatie van de gezamenlijke oefeningen, en de bewaking van de periodieke actualisatie. Voor het statische deel wordt voornamelijk uitgegaan van een frequentie van controle, evaluatie en actualisatie die overeenkomt met de cyclus van

het vaststellen van de hydraulische randvoorwaarden en de toetsing van de waterkeringen. Deze cyclus heeft vooralsnog een frequentie van 6 jaar. Bij de evaluatie en actualisatie van het inzetprotocol moet ook rekening worden gehouden met eventuele aanpassingen in de hydraulische randvoorwaarden (zoals de maatgevende waterstand of de te hanteren stormduur) en ontwikkelingen in de omgeving.

De dynamische delen zullen jaarlijks moeten worden gecontroleerd op het actueel zijn van namen van contactpersonen, telefoonnummers e.d., en waar nodig worden geactualiseerd. Dit is de verantwoordelijkheid van de betreffende overheden en organisaties.

De benodigde inzet voor het actueel en geïnfuseerd houden van het inzetprotocol en daaraan verbonden dynamische delen moeten de betreffende overheden en organisaties borgen in hun eigen activiteiten (plannen).

Bijlage 1.

Afkortingen

BRZO	Besluit Risico's Zware Ongevallen
CACO	Calamiteiten coördinator meldkamer
DCC-IenM	Departementaal Coördinatiecentrum Crisisbeheersing Ministerie I&M
GMK	Gemeenschappelijke Meldkamer
HMC Zeeland	HydroMeteoCentrum Zeeland, onderdeel van het WMCN
LDHO	Landelijk Draaiboek Hoogwater en Overstromingen
LCO	Landelijke Coördinatiecommissie Overstromingsdreiging
ROT	Regionaal Operationeel Team
ROL	Regionaal Operationeel Leider
SVSD	StormVloedSeinDienst (/Stormvloedwaarschuwingsdienst), onderdeel van het WMCN
VZM	Volkerak-Zoommeer
WMCN	WaterManagement Centrum Nederland
WSBD	Waterschap Brabantse Delta
WSHD	Waterschap Hollandse Delta
WSSS	Waterschap Scheldestromen

Bijlage 2.

Gegevens contactpersonen voor waarschuwen/informereren bij opschaling inzetprotocol

Gegevens contactpersonen/organisaties die in het kader van inzetprotocol moeten worden gewaarschuwd/geïnformeerd, en die geactualiseerde versies van dit inzetprotocol ter informatie moeten ontvangen.

Organisatie	Contactpersoon	Bijzonderheden	Telefoon
Rijkswaterstaat			
West-Nederland-Zuid	Leider Keringproces		06-6512 6163
	Teamleiders Bediening Volkeraksluizen (VOS)	De TL bediening wordt gebeld om de directe opdracht aan de VOS bedienaars te geven	06-5427 7102
	Technisch Specialist	Technisch Specialist zorgt voor technische ondersteuning bij openen en sluiten van de spuisluizen	06-6519 9505
	Waterwacht	Waterwacht adviseert ten aanzien van het waterbeheer en staat mogelijk aan de lat ipv de LKP (maar dat wordt hopelijk snel duidelijk)	06-4688 9592
Zee en Delta	Oproeppost OSK	Voor start waarschuwingsfase en vervolgfases	0111-659339
VWM – WMCN	Centraal meldnummer	Nadrukkelijk vragen naar WMCN-KUST	Voor deze oefening bellen met 06-54370686 of bgg 06-24487628. In warme fase bellen met 0320-229898
VWM - Verkeerscentrale Dordrecht	Alarmnummer		078-6337733
VWM-Verkeerspost Wemeldinge	Alarmnummer		0113-622110
DCC-IenM	Centraal meldnummer		0800-3518700
WMCN-LCO	Informatiecoördinator	Wmcn-lco@rws.nl	06-55236824
Provincie Zeeland	Jan van de Velde (regiohoofd Droog) Calamiteitenummer	Tijdens kantooruren Buiten kantooruren	0118-631086 0118-631631
Waterschap			
Brabantsche Delta	De Coördinatiewacht		06-52398094
Hollandse Delta	Calamiteitencoördinator		088-9743055
Scheldestromen	Calamiteitencoördinator		06- 20446731 (Marco de Feiter)
Veiligheidsregio			

Midden- en West-Brabant	Gemeenschappelijke Meldkamer (GMK)	Degene die deze meldkamer belt, meldt de centralist nadrukkelijk dat de meldkamer de AOV, dan wel de OvD-Bz, van de gemeenten Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Steenbergen en Woensdrecht moet informeren.	013-5161800
Zeeland	Gemeenschappelijke Meldkamer (GMK)	Degene die deze meldkamer belt, meldt de centralist nadrukkelijk dat de meldkamer de AOV, dan wel de OvD-Bz, van de gemeenten Reimerswaal, Schouwen-Duiveland en Tholen moet informeren.	Is bekend bij GMK VR Midden- en West-Brabant
Rotterdam Rijnmond	Gemeenschappelijke Meldkamer (GMK)	Degene die deze meldkamer belt, meldt de centralist nadrukkelijk dat de meldkamer de AOV, dan wel de OvD-Bz, van de gemeente Goeree-Overflakkee moet informeren.	Is bekend bij GMK VR Midden- en West-Brabant
Zuid-Holland-Zuid	Gemeenschappelijke Meldkamer (GMK)	Degene die deze meldkamer belt, meldt de centralist nadrukkelijk dat VR ZHZ geïnformeerd wordt maar zelf geen actie hoeft te ondernemen.	Is bekend bij GMK VR Midden- en West-Brabant
Gemeente			
Bergen op Zoom	Ambtenaar Openbare orde en Veiligheid (AOV), dan wel Officier van Dienst Bevolkingszorg (OvD-Bz)		Is bekend bij GMK VR Midden- en West-Brabant
Breda			
Drimmelen			
Etten-Leur			
Halderberge			
Moerdijk			
Roosendaal			
Steenbergen			
Woensdrecht			
Goeree-Overflakkee		Ambtenaar Openbare orde en Veiligheid (AOV), dan wel Officier van Dienst Bevolkingszorg (OvD-Bz)	
Reimerswaal	Ambtenaar Openbare orde en Veiligheid (AOV), dan wel Officier van Dienst Bevolkingszorg (OvD-Bz)		Is bekend bij GMK VR Zeeland
Schouwen-Duiveland			
Tholen			
Terreinbeheerder			
Natuurmonumenten	Nog niet duidelijk		
Staatsbosbeheer	Harm Blom		06-30384117
Het Zeeuwse Landschap	C. de Groot, terreinbeheerder Bgg (1): H. Simons, districtshoofd Bgg (2): info@hetzeeuwse-landsc		06-51589271 Bgg (1): 06-20249933 Bgg (2): 0113-569110

	<u>hap.nl</u> Deze medewerkers draaien geen piketdienst maar zijn wel buiten kantooruren bereikbaar		
Derden			
Netwerkbedrijf Delta	Dhr. Ir. H.P. Verroen (vestiging Goes)		?
Waterbedrijf Evides	Dhr. Ing. R.J. van Beelen (vestiging Rotterdam)		?

Bijlage 3.

Informeren scheepvaart

1. Het proces

Scheepvaart Schelde-Rijn-verbinding

De informatievoorziening naar de scheepvaart gebeurt vanuit twee verkeersposten:

- De Verkeerscentrale Dordrecht verzorgt de informatievoorziening voor de scheepvaart van Rotterdam tot de Volkeraksluizen. Dit betekent in de praktijk dat zij de scheepvaart van Rotterdam naar Antwerpen informeert.
- De Verkeerspost Wemeldinge verzorgt de informatievoorziening voor de scheepvaart op het Volkerak-Zoommeer. Dit betekent in de praktijk dat zij de scheepvaart van Antwerpen naar Rotterdam informeert.

De informatievoorziening over de waterberging op het Volkerak-Zoommeer gebeurt via een **Bekendmaking aan de Scheepvaart (BAS)**. Zodra het inzetprotocol van kracht wordt (start waarschuwingsfase) sturen de beide verkeersposten een BAS naar de Waterkamer van het WMCN die dit bericht vervolgens op teletekst en op www.vaarweginformatie.nl zet. Als er verder geen bijzonderheden zijn, is dit vanuit beide verkeersposten hetzelfde bericht (zie de concepten hieronder). Zijn er bijzonderheden (bijvoorbeeld een beperking van de vaarsnelheid), dan zal het BAS van de ene, de andere of beide verkeersposten hierop worden aangepast/aangevuld. Het BAS is een simpel bericht met alleen de hoofdlijn: de verwachte stijging van de waterstand met gevolgen voor de doorvaart onder de bruggen. Het is vervolgens aan de schipper om te bepalen hoe hij/zij belaadt. Het voorspuien hoeft niet in een BAS te worden gemeld.

Details die, bijvoorbeeld, vanaf sluizen met passerende scheepvaart kunnen worden gecommuniceerd (zoals eventuele zijstrooming bij het spuien en beperkingen afmeervoorzieningen), worden opgenomen in een **draaiboek⁵⁶ hoogwater** voor de scheepvaart.

Scheepvaart regionale wateren Brabant

Voor besluiten ten aanzien van de scheepvaart op de regionale wateren van West-Brabant bij inzet waterberging is het waterschap Brabantse Delta verantwoordelijk. Als zij besluit de scheepvaart op de regionale wateren stil te leggen, stuurt het waterschap een BAS naar de Waterkamer van het WMCN die dit bericht vervolgens op teletekst en op www.vaarweginformatie.nl zet.

---

⁵⁶ Op te leveren door Rijkswaterstaat Zee en Delta eind 2015. In dit draaiboek hoogwater zou voor het VZM een paragraaf m.b.t. de waterberging opgenomen kunnen/moeten worden.

2. Concepten BAS scheepvaart Schelde-Rijn-verbinding

Fase 1. Waarschuwingfase

Bekendmaking aan de scheepvaart
Schelde-Rijn-verbinding
Waterberging op het Volkerak-Zoommeer

Er is een kans dat over 3 dagen de Volkeraksluizen worden geopend om water vanuit het Hollands Diep te bergen op het Volkerak-Zoommeer. Vanaf dat moment kan de waterstand op het Volkerak-Zoommeer ongeveer 2 meter stijgen.

Fase 2. Voorbereidingsfase

Bekendmaking aan de scheepvaart
Schelde-Rijn-verbinding
Waterberging op het Volkerak-Zoommeer

Er is een kans dat over 2 dagen de Volkeraksluizen worden geopend om water vanuit het Hollands Diep te bergen op het Volkerak-Zoommeer. Vanaf dat moment kan de waterstand op het Volkerak-Zoommeer ongeveer 2 meter stijgen.

Fase 3. Uitvoeringsfase

Bekendmaking aan de scheepvaart
Schelde-Rijn-verbinding
Waterberging op het Volkerak-Zoommeer

Op dit moment staan de Volkeraksluizen open om water vanuit het Hollands Diep te bergen op het Volkerak-Zoommeer. In de komende 1 tot 1,5 dag zal de waterstand op het Volkerak-Zoommeer ongeveer 2 meter stijgen.

Fase 4. Afbouwfase

Bekendmaking aan de scheepvaart
Schelde-Rijn-verbinding
Waterberging op het Volkerak-Zoommeer

De waterberging op het Volkerak-Zoommeer wordt afgebouwd. In de komende 3-5 dagen zal de waterstand op het Volkerak-Zoommeer weer worden verlaagd tot onder NAP +0,5m. Daarvoor zal water worden gespuid op Oosterschelde (Krammersluizen) en Westerschelde (Bathse Spuisluis) en terug naar het Hollands Diep via de Volkeraksluizen.